MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

MARIUS IGNATAVIČIUS
CIVILINĖ TEISĖ

TYČINIO BANKROTO POŽYMIAI IR PREZUMPCIJOS: TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Salvija Kavalnė

Vilnius, 2017

TURINYS

ĮVADAS 4
1. TYČINIO BANKROTO SAMPRATA 7
1.1. Tyčinio bankroto sampratos raida Lietuvoje iki 2013 metų spalio 1 d. 7
1.2. Tyčinio bankroto samprata po 2013 m. spalio 1 d. 10
1.3. Tyčinio bankroto nustatymas kaip bankroto proceso dalis 13
1.4. Nemokumas ir jo reikšmė nustatant tyčinį bankrotą 17
2. TYČINIO BANKROTO SUBJEKTAI IR PROCEDŪRA 21
2.1. Atsakingi asmenys dėl įmonės privedimo prie bankroto 21
2.2. Bankroto administratorių reikšmė nustatant tyčinio bankroto atvejus 23
2.3. Naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo įtaka bankroto procesui 28
3. TYČINIO BANKROTO POŽYMIŲ IR PREZUMPCIJŲ TAIKYMO ANALIZĖ 33
3.1. Valdymo organo (organų) veiksmai ir (arba) neveikimas lemiantys tyčinį bankrotą 34
3.1.1. Įstatymuose ar įmonės steigimo dokumentuose nustatytų pareigų, susijusių su įmonės valdymu, nevykdymas ar netinkamas vykdymas 35
3.1.2. Mokėjimo eiliškumo pažeidimai 39
3.1.3. Apgaulingas ir (arba) aplaidus apskaitos tvarkymas ir (arba) mokesčių mokėjimo vengimas 42
3.1.3.1. Dokumentų ir (ar) turto neperdavimas kaip tyčinio bankroto požymis 45
3.2. Nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi sandoriai 47
3.3. Ydingi veiksmai su turtu 50
3.4. Tyčinio bankroto prezumpcijos 53
3.4.1. Pirmoji prezumpcija: „fenikso sindromas“ 54
3.4.2. Antroji tyčinio bankroto prezumpcija 58
4. TYČINIO BANKROTO PASEKMĖS 62
4.1. Teisinės pasekmės, nustačius tyčinį bankrotą 62
4.2. Neteisinės tyčinio bankroto pasekmės 65
4.3. Naujojo tyčinio reglamentavimo įtaka nusikalstamo bankroto pagal BK 209 str. taikymui 68
IŠVADOS 72
LITERATŪROS SĄRAŠAS 75
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBA 86
SANTRAUKA 87
SUMMARY 88

PRIEDAI 89
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....145

ĮVADAS

Tiriama problema. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu įtvirtinus naująją tyčinio bankroto sampratą, tyčinio bankroto institutas tapo unikaliu Lietuvos bankroto teisėje. Buvo pasirinktas tyčinio bankroto modelis, kai įstatyme yra išdėstyti požymiai ir netgi prezumpcijos, kurias nustačius, teismas bankrotą pripažįsta tyčiniu. Be to, tyčinio bankroto sąvoka buvo susieta su nusikalstamo bankroto sąvoka. Naujuoju tyčinio bankroto reglamentavimu buvo siekiama paskatinti proceso šalis dažniau kreiptis dėl tyčinio bankroto nustatymo, taip pat palengvinti įrodinėjimo naštą. Buvo tikimasi, kad toks modernus tyčinio bankroto reglamentavimas teigiamai įtakos visą bankroto procesą bei sutrumpins bankroto procedūras. Buvo manoma, kad tyčinio bankroto ir nusikalstamo bankroto sąvokų suvienodinimas bus teigiamas postūmis patraukiant atsakomybėn atsakingus už tyčinį bankrotą asmenis. Tačiau, nežinia, kaip visos naujovės paveikė tiek tyčinio, tiek viso bankroto procesą, t. y. ar įstatymo leidėjo tikslai buvo pasiekti nustačius naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą. Šio magistrinio darbo problematika pasireiškia siekiant atsakyti į klausimą, ar naujos tyčinio bankroto sampratos bei požymių ir prezumpcijų įtvirtinimas įstatyme padarė įtaką tyčinio bankroto ir visam bankroto procesui.

Temos aktualumas. Šiuo metų tyčinį bankrotą reglamentuojančio Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo redakcija įsigaliojo 2013 m. spalio 1 d. Praėjo kiek daugiau nei trys metai. Tai pakankamas laiko tarpas teisės normų adaptacijai, kai jau galima įvertinti kaip tyčinį bankrotą reglamentuojančios normos yra taikomos praktiškai, su kokiomis problemomis proceso šalys susiduria jas taikydamos, taip pat ar yra neatitikimų tarp teorinio tyčinio bankroto modelio ir praktinio jo taikymo. Per tiek laiko galima nustatyti, ar įstatymo leidėjo tikslai ir uždaviniai, kurių buvo siekta nauju tyčinio bankroto reglamentavimu, buvo pasiekti.

Baigiamojo darbo naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Magistriniame darbe tiriama problema iš esmės yra menkai nagrinėta. Dauguma autorių tyčinio bankroto institutą analizavo dar iki 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojusio naujo teisinio reglamentavimo. Magistrinio darbo autoriaus tikslas – ištirti tyčinio bankroto institutą po naujojo reglamentavimo. Galimai vienintelis bent iš dalies nagrinėjęs šią problemą autorius – Arnas Petrikas. Jis straipsnyje „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ trumpai apžvelgė bei pristatė naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą bei pateikė galimai kilsiančias potencialias problemas. Straipsnis buvo rašomas tik ką įsigaliojus naujoms ĮBĮ pataisoms dėl tyčinio bankroto, tad nebuvo galimybės nustatyti realaus jų poveikio ateityje. Straipsnyje buvo išgrynintos įstatymo leidėjo idėjos bei apžvelgti potencialūs probleminiai aspektai. Magistriniame darbe

analizuojamos realios tyčinio bankroto problemos po 2013 m. spalio 1 d. bei jų poveikis tyčinio bankroto procesui.

Darbo reikšmė. Šis darbas bus itin reikšmingas tuo, kad bus nustatytos problemos su kuriomis susiduria tyčinio bankroto proceso šalys, taikydamos naująsias tyčinio bankroto normas. Atsižvelgiant į šias praktines problemas būtų galima inicijuoti tyčinio bankroto normų pokyčius, kad tyčinio bankroto institutas veiktų dar sklandžiau. Teigiami pokyčiai dar labiau sutrumpintų tyčinio bankroto procesą, sumažintų krūvius teismams, bei palengvintų tyčinio bankroto įrodinėjimo naštą proceso šalims. Galiausiai turėtų prevencinę reikšmę, kadangi atsakomybės neišvengiamumas yra pati geriausia apsauginė priemonė nuo tyčinio bankroto atvejų ateityje.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti kokią įtaką daro naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas tyčinio bankroto procesui bei nustatyti įstatyme įtvirtintų tyčinio bankroto požymių ir prezumpcijų taikymo ypatumus. Siekiant tikslo buvo iškelti šie *uždaviniai:*

- atskleisti tyčinio bankroto sampratą bei jos raidą;
- išanalizuoti tyčinio bankroto požymius bei prezumpcijas, jų taikymo problemas;
- nustatyti problemas, su kuriomis susiduria bankroto administratoriai, siekdami bankrotą pripažinti tyčiniu;
- įvertinti naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo poveikį bankroto procesui bei atsakomybės už nusikalstamą bankrotą taikymui.

Tyrimo metodika. Iškeltus baigiamojo darbo uždavinius siekiama įgyvendinti naudojant šiuos tyrimo metodus:

- Dokumentų analizės metodas buvo naudojamas analizuojant aktualią ĮBĮ redakciją bei seniau galiojusias ĮBĮ redakcijas, reglamentavusias tyčinį bankrotą. Be to, buvo apžvelgti ir kiti įstatymai, susiję su nagrinėjama problema, kaip pvz. Civilinis kodeksas ir Baudžiamasis kodeksas.
- Teisinių dokumentų analizės metodas buvo naudingas analizuojant teismų praktiką tyčinio bei nusikalstamo bankroto klausimais.
- Struktūrinė-funkcinė analizė. Pasitelkiant šį metodą, buvo tiriami atskiri tyčinio bankroto požymiai bei prezumpcijos, tokiu būdu buvo siekiama nustatyti kiekvieno jų įtaka visam tyčinio bankroto procesui.
- Anketinis metodas buvo pasitelktas apklausiant bankroto administratorius tam, kad būtų išsiaiškinta jų nuomonė apie tyčinį bankrotą ir jo reglamentavimą.
- Įstatymo leidėjo ketinimo metodas. Šis metodas magistriniame darbe pasireiškė siekiu atskleisti naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo tikslingumą.

- Gramatinis metodas buvo aktualus, aiškinantis naujo įstatyminio reglamentavimo pažodinę reikšmę, siekiant atskleisti tyčinio bankroto sampratą, požymius ir prezumpcijas.
- Lyginimasis metodas buvo naudingas lyginant ĮBĮ įtvirtintų požymių ir prezumpcijų naudojimą iki naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo ir šiuo metu. Taip pat šiuo būdu buvo lyginami statistiniai duomenys buvę iki naujojo reglamentavimo ir po jo.

Tyrimo struktūra. Magistrinio darbo struktūra sudaro dvi pagrindinės dalys. Pirmoje dalyje apžvelgiama tyčinio bankroto sampratos raida bei šiuo metu aktuali tyčinio bankroto samprata. Taip pat aptariamos tyčinio bankroto procesinės taisyklės bei nemokumo reikšmė tyčiniam bankrotui. Antroje magistrinio darbo dalyje yra nuosekliai analizuojami tyčinio bankroto požymiai ir prezumpcijos, įtvirtintos ĮBĮ 20 str. Be to, aptariamas bankroto administratorių vaidmuo tyčinio bankroto procese, bei naujojo reglamentavimo įtaka bankroto procesui bei nusikalstamo bankroto kvalifikavimui.

Ginamieji teiginiai.

- Tyčinio bankroto ir prezumpcijų įtvirtinimas ĮBĮ palengvino tyčinio bankroto nustatymo procesą, todėl dažniau nustatomi tyčinio bankroto atvejai.
- Naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo dėka tyčinio bankroto procesas tapo efektyvesnis.

1. TYČINIO BANKROTO SAMPRATA

1.1. Tyčinio bankroto sampratos raida Lietuvoje iki 2013 metų spalio 1 d.

Tam, kad geriau suprasti tyčinį bankrotą, kaip vieną iš teisės institutų Lietuvoje, reikia apžvelgti jo raidą, bei reglamentavimo retrospektyvą. Tokiu būdu pavyks geriau suprasti bei nustatyti dabartinio tyčinio bankroto reglamentavimo priežastis, t. y. kas lėmė šiuo metu įstatymuose įtvirtinto tyčinio bankroto sampratą.

Tyčinio bankroto institutas Lietuvoje buvo žinomas dar tarpukario metais. Tuo metu jo samprata buvo žymiai kitokia nei tyčinis bankrotas suprantamas šiais laikais, tačiau esama ir panašumų. 1918 – 1940 metais Lietuva neturėjo savų įstatymų, reglamentuojančių tyčinį bankrotą, tad galiojo iš kitų valstybių pasitelkti įstatymai: Rusijos baudžiamasis statutas, Prancūzijos prekybos kodeksas ir Vokietijos baudžiamasis kodeksas. Tais laikais tyčinis bankrotas buvo vadinamas piktybiniu bankrotu ir iš esmės buvo reglamentuojamas baudžiamųjų įstatymų. Remiantis Jurgitos Spaičienės atliktu tyrimu, esminių skirtumų taikant atsakomybę už piktybinį bankrotą skirtinguose Lietuvos regionuose nebuvo. Piktybinis bankrotas buvo tiriamas pagal baudžiamosios teisės taisyklės, piktybiškai bankrutavęs asmuo buvo laikomas nusikaltėliu ir jam taikoma baudžiamoji atsakomybė. Pagrindinis bruožas, kuris skyrė paprastąjį bankrotą nuo tyčinio, buvo kaltės forma. Paprastam bankrotui buvo būdinga neatsargumas ir netiesioginė tyčia, o piktybinio bankroto kaltės forma tik tiesioginė tyčia. Vienas iš piktybinį bankrotą kvalifikuojančių požymių buvo apgaulingas apskaitos tvarkymas, tačiau aplaidus apskaitos tvarkymas nebuvo skaitomas kaip piktybinio bankroto požymis, kadangi šiuo atveju nėra tiesioginės tyčios. Kiti požymiai galėjo būti tokie: turto nuo kreditorių nuslėpimas, iššvaistymas, klaidingų duomenų apie savo finansinę būklę pateikimas. Anot Jurgitos Spaičienės, asmenims, atsakingiems už piktybinį bankrotą, grėsė rimtos pasekmės – net iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė ir negalėjimas dirbti tam tikro darbo bei verstis atitinkama veikla. [1]

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę bei formuojantis naujai Lietuvos teisės aktų bazei, 1992 m. rugsėjo 15 d. buvo priimtas pirmasis nepriklausomos Lietuvos Respublikos teisės istorijoje įmonių bankrotų įstatymas.[2] Šis įstatymas buvo mažos apimties, jį tesudarė 30 straipsnių ir užėmė 8 lapus. Taigi, šis įstatymas bankroto procesą reglamentavo gana abstrakčiai. Tyčinio bankroto samprata taip pat buvo gana abstrakti, jo sąvoka buvo įtvirtinta minėto įstatymo 5 str. 1 d. ir tyčinis bankrotas buvo suprantamas kaip „teismo sprendimu nustatyta

[1] Spaičienė, Jurgita. 2006. „Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais.“ Jurisprudencija 11(89), p. 87.
[2] „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 1992. Lietuvos aidas. 191 (0).

įmonės veika, kuria siekiama išvengti visiško ar dalinio atsiskaitymo su kreditoriais.“[3] Šiuo apibrėžimu akcentuojamas teismo vaidmuo bei įmonės veika. Taigi, galima daryti išvadą, kad teismas, remdamasis šiuo įstatymu, turėjo didelę diskrecijos teisę nuspręsti, kokiomis veikomis įmonė siekė išvengti atsiskaitymo su kreditoriais. Pažymėtina ir tai, kad tuo metu įstatymų leidėjas akcentavo įmonės, o ne įmonės vadovo (valdymo organo) veiką. Be to, žodis „siekiama“ leidžia suprasti, kad nebūtinai šis veiksmas turi būti užbaigtas, svarbu siekti neatsiskaitymo su kreditoriais. Teisę kreiptis dėl tyčinio bankroto nustatymo, įstatymų leidėjas suteikė teismui, kreditorių susirinkimui bei atskiriems kreditoriams. Tokia teisė nebuvo suteikta bankroto administratoriui. 1992 metų įstatymo 5 str. 2 d. buvo įtvirtinta pareiga teismui, „teismas, nustatęs tyčinį įmonės bankrotą, turi išnagrinėti šios įmonės per paskutinius 12 mėnesių iki bylos iškėlimo dienos sudarytus sandorius ir nustatyti jų teisėtumą.”[4] Įstatymo 7 str. 3 d. panaši pareiga buvo nustatyta ir bankroto administratoriui, tik ji nebuvo susieta su tyčinio bankroto nustatymu, buvo nustatyta tik bendra pareiga administratoriui įmonės bankroto proceso metu peržiūrėti visus įmonės sandorius, sudarytus per paskutinius 12 mėnesių iki bankroto bylos iškėlimo arba įmonės viešo pasiskelbimo bankrutuojančia, nepaisant to, buvo pripažintas įmonės bankrotas tyčiniu ar ne. Nors remiantis 1997 m. gegužės 16 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konsultacija, tyčinio bankroto atveju turi būti patikrinta per paskutinius 12 mėnesių iki bylos iškėlimo dienos sudarytų sandorių teisėtumas. Ir šiuos sandorius patikrina administratorius.[5] Iš šių duomenų galima spręsti, kad teismai pareigą patikrinti įmonės sandorius delegavo bankroto administratoriui.

Sekantis etapas tyčinio bankroto reglamentavime buvo Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo redakcija priimta 1997 m. birželio 17 d.[6] Pagal šio įstatymo 2 str. 11 d. tyčinis bankrotas buvo suprantamas kaip „privedimas įmonės prie bankroto tyčia, jei tuo padaroma turtinė žala kreditoriui, akcininkui ar kitam asmeniui.“[7] Palyginus su prieš tai buvusia tyčinio bankroto sąvoka, šis įstatymas susiaurino tyčinio bankroto sampratą. Bei įtvirtino vieną iš privalomų tyčinio bankroto požymių – kaltės formą, t. y. tyčinis įmonės privedimas prie bankroto. Be to, palyginus su ankstesniu 1992 m. tyčinio bankroto reglamentavimu, remiantis 1997 m. įstatymo suformuota sąvoka, kaip vienas iš tyčinio bankroto požymių buvo žala. Prieš tai užtekdavo to, kad buvo siekiama neatsiskaityti su kreditoriais, nebuvo būtina žala. 1997 m. įstatymo 24 str. įstatymo leidėjas įtvirtinto 3 metų laikotarpį per kurį administratorius privalo patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius ir pareikšti ieškinius įmonės bankroto bylą

[3] *Ibid.*
[4] *Ibid.*
[5] „Konsultacija kai kuriais Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo ir Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo normų taikymo klausimais.“ 1997. LAT. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.lat.lt/lt/biuletenis-teismu-praktika_112.html
[6] „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 1997. Valstybės žinios 64 (1500).
[7] *Ibid.*

nagrinėjančiame teisme dėl sandorių, priešingų įmonės interesams ir (arba) galėjusių turėti įtakos įmonės nemokumui, pripažinimo negaliojančiais.[8] Iš esmės taip buvo įtvirtinta viena iš tyčinio bankroto pasekmių, bei prailgintas terminas nuo 12 mėnesių iki 3 metų. Būtent jau šiam įstatymui galiojant 1998 m. vasario 27 d. teismų praktikoje buvo nustatytas pirmasis tyčinio bankroto atvejis. Galiojant šiam įstatymui per beveik 5 metų laikotarpį, iš viso 10 įmonių bankrotų buvo pripažinta tyčiniais.[9]

Įstatymo leidėjui priėmus 2001 metų kovo 20 d. įstatymo redakciją, tyčinio bankroto samprata buvo praplėsta. Nebebuvo reikalauja žala, užteko tik tai, kad įmonė tyčia būtų privesta prie bankroto. Toks reglamentavimas, nustatant bankrotą tyčiniu, paliko didelę diskrecijos teisę teismams ir tuo pačiu teisinį netikrumą, kokiais atvejais galima kreiptis dėl tyčinio bankroto nustatymo, ką galima laikyti tyčiniu bankrotu. Šią spragą buvo siekiama užpildyti teismų praktika. Tačiau teismuose ir toliau buvo gana vangiai keliamos tyčinio bankroto bylos, todėl padėtį nusprendė ištaisyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Lietuvos Aukščiausiojo teismo (toliau – LAT) senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarime Nr. 33 buvo pateikti požymiai, kurie vertintini kaip tyčinio bankroto požymiai. Nutarime pabrėžta, kad teismai spręsdami ar įmonė prie bankroto buvo privesta tyčia, turi nustatyti, ar įmonės bankroto nenulėmė sąmoningas blogas jos valdymas, kuris gali reikštis tiek aktyviais įmonės vadovų veiksmais, tiek ir neveikimu. „Apie tyčinį bankrotą galima spręsti, pavyzdžiui, iš to, kad: – įmonės vadovai akivaizdžiai blogai organizavo įmonės darbą arba apskritai jo neorganizavo; – buvo sudarinėjami nuostolingi įmonei sandoriai (pasirašinėjamos sutartys prekėms įgyti ar paskoloms paimti, prievolių įvykdymas užtikrinamas laidavimu ar garantija, prisiimami kitokie finansiniai įsipareigojimai), žinant, kad įmonė negalės tų sandorių įvykdyti (sumokėti už gautas prekes ar grąžinti paimtų paskolų, atsakyti pagal laidavimo ar garantijos sutartis ir pan.); – akivaizdžiai gresiant bankrotui buvo paslėptas, iššvaistytas, perleistas kitiems asmenims turtas, kuris galėjo būti pateiktas skoloms padengti.“[10]

Nepaisant šio išaiškinimo bei aiškesnio apibrėžtumo, tyčinio bankroto nustatymo atvejų nepradėjo pastebimai didėti. Remiantis statistika, 2002 metais nei vienas įmonės bankrotas nebuvo pripažintas tyčiniu, o ir vėlesniais metais iki pat 2010 metų buvo nustatoma vidutiniškai tik po 2,14 tokių atvejų. [11] Nuo 2010 metų šis skaičius pradėjo didėti, kadangi dėl 2008 metų

[8] *Ibid*.
[9] Bankrutuojančių bei bankrutavusių įmonių sąrašas, kuriose bankrotas pripažintas tyčiniu. 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2017-02-02.pdf.
[10] „Lietuvos Aukščiausiasis teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33.“ Teisės gidas. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=26361.
[11] Bankrutuojančių bei bankrutavusių įmonių sąrašas, kuriose bankrotas pripažintas tyčiniu. 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2017-02-02.pdf.

pasaulinės krizės ženkliai padidėjo įmonių bankroto skaičius. Per 2009 metus bankrutuojančių įmonių dalis visame aktyvių ūkio subjektų skaičiuje išaugo beveik dvigubai ir siekė 2,2 proc., kai tuo tarpu iki 2008 m. krizės kasmet bankrutuodavo apie 1 proc. visų šalyje veikiančių ūkio subjektų.[12] Atsižvelgiant į tai 2010 metais įmonių, kurių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais, skaičius pradėjo nežymiai augti. 2010 metais tokių atvejų buvo 6, 2011 metais – 7, 2012 metais – 15, 2013 metais – 16 tyčinio bankroto atvejų. Tačiau tyčinių bankrotų dalis, palyginus su iškeltų bankrotų skaičiumi liko nedidelis nuo 0,5 proc. 2010 metais iki 1,1 proc. 2012 metais, kai Europos Komisijos Įmonių ir pramonės generalinio direktorato pateiktoje informacijoje teigiama, kad Europos Sąjungos valstybėse tyčiniai bankrotai sudaro 4–6 proc. visų bankrutuojančių įmonių.[13] Galimai itin negausus skaičius tyčinio bankroto atvejų, taip pat ir Tarptautinio valiutos fondo pastabos dėl netobulo tyčinio bankroto reglamentavimo teisės aktuose, buvo tie faktoriai, kurie pastūmėjo teisės aktų leidėją inicijuoti ĮBĮ pataisas, kuriomis būtų aiškiau reglamentuotas tyčinis bankrotas, požymiai bei atsakomybė. Tačiau esminius faktus, kurie turėjo įtakos naujam tyčinio bankroto reglamentavimui įvardino tuometinis ūkio ministras (naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo iniciatorius) Rimantas Žylius. Anot jo, „ekonomikos pagrindas yra verslo subjektų tarpusavio pasitikėjimas, o kreditorių interesų nepaisymas, ypač tyčiniai bankrotai, pasitikėjimą griauna, taip pat iškreipia normalų rinkos funkcionavimą.“[14] Verslo subjektų pasitikėjimas bei tikėjimas esančia teisine santvarka mažėja, o nepasitenkinimas didėja, kai jų teisės pažeidžiamos, tačiau jos nėra apginamos, o už tai atsakingi asmenys lieka nenubausti. Todėl siekiant užkirsti kelią tyčiniams bankrotams, padidinti bankroto proceso skaidrumą bei palengvinti tyčinio bankroto įrodinėjimo naštą, 2013 m. balandžio 18 d. buvo priimtas įstatymas (įsigaliojo 2013 m. spalio 1 d.)[15], kurio 20 straipsnis įtvirtino tyčinio bankroto požymius (prezumpcijas) bei nustatė aiškesnę atsakomybę atsakingiems už tyčinį bankrotą asmenims.

1.2. Tyčinio bankroto samprata po 2013 m. spalio 1 d.

Įsigaliojęs minėtas įstatymas bankroto teisėje įtvirtino naująją tyčinio bankroto sampratą. Remiantis naujausios redakcijos ĮBĮ 2 str. 12 d., tyčinis bankrotas suprantamas kaip

[12] Įmonių bankrotų tendencijų analizė. 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/Imoniubankrototendencijuanalize140321.pdf.

[13] „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#bankrotu.

[14] „Ūkio ministerija nustatė, kas yra tyčinis bankrotas.“ 2017. Delfi.lt. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/ukio-ministerija-nustate-kas-yra-tycinis-bankrotas.d?id=59881829

[15] „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas.“ 2013. Valstybės žinios 46 (2244).

„įmonės privedimas prie bankroto sąmoningai blogai valdant įmonę (veikimu, neveikimu) ir (arba) sudarant sandorius, kai buvo žinoma ar turėjo būti žinoma, kad jų sudarymas pažeidžia kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus.“[16] Remiantis šia sąvoka galima daryti išvadą, kad įstatymų leidėjas praplėtė tyčinio bankroto sampratą, be to, dalinai buvo susieta su Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso (BK) 209 str. ”Nusikalstamo bankroto“ sąvoka –„Tas, kas sąmoningai blogai valdydamas įmonę nulėmė jos bankrotą ir dėl to padarė didelės turtinės žalos kreditoriams.“[17] Remiantis šiomis sąvokomis, galima daryti išvadą, kad įstatymas reikalauja, kad būtų įrodyta įmonės vadovo tyčia (tiesioginė arba netiesioginė), kaip kaltės forma. Tiek įmonės tyčiniam, tiek nusikalstamam bankrotui konstatuoti pakanka nustatyti, jog įmonės vadovas sąmoningai nevykdė įstatymo nustatytų vadovo pareigų, pažeidė kitus įstatymų reikalavimus, dėl to įmonė tapo nemokia, nors tokių padarinių – įmonės nemokumo – ir nesiekė. Anot Arno Petriko, reikėtų atkreipti dėmesį į sąvokoje vartojamą žodį „pažeidžia“, pagal jį kvalifikuojant tyčinį bankrotą, reikėtų atkreipti dėmesį tik į tokius sandorius, kurie jau sudarymo metu pažeidžia kreditorių teisės (teisėtus interesus).[18] Remiantis šiais argumentais, galima manyti, kad teismas, nustatydamas tyčinio bankroto požymius, neturėtų remtis galimybėmis, kad sudarytas sandoris ateityje pažeis įmonės ir (arba) įmonės kreditorių interesus, užtenka nustatyti, kad jie kreditorių interesus pažeidžia sandorių sudarymo metu. Nepaisant to, kad teisės aktuose buvo įtvirtinta nauja tyčinio bankroto sąvoka, teismų praktikoje labai dažnai vis dar sutinkama prieš 10 metų susiformavusi tyčinio bankroto samprata. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl tyčinio bankroto sampratos, yra išaiškinęs, kad, sprendžiant dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu, bankroto bylą iškėlusiam teismui būtina nustatyti, ar bankrutuojančios įmonės sudarytais sandoriais bei kitokia šios įmonės veikla buvo nuosekliai ir kryptingai siekiama įmonės nemokumo. Tais atvejais, kai įmonė yra faktiškai nelikvidi arba nemoki, turi būti patikrinama, ar tolesnė tokios įmonės veikla buvo nukreipta dar labiau pabloginti įmonės turtinę padėtį. Šie kriterijai ir kreditorių galimybių nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą suvaržymas arba sąlygų išvengti išieškojimo sudarymas, taip pat sąmoningas išieškojimo pirmenybės atidavimas vėlesniems kreditoriams, žinant, kad ankstesnieji kreditoriai faktiškai neturės į ką nukreipti savo reikalavimų įmonei skolininkei neturint pakankamai turto, reiškia tyčinį bankrotą.[19] Kasacinio teismo praktikoje pažymėtina ir tai, kad tam, jog būtų galima pripažinti bankrotą tyčiniu, nebūtina nustatyti konkretaus veiksmo, sukėlusio įmonės bankrotą, tačiau turi būti vertinama

[16] „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 31 (1010).
[17] „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas.“ Baudžiamasis kodeksas. 2000. Valstybės žinios. 89 (2741).
[18] Petrikas, Arnas. 2014. „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ Privatinės teisės doktrina ir praktika : Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui, p. 184.
[19] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-680/2004. Teisėsgidas. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=27445.

aplinkybių visuma.[20] LAT apibrėžtos tyčinio bankroto sąvokos, nėra itin išsamios ir tikslios todėl teismo proceso metu pernelyg didelę reikšmę įgydavo įrodinėjimo dalykas ir bankroto administratoriaus bei suinteresuotų asmenų ar jų atstovų profesionalumas bei aktyvumas.

Siekiant palengvinti įrodinėjimo naštą suinteresuotiems asmenims bei pagreitinti tyčinio bankroto nustatymo procesą, naujojo ĮBĮ 20 str. 2 d. įstatymo leidėjas įtvirtino požymius, iš jų nustatęs bent vieną, teismas gali pripažinti bankrotą tyčiniu. Tai, kad pakanka nustatyti tik vieną iš įstatyme įtvirtintų požymių ne kartą konstatavo ir Lietuvos apeliacinis teismas.[21] Tačiau remiantis LAT teismo išaiškinimu, teismas nėra saistomas nustatytų tyčinio bankroto požymių, ir tam, kad pripažintų, jog įmonės nemokumas yra nulemtas sąmoningai, nebūtinai privalo nustatyti vieną iš aukščiau minėtų požymių, bei neprivalo konkrečiai įvardinti, kuris iš įmonės vadovybės veiksmų ar kuris konkretus sandoris lėmė įmonės nemokumą, kadangi yra vertinami, ne konkretūs įmonės valdymo organų veiksmai, o aplinkybių visuma.[22] Šiuo išaiškinimu teismas praplečia teisės normos veikimo ribas. Tuo pačiu išaiškina, kad nustatant tyčinį bankrotą neprivaloma vadovautis vien formalia „teisės raide“, tačiau kiekvieną atvejį vertinti individualiai bei atsižvelgiant į aplinkybių visumą.

Įstatymų leidėjas, matydamas žemą bankrotų išaiškinamumą, tam kad dar labiau supaprastinti įrodinėjimą ir palengvinti teismų darbą, įstatymo 20 str. 3 dalyje įtvirtino dvi prezumpcijas, kurias nustačius, preziumuojama, kad bankrotas yra tyčinis. Prezumpcija suprantama kaip fakto pripažinimas tikru, kol neįrodyta kitaip.[23] Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 182 str. 4 p. nereikia įrodinėti aplinkybių, preziumuojamų pagal įstatymus ir nepaneigtų bendra tvarka. Šiuo atveju kai nustatomos ĮBĮ 20 str. 3 dalyje nurodytos aplinkybės, jos laikomos tikromis, kol atsakovas neįrodo priešingai. Remiantis įrodinėjimo naštos paskirstymo principu (CPK 12 bei 178 str.), įrodinėjimo našta perkeliama atsakovui, t. y. tam, kuris neigia šias aplinkybes egzistuojant. Dažniausiai paneigti šias aplinkybes tyčinio bankroto atveju tenka buvusiems juridinio asmens vadovams (valdymo organams) ar dalyviams.

Iš esmės tyčinio bankroto sąvoka, požymiai bei prezumpcijos buvo paimti iš teismų praktikos ir detalizuoti ĮBĮ 20 straipsnyje. Įsigaliojus naujam įstatymui bei tuo pačiu ir naujai tyčinio bankroto sampratai Lietuvoje, kasacinis teismas, pasitelkdamas iki tol buvusią tyčinio bankroto sampratą teismų praktikoje, taip pat ir šiuo metu įstatymuose įtvirtintą sąvoką bei

[20] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1045/2003. Teisėsgidas. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=24263.
[21] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-230-302/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1a1bb651-a6af-4052-a4f8-4e1f4f15727b
[22] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-236-686/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1d30626d-c48e-4d94-9d35-922807a21790
[23] Lietuvių kalbos žodynas. 2017. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. Žiūrėta vasario 2 d. http://lkiis.lki.lt/.

požymius, tyčinį bankrotą aiškino kaip tyčinius įmonės valdymo organų veiksmus, siekiant išvengti įsipareigojimų kreditoriams vykdymo. Tuos tyčinius įmonės valdymo organų veiksmus teismas sukonkretino ir išaiškino, kad tie veiksmai pasireiškia kaip tyčinis blogas įmonės valdymas, kuris gali atsiskleisti sąmoningai vykdoma neteisinga investicijų politika, ydinga įmonės veikla ir plėtra (investicijos į nerealius ar pasenusius projektus, neperspektyvių įmonių akcijų supirkimas, nepaklausių prekių gamyba ir pan.), blogu vadovavimu įmonės komercinei, ūkinei ir finansinei veiklai, netinkamu darbo, technologinių procesų organizavimu, žinomai nenaudingų įmonei sandorių sudarymu, neatlikimas tų ekonominių veiksmų ir finansinių operacijų, kurias būtina atlikti konkrečioje situacijoje. Toje pačioje LAT nutartyje išaiškinta, kad nėra būtina nustatyti vien tik konkretų veiksmą ar sandorį, lėmusį įmonės bankrotą, tačiau reikia įvertinti aplinkybių, susijusių su įmonės valdymo organų veiklos atitiktimi teisės aktų reikalavimams, sudarytų sandorių ekonominiu naudingumu ir jų įtaka įmonės mokumui, taip pat kitas aplinkybes, nulėmusias įmonės nemokumą, įmonės valdymo ir veiklos organizavimo reikalavimų kontekste, visumą.[24]

Jei lyginant Lietuvos ir Vokietijos tyčinio bankroto reglamentavimą, tai Vokietijos nemokumo įstatyme nėra įtvirtintos tyčinio bankroto sąvokos. Be to, jei Lietuvos bankroto įstatyme yra nustatyti požymiai bei prezumpcijos, kada bankrotas pripažįstamas tyčiniu, tai Vokietijos yra nurodyti veiksmai, kurie yra žalingi bei ginčijami. Tokie veiksmai galėtų būti pvz. pirmenybės suteikimas vienam kreditoriui, dalyvaujančiam bankroto procese ar sandorių sudarymas, kurie pablogina įmonės padėtį ir jei tokie sandoriai sumažino galimybę patenkinti kreditorių reikalavimus, bei neatlygintinų paslaugų teikimas ir kt. Kai ginčijant šiuos veiksmus, nustatoma, kad veiksmai buvo atlikti tyčia bei apie tai žinojo kita sandorio šalis (nesąžininga šalis), tokiu atveju gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė tiek už tuos veiksmus atsakingam asmeniui, tiek ir nesąžiningai sandorio šaliai.[25]

Tam, kad nustatyti tyčinį bankrotą, nepakanka vien suprasti ir žinoti jo sąvoką bei požymius. Reikalingas ir procesinių teisės normų išmanymas. Procesinių teisės normų pagrindinė paskirtis užtikrinti materialinių normų įgyvendinimą.

1.3. Tyčinio bankroto nustatymas kaip bankroto proceso dalis

CPK 1 straipsnyje nustatyta, kad restruktūrizavimo ir bankroto bylos nagrinėjamos pagal šio kodekso taisykles, išskyrus išimtis, kurias nustato kiti Lietuvos Respublikos įstatymai.

[24] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6308d0bf-ff22-4342-b222-b7e48e39709b.
[25] „Vokietijos nemokumo įstatymas.“ 2017. Gesetze im Internet. Žiūrėta kovo 15 d. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html#p0107.

Vieną iš tokių išimčių numato ĮBĮ. ĮBĮ normos yra specialiosios bendrųjų civilinio proceso teisės normų atžvilgiu ir turi prioritetą jų konkurencijos atveju. Pagal ĮBĮ 10 straipsnio 1 dalį bankroto bylos iškeliamos ir nagrinėjamos CPK nustatyta ginčo teisenos tvarka, išskyrus šio įstatymo nustatytas išimtis. Bankroto bylų nagrinėjimo procesinių taisyklių ypatumus lemia bankroto teisinių santykių prigimtis ir jų specifika, palyginus su kitais civiliniais teisiniais santykiais. Suprantama, kad tyčinio bankroto nustatymas yra bankroto proceso dalis, kurio nemaža dalis materialinių bei procesinių normų yra įtvirtinta ĮBĮ, tačiau bankroto bylos nagrinėjamos CPK nustatyta ginčo teisenos tvarka. Kaip pabrėžiama teismu praktikoje, tyčinio bankroto klausimas nėra sprendžiamas bankroto bylos iškėlimo byloje, toks procesinis veiksmas galimas po to, kai įsiteisėja nutartis dėl bankroto bylos iškėlimo.[26]

Pažymėtina, kad bankroto bylose, tuo pačiu ir bylose dėl tyčinio bankroto nustatymo, egzistuoja viešasis interesas. Galbūt todėl įstatymo leidėjas suteikia teisę teismui inicijuoti tyčinio bankroto nustatymo procesą. Be teismo, ĮBĮ 20 str. 1 d. tokia teisė suteikta kreditoriams bei bankroto administratoriui. Viešasis interesas bankroto bylose suponuoja teismo pareigą būti aktyviam proceso metu. Tačiau teismo aktyvumas dar nereiškia, kad kitoms proceso šalims nėra nustatytos įrodinėjimo pareigos, kadangi bankroto procese galioja ir dispozityvumo, lygiateisiškumo bei rungimosi principai. Todėl remiantis dispozityvumo principu šalys gali pačios nuspręsti kokį teisių gynybos būdą pasirinkti. Vadovaujantis rungimosi principu bei CPK 12 bei 178 str., šalys aplinkybes, kuriomis remiasi, turi įrodyti pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles, t. y. pareikšti motyvuotus argumentus ir pateikti tai patvirtinančius įrodymus ar nurodyti priežastis, dėl kurių negali jų pateikti. Kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse yra pabrėžęs, kad teismai, vertindami šalių pateiktus įrodymus, remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada dėl konkrečios faktinės aplinkybės egzistavimo daroma pagal vidinį teismo įsitikinimą, grindžiamą visapusišku ir objektyviu visų reikšmingų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą.[27]

Kaip jau buvo minėta, aplinkybes, susijusias su įmonės valdymo organų narių, jų dalyvių ar su jais susijusių asmenų neteisėtais veiksmais ar neveikimu, reikia įrodyti pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles. Tačiau to nepakanka. Teismas tik nustatęs priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų (neteisėto neveikimo) ir padarinių, gali įmonės bankrotą pripažinti tyčiniu, t. y. nepakanka nustatyti ĮBĮ 20 str. nustatytų požymių, reikalaujama, kad būtų sąsajumas tarp tų

[26] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1152-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8114eb28-865b-4ff4-a87a-df9b525931ee
[27] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2010. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=68b05718-8acd-473c-b452-44f6a2ca827c.

požymių ir padarinių (įmonės nemokumo, kreditorių teisių (interesų) pažeidimo). Be to, siekdamas nustatyti, kad bankrotas buvo tyčinis, teismas neprivalo būti garantuotas, visiškai įsitikinęs. Išvadai padaryti, apie fakto buvimą ar nebuvimą, įrodymų pakanka, jeigu byloje esantys įrodymai leidžia labiau tikėti, kad tas faktas buvo, negu kad jo nebuvo.

Įsiteisėjus naujam įstatymui bei nustačius tyčinio bankroto požymius ĮBĮ 20 str., buvo laikoma, kad šios normos yra procesinės, todėl taikomos tos normos, kurios galioja proceso metu. Todėl nepaisant bankroto bylos iškėlimo datos, 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojus naujam įstatymui, nustatant tyčinio bankroto atvejus, buvo remiamasi naujos redakcijos ĮBĮ 20 str. Tokios praktikos laikėsi ir Lietuvos Apeliacinis teismas (LAPT).[28] Tačiau kilus ginčui dėl taikomų teisės normų 2016 m. gegužės 19 d. LAT suformavo jau visai kitokią teismų praktiką. Teismas nustatė, kad sąlygų, kokia veikla laikoma tyčiniu bankrotu, apibrėžimas, prezumpcijų elgesio neteisėtumui nustatymas yra materialinio pobūdžio norma, kuriai netaikoma atgalinio galiojimo išimtis.[29] Iš esmės tai reiškia, kad bankroto bylose, iškeltose iki 2013 m. spalio 1 d., taikomos iki tol galiojusios normos, nustatančios tyčinį bankrotą bei jo požymius, t. y. jeigu bankroto byla iškelta, pvz. 2013 m. rugsėjo 30 d. taikoma būtent iki 2013 m. spalio 1 d. galiojusi ĮBĮ redakcija. Minėtoje teismo nutartyje buvo taip pat pažymėta, kad netinkamos ĮBĮ redakcijos taikymas nebūtinai reiškia, kad byla teisme buvo išnagrinėta neteisingai, kadangi 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojusios redakcijos ĮBĮ 20 straipsnyje nustatyti tyčinio bankroto kriterijai yra iš esmės susisteminti pagal suformuotą kasacinio teismo praktiką.[30]

ĮBĮ 20 str. nėra nustatyta kokia forma, t. y. žodžiu ar raštu, turi būti nagrinėjamos bylos dėl tyčinio bankroto nustatymo. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog su įmonių bankroto procesu susiję klausimai įprastai nagrinėjami rašytinio proceso tvarka, išskyrus tuos atvejus, kai pripažįstamas būtinas žodinis nagrinėjimas arba tokio nagrinėjimo forma aiškiai nurodyta ĮBĮ. Teisinėje literatūroje sutinkama tokia nuomonė, kad tyčinio bankroto klausimą atsižvelgiant į pasekmes bei jo svarbą, būtų tikslinga nagrinėti teismo posėdyje, žodine tvarka, kadangi tai yra susiję su viešu interesu ir teismas turi būti aktyvus, t. y. rinkti bei tirti įrodymus bei išklausyti tyčinio proceso dalyvių nuomonės.[31] Su tokia nuomone reikėtų sutikti ir pritarti. Autoriaus nuomone teismai žodinį bylos nagrinėjimą skiria žymiai dažniau dėl tyčinio bankroto nustatymo nei pvz. dėl bankroto bylos iškėlimo.

Pagal aktualias ginčui ĮBĮ 20 straipsnio 4 dalies nuostatas, teismui gavus kreditoriaus (kreditorių) arba administratoriaus prašymą pripažinti bankrotą tyčiniu, turi būti laikomasi tam

[28] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841.
[29] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-277-313/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5572af21-e5b7-4da0-b593-93d2ab1d0010.
[30] Ibid.
[31] Kavalnė, Salvija ir Rimvydas Norkus. 2011. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, p. 276.

tikros procedūros (apie gautą prašymą pranešama kreditoriams ir administratoriui (jeigu prašymą pateikė ne administratorius), šiems asmenims nustatomas terminas (ne trumpesnis kaip 14 ir ne ilgesnis kaip 30 dienų) pateikti žinomą informaciją, galinčią turėti reikšmės tyčinio bankroto požymiams nustatyti. Teismas taip pat gali įpareigoti šiuos veiksmus atlikti administratorių. Tokia procesinė norma buvo įtvirtinta siekiant koncentruoti procesą. Tokiu atveju visiems kreditoriams suteikiama teisė pateikti jiems žinomą informaciją ir padeda išvengti atskirų kreditorių prašymams dėl bankroto pripažinimo tyčiniu. Toks reguliavimas užkerta kelią proceso vilkinimui bei neapkrauna teismų darbo. Tuo pačiu tikslu įstatymo leidėjas apribojo kreditorių teisę susipažinti su įmonės dokumentais ir kita informacija, iki to momento, kol bus išnagrinėtas prašymas pripažinti bankrotą tyčiniu. ĮBĮ 20 straipsnio 4 dalyje įvirtinta pareiga teismui per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos prašymo kopiją ir kitus prie prašymo pridėtus dokumentus persiųsti netekusiems įgaliojimų įmonės valdymo organams bei kitiems asmenims, kurie gali būti pripažinti kaltais dėl tyčinio bankroto. Šiems asmenims yra suteikta teisė CPK nustatyta tvarka (per 7 dienas) ginčyti teismo nutartis dėl tyčinio bankroto pripažinimo, todėl jie turi būti tinkamai informuoti apie vykstantį procesą.

Teismui atmetus prašymą, nėra draudžiama jį pateikti pakartotinai. Tačiau nepasirėmus papildomais įrodymais, nepateikiant naujų faktų, toks prašymas gali būti laikomas, kaip siekimas vilkinti bankroto bylos nagrinėjimą, bei gali kilti atsakomybė už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis. Pagal CPK 95 str. 1 d. nuostatas dalyvaujantis byloje asmuo, kuris nesąžiningai pateikė nepagrįstą procesinį dokumentą arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ar išsprendimą, gali būti pripažįstamas piktnaudžiaujančiu savo procesinėmis teisėmis. Vadovaujanti CPK 95 str. 2 d. piktnaudžiaujančiam procesinėmis teisėmis asmeniui gali būti skirta iki penkių tūkstančių septynių šimtų devyniasdešimt dviejų eurų bauda. Tačiau pagal LAT formuojamą teismo praktiką įstatyme nustatytos teisės įgyvendinimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik išimtiniais atvejais, kai tokia teise akivaizdžiai naudojamasi ne pagal jos paskirtį.[32] Kiekvienu atveju, spręsdamas dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, teismas sprendžia atsižvelgdamas į būtent toje byloje surinktą medžiagą bei CPK 95 str. nuostatas.

Ieškinio senaties termino prašymams dėl bankroto pripažinimo tyčiniu paduoti įstatymas nenumato. Šiuo atveju yra išskiriamos dvi nuomonės, kad vienais atvejais leidžiama pateikti prašymą dėl tyčinio bankroto nustatymo iki įmonės likvidavimo pradžios, kitais atvejais šis klausimas gali būti nagrinėjamas ir įmonės likvidavimo stadijoje. Tačiau reikėtų pritarti teisės doktrinoje suformuotai nuomonei, kad klausimas dėl tyčinio bankroto nustatymo neturėtų būti

[32] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-346/2012. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1ba7b301-a5fe-46f7-b62b-5e3dab25f3a3.

siejamas su formalia likvidavimo stadijos pradžia, reikėtų atsižvelgti į kitas aplinkybes, pvz. ar prašymu nėra siekiama vilkinti procesą, ar vis dar bus galima atlikti visas procesines pareigas, kurias įtvirtina įstatymas.[33]

Remiantis ĮBĮ 13 str. jeigu bankroto procedūros vykdomos ne teismo tvarka, tai visus teismo kompetencijai skirtus klausimus sprendžia kreditorių susirinkimas. Šia normą tyčinio bankroto atveju reikėtų suprasti taip, kad klausimą dėl įmonės privedimo prie bankroto tyčia, visų pirma nagrinėja kreditorių susirinkimas, o jei suinteresuoti asmenys nesutinka su kreditorių susirinkimo nutarimu dėl tyčinio bankroto pripažinimo ar atsisakymo bankrotą pripažinti tyčiniu, jie turi teisę tokį kreditorių susirinkimo nutarimą skųsti teismui. Teisė skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus yra įtvirtinta ĮBĮ 24 straipsnio 5 dalyje, kuri nustato, kad kreditorių susirinkimo nutarimai gali būti apskųsti teismui.

Pažymėtina tai, kad byloje dėl tyčinio įmonės bankroto nustatymo, teismas ar kreditorių susirinkimas nesprendžia žalos atlyginimo iš kaltų asmenų klausimo ir nenustatinėja kiekvieno iš kaltų asmenų civilinės atsakomybės sąlygų bei kaltės laipsnio. Tokiose bylose teismo ar kreditorių susirinkimo pareiga konstatuoti ar įmonės nemokumą lėmė sąmoningi, tyčiniai įmonės vadovų (valdymo organų) ir kitų asmenų veiksmai ar netinkamai susiklosčiusios aplinkybės ir verslo nesėkmė.

1.4. Nemokumas ir jo reikšmė nustatant tyčinį bankrotą

Teismų praktikoje dažniausiai išskiriamos dvi nemokumo rūšys: faktinis bei teisinis nemokumas. Kai kuriose teismų nutartyse dar galima aptikti ir nemokumo kaip ekonominės būklės sąvoką, kiti autoriai dar išskiria absoliutų ir faktinį nemokumą. Faktinis nemokumas teisėje suprantamas kaip objektyvus negalėjimas vykdyti turtinių prievolių, kurių vykdymo terminai yra suėję, egzistuoja dar iki tol, kol įmonei iškeliama bankroto byla. Iš esmės faktinis nemokumas ir yra ekonominė įmonės būklė, todėl faktinio nemokumo sąvoka dažnai vartojama tapačiai ekonominiam nemokumui. Teisėje vartojant faktinio nemokumo sąvoka, jį apibūdinant kaip ekonominę būklę, labiau pabrėžiama, kad teisėje reikalingos tarpdisciplininės teisės ir ekonomikos mokslų žinios. Tokios žinios itin praverčia sprendžiant teisines problemas, susijusias su nemokumo įvertinimu. Su šia nuomone sutinka Agnė Marčauskienė, kuri teigia, kad „įmonės nemokumo įvertinimas yra ekonomikos mokslo sritis, todėl teisėjai turi būti

[33] Kavalnė, Salvija ir Rimvydas Norkus. 2011. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, p. 278-279.

tinkamai išsilavinę ir suprasti sudėtingus ekonominės analizės procesus, tam reikalinga aukšta teisėjo kvalifikacija ne tik teisės, bet ir ekonomikos mokslo srityse.“[34]

Teisinis nemokumas teismų praktikoje suprantamas kaip teisinis nemokumo būklės pripažinimas ir atitinkamų procedūrų vykdymas. Iš esmės tai yra bankroto bylos iškėlimas ir tam tikrų procedūrų vykdymas.[35] Įsiteisėjus teismo sprendimui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei, laikoma, kad įmonė tiek faktiškai, tiek teisiškai yra nemoki.

Kai kuriuose moksliniuose darbuose yra išskiriamas absoliutus ir faktinis nemokumas. Tokiu atveju absoliutus nemokumas suprantamas taip, kad skolininkas yra patekęs į tokią finansinę padėtį, kai negali padengti savo skolų nei dabar, nei neturi galimybės tai padaryti ateityje, o faktinis – kai skolininkas negali apmokėti skolų dabar, bet jo turimo turto aktyvas viršija pasyvą, tai toks skolininkas laikomas faktiškai negalinčiu mokėti, tačiau galinčiu sumokėti vėliau.[36] ĮBĮ 9 straipsnio 7 dalyje yra suformuotos sąlygos, kokiomis sąlygomis įmonei teismas iškelia bankroto bylą. Iš esmės 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos sąlygos formuluotė atitinka absoliutaus nemokumo sąvoką, t. y. įmonei bankroto byla iškeliama, kai įmonė negali arba negalės vykdyti įsipareigojimų. Žodį „negalės“ galima suprasti kaip negalės įvykdyti įsipareigojimų ir ateityje. Iš esmės, vertinant ĮBĮ 9 str. 1 ir 2 dalyje nustatytas sąlygas, galima teigti, kad tiek 1, tiek 2 dalyje įtvirtintos sąlygos reiškia įmonės nemokumą.

ĮBĮ 2 str. 8 d. įtvirtinta tokia nemokumo sąvoka – „įmonės nemokumas – įmonės būsena, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės."[37] Šią nemokumo sąvoką įstatymo leidėjas sieja tiek su faktiškai nevykdomais įsipareigojimais, tiek su įmonės finansinės atskaitomybės dokumentais (balansu). Formaliai vertinant balanso duomenis, reikėtų įvertinti balanse esančias šias eilutes: viso turto ir per vienerius metus mokėtinų sumų bei trumpalaikių įsipareigojimų. Tačiau teismų praktika formuoja tokį požiūrį, kad neužtenka formalaus vertinimo, t. y. kad per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai nėra lygiavertė sąvoka pradelstiems įmonės įsipareigojimams. Pagal įstatymo formuluotę, sprendžiant klausimą dėl įmonės nemokumo, esminę reikšmę turi į įmonės balansą įrašyto turto vertės ir pradelstų įsipareigojimų santykis. Šiuo aspektu svarbu nustatyti tikrąją įmonės turto vertę ir tiksliai nustatyti pradelstus įsipareigojimus kreditoriams. Klausimas dėl bankroto bylos iškėlimo turi būti sprendžiamas ne

[34] Marčauskienė, Agnė. 2016 „Ar Lietuvos Respublikos bankroto įstatyme nustatyti kriterijai įmonės nemokumo įvertinimui užtikrina, kad nebūtų pradėta bankroto procedūra įmonėms turinčioms laikinų finansinių sunkumų?“ Teisės apžvalga. 1(13), p. 69.
[35] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9.
[36] V. Višinskis ir kt. 2006 „Nemokumo samprata ir jo reglamentavimo analizė“. Vilnius. Nacionalinė verslo administratorių asociacija, p. 17.
[37] „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 31 (1010).

vien formaliai taikant ĮBĮ nuostatas dėl (ne)mokumo, o atsižvelgiant į konkrečioje byloje nustatytas aplinkybes, turi būti analizuojamos ir kitos nagrinėjamo klausimo teisingam išsprendimui reikšmingos aplinkybės: kokį turtą įmonė turi realiai, ar įmonė tebevykdo veiklą, ar jos veikla pelninga, ar ji turi debitorinių skolų, kokio dydžio šios skolos, lyginant jas su įmonės pradelstais įsipareigojimais kreditoriams, ar yra realių galimybių išsiieškoti skolas ir pan.[38] Taip pat teismų praktikoje dažnai sutinkama nuomonė, kad nustatant įmonės nemokumą, svarbu nustatyti, ar sunkumai yra laikino pobūdžio ar jau tęsiasi ilgą laiką. Skirtingai nei Lietuvoje Vokietijoje nustatyti, kad įmonė yra nemoki, pakanka, kad bendri įmonės įsipareigojimai viršytų turtą, nėra reikalaujama nustatyti pradelstus įsipareigojimus. Tokia situacija pagal Vokietijos bankroto įstatymą, pažodžiui suprantama kaip neišvengiamas bankrotas.[39]

Tam, kad įmonėms bankroto bylos būtų iškeliamos tik pagrįstai, visada svarbu atskirti dvi sąvokas: nemoki įmonė ir finansinių sunkumų turinti įmonė. Visada yra svarbu nuodugniai išsiaiškinti ar ūkio subjektas iš tiesų yra nemokus ir nebegalės vykdyti veiklos ir bankroto bylos iškėlimas yra optimaliausia priemonė, leidžianti apsaugoti kreditorių interesus, sudarant sąlygas jiems patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto, ar įmonė tik turi laikinų finansinių sunkumų, kurie gali būti išspręsti nekeliant bankroto bylos ir išsaugant bendrovę kaip veikiantį rinkos dalyvį.[40] Vien finansinių sunkumų egzistavimas savaime nereiškia įmonės faktinio ar teisinio nemokumo.[41] Finansinių sunkumų turinti įmonė pagal Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo 2 str. 1 d. tai „įmonė, kuri negali vykdyti prievolių ir sumažinti nuostolių, kurie, kreditoriams nesuteikus pagalbos, priverstų ją nutraukti veiklą ir bankrutuoti.“[42] Teismų praktikoje kiek kitaip suprantama finansinius sunkumus turinti įmonė, t. y. įmonė kuri yra moki ilguoju laikotarpiu, tačiau einamuoju metu susiduria su finansiniais sunkumais vykdant įsipareigojimus savo darbuotojams, tiekėjams, valstybinėms institucijoms ir kitiems kreditoriams.[43] Šis finansinius sunkumus patiriančios įmonės apibrėžimas yra artimas jau minėtai V. Višinskio ir kitų autorių suformuotai faktinio nemokumo sąvokai, t. y. kai skolininkas negali apmokėti skolų dabar, bet jo turimo turto aktyvas viršija pasyvą, tai toks skolininkas laikomas faktiškai negalinčiu mokėti, tačiau galinčiu sumokėti vėliau.

---

[38] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1583/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d8a4d50c-75d7-427c-8323-4131f9f1eb99

[39] „Vokietijos bankroto įstatymas“ 2017. gesetze-im-internet. Žiūrėta kovo 15 d. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html#p0107

[40] Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-104/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a5e8a0f8-aa06-449c-9679-c889a4bda977.

[41] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-219/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b5cf584c-6f2c-48cb-a661-92c5827242cc

[42] „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios Nr. 31(1012).

[43] Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1133/2014. eteismai. http://eteismai.lt/byla/39369735521760/2-1133/2012

Nemokumas turi didelę reikšmę bylose dėl tyčinio bankroto nustatymo. Todėl tokio pobūdžio bylose yra itin aktualu suprasti kas yra nemokumas ir kurių veiksmų atlikimo metu jį aktualu nustatinėti. Be to, svarbu suprasti kada aktualus faktinis, o kada teisinis nemokumas. Siekiant pripažinti bankrotą tyčiniu, pirmiausia svarbus yra teisinio nemokumo momentas, kadangi teisinis nemokumas, tai iš esmės yra įmonei iškelta bankroto byla. Šiuo atveju nesvarbu ar teismo, ar ne teismo tvarka toks veiksmas buvo atliktas. Siekiant pripažinti bankrotą tyčiniu, įmonės bankroto iškėlimas yra svarbus juridinis faktas, nes klausimą dėl tyčinio bankroto galima nagrinėti tik jau vykstančiame bankroto procese. Iki tol, prašymai pripažinti bankrotą tyčiniu bus atmesti.

Faktinį nemokumą svarbu nustatyti tais atvejais, kai įmonės vadovui (valdymo organams) yra nustatomos pareigos esant įmonei nemokiai, pvz. kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Taip pat svarbu, kad nuo faktinio įmonės nemokumo nustatymo, įmonės vadovai (valdymo organai) savo veiksmais dar labiau nepablogintų įmonės situacijos ir taip būtų pažeidžiamos kreditorių teisės (interesai) (ĮBI 20 str. 2 d. 4 p. bei 3 d. 2 p.). Šiuo atveju svarbu suprasti nemokumo reikšmę, kadangi įmonės finansinei padėčiai tapus ypač sunkiai ar net kritinei, t. y. įmonei pasiekus nemokumo ribą, kreditorių interesai pradeda vyrauti.[44] Taigi, tam, kad pagrįsti prašymą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, dažnai yra labai svarbu nustatyti, kada įmonė faktiškai tapo nemoki. Faktinis nemokumas yra svarbus ir siekiant prisiteisti žalą iš kaltų dėl tyčinio bankroto asmenų.

Visada yra svarbu laiku ir kuo anksčiau nustatyti įmonės nemokumo būseną, o būtent įmonės vadovas gali įvertinti, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais ir ankščiau, nei atsiranda pagrindas pripažinti įmonę nemokia. Todėl teismai turėtų gana griežtai vertinti įmonės nemokumo požymius bei vadovo veiksmus ir esant didesnei tikimybei, kad įmonė nemoki, visada iškelti jai bankrotą. Kadangi per dažnai reikalaujant absoliutaus nemokumo nustatymo gali susidaryti prielaidos: įmonės turto sumažėjimui bei tyčiniam bankrotui.“[45]

[44] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cdab21f8-c4d1-415f-bf3b-fdebbdff80c6.
[45] V. Višinskis ir kt. 2006 „Nemokumo samprata ir jo reglamentavimo analizė“. Vilnius. Nacionalinė verslo administratorių asociacija, p. 17.

2. TYČINIO BANKROTO SUBJEKTAI IR PROCEDŪRA

2.1. Atsakingi asmenys dėl įmonės privedimo prie bankroto

Iš tyčinio bankroto sąvokos įtvirtintos ĮBĮ 2 str. 12 d. galima suprasti, kad visi asmenys, kurie prisideda prie įmonės valdymo, gali būti atsakingi už įmonės privedimą prie bankroto. Tai galimai galėtų būti ne vien tik įmonės vadovas (valdymo organai). Tad svarbu nustatyti, kokių asmenų veiksmai gali būti laikomi kaip sąmoningas blogas įmonės valdymas.

Įmonės valdymo organas – vienasmenis ar kolegialus yra pagrindinis įmonės organas, per kurį juridinis asmuo įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina.[46] Įmonės vadovo (valdymo organo) priimti sprendimai turi didelę įtaką įmonės ūkinei, komercinei, finansinei veiklai, kartais gali lemti net įmonės nemokumą. Be to, vadovas (valdymo organas) turi veikti išimtinai įmonės naudai. Įmonę ir įmonės vadovą (valdymo organą) sieja pasitikėjimo (fiduciariniai) santykiai, o tai reiškia, kad įmonės administracijos vadovas privalo *ex officio* veikti išimtinai įmonės interesais; įmonės vadovas jai atstovauja, atsako už įmonės kasdienės veiklos organizavimą; jis turi veikti rūpestingai, sąžiningai, atidžiai, kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus.[47] O įmonės finansiniai padėčiai prastėjant, įmonės vadovui atsiranda fiduciarinės pareigos atsižvelgti ir į įmonės kreditorių interesus. Įmonės finansinei padėčiai tapus ypač sunkiai ar net kritinei, t. y. įmonei pasiekus nemokumo ribą, kreditorių interesai pradeda vyrauti.[48] Tad vadovo (valdymo organo) veiksmai turi būti maksimaliai naudingi tiek įmonei, tiek jos kreditoriams, be to, jis turi vykdyti teisės aktuose imperatyviai nustatytas pareigas. Tai yra nelengva užduotis net patyrusiems vadovams. Būtent todėl įmonės vadovas (valdymo organas) yra pagrindinis subjektas atsakingas už įmonės privedimą prie bankroto.

Atsakingais už įmonės bankrotą gali būti ir įmonės dalyviai. Įmonės dalyvių veikla daugiausiai susijusi su įmonės strateginiu valdymu. Tad įmonės dalyviai prisideda prie įmonės valdymo, todėl remiantis tyčinio bankroto sąvoka, sąmoningai blogai valdant, įmonės dalyviai gali privesti įmonę prie bankroto. Jų atsakomybė kildinama iš CK 2.50 str. 3 d., kurioje nustatyta, kad jei juridinis asmuo negali vykdyti prievolių dėl juridinio asmens dalyvio nesąžiningų veiksmų, juridinio asmens dalyvis už juridinio asmens prievoles atsako

[46] Mikelėnas, Valentinas, Gintautas Bartkus, Vytautas Mizaras, Šarūnas Keserauskas. 2002. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, p. 183.
[47] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6935b29a-3e21-4a5d-aca3-54349852d349.
[48] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cdab21f8-c4d1-415f-bf3b-fdebbdff80c6.

subsidiariai.[49] Nepaisant ribotos dalyvių atsakomybės, juridinio asmens dalyviai gali būti atsakingi už įmonės privedimą prie bankroto. Kiekvieną kartą sprendžiant ar būtent juridinio asmens dalyvių veiksmai turėjo įtaką įmonės bankrotui, reiktų vertinti dalyvio vaidmenį ir realią galimybę daryti įtaką juridinio asmens veiklai.[50] Pvz. civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014, teismas konstatavo, kad akcininkų tarpusavio nesutarimai, konfliktai lėmė netinkamą įmonės valdymą, veiklos nutraukimą, nemokumą ir negalėjimą atsiskaityti su įmonės kreditoriais. Tokias aplinkybes teismas vertino kaip pagrindą pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu.[51] Tai yra puikus pavyzdys, kai įmonės dalyvių sąmoningas valdymas, šiuo atveju neveikimas, gali lemti įmonės bankrotą. Be to, įmonės dalyviai negali remtis tuo, kad nežinojo tikrosios įmonės finansinės padėties ir kitų svarbių detalių apie įmonę, kadangi įmonės dalyviai turi pareigą domėtis įmonės vykdoma veikla, jos finansine padėtimi.[52] Todėl įmonės dalyvių sprendimai turi atitikti tuo metu esančią įmonės finansinę būklę bei protingumo, sąžiningumo, teisingumo kriterijus. Šiuo atveju didesnę reikšmę įgyja sąžiningumo kriterijus, kadangi pagal CK 2.50 str. 3 dalį būtent nesąžiningi juridinio asmens dalyvio veiksmai yra pagrindas taikyti atsakomybę dalyviui. Juridinio asmens dalyvis laikytinas sąžiningu, jeigu jis nežinojo, negalėjo ir neturėjo žinoti, kad jo elgesys neigiamai veikia juridinio asmens gebėjimą vykdyti savo prievoles.[53] Tačiau šiuo atveju reiktų nepamiršti, kad juridinio asmens dalyvis turi pareigą domėtis apie įmonės vykdomą veiklą ir finansinę padėtį, tad vertinant dalyvio sąžiningumą, nežinojimą, negalėjimą žinoti, reikėtų vertinti atsargiai.

Kartais dėl įmonės privedimo prie bankroto gali būti atsakingas asmuo, kuris oficialiai nėra nei įmonės valdymo organas nei dalyvis, t. y. formalus vadovas. Tokiu atveju, formalus vadovas veikia per realųjį vadovą, t. y. jo priimtiems sprendimams daro didelę įtaką ir tokiu būdu tikisi išvengti asmeninės atsakomybės. Pvz. civilinėje byloje Nr. e2-1977-241/2016, nors asmuo įmonėje oficialiai dirbo konsultantu, tačiau teismas, atsižvelgdamas į tai, kad tas asmuo įmonei atstovavo santykiuose su trečiaisiais asmenimis, įmonei skolino dideles sumas pinigų, be to, nuomavo patalpas bei priiminėjo įmonei strategiškai svarbius klausimus, nustatė, kad šis asmuo yra formalus įmonės vadovas ir būtent jo veiksmai privedė įmonę prie bankroto.[54] Šiuo atveju svarbu ar realiai asmuo galėjo dalyvauti įmonės valdymo procesuose, bei turėjo įtaką

[49] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ 2000. Valstybės žinos 74(2262).
[50] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2009. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e09b59e1-26e8-4d49-b729-f5714de3f915.
[51] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841.
[52] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-449/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=54bbe1a7-8d0e-4071-b90a-2ca1bfdcbf5b.
[53] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2009. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e09b59e1-26e8-4d49-b729-f5714de3f915.
[54] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1977-241/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=77969eb3-c165-44a1-9fc3-c1c4d146f1b3.

priimant svarbius įmonei sprendimus, o nustačius tokias aplinkybes, reikia įvertinti ir tai, ar būtent formalaus vadovo veiksmai privedė įmonę prie bankroto.

Tyčinio bankroto subjektais, atsakingais dėl įmonės privedimo prie bankroto, gali būti nebūtinai esami įmonės valdymo organai ar dalyviai. Jais gali būti ir prieš tai buvę vadovai, akcininkai. Pvz. už dokumentų ir turto neperdavimą bankroto administratoriui atsakingas yra paskutinysis vadovas, tačiau jeigu ankstesni įmonės vadovai sudarinėjo nenaudingus įmonei sandorius, aplaidžiai tvarkė buhalterinę apskaitą ar netinkamai dokumentus ir turtą perdavė naujam vadovui ir pan., tai atsakomybė už šiuos veiksmus tyčinio bankroto atveju gali kilti visiems vadovams, kurių sąmoningu blogu valdymu įmonė buvo privesta prie bankroto. Civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014 apeliantai teigė, kad įmonė prie bankroto tyčia privesta tik paskutiniojo buvusio vadovo veiksmais, tačiau teismo nuomone prie tokių padarinių prisidėjo visi įmonės akcininkai ir vadovai.[55] Taigi tyčinio bankroto subjektu, atsakingu už įmonės bankrotą, gali būti visi buvę įmonės valdymo organai ir dalyviai.

Įprastai dauguma įmonės vadovai, dalyviai savo neteisėtus veiksmus grindžia verslo nesėkme, verslo rizika ir pan. Siekiant atriboti, kada įmonės valdymo organo, dalyvio veiksmai yra tyčinio bankroto priežastis, o kada verslo nesėkmė, svarbu įvertinti atsakingo už įmonės veiklą subjekto veiksmus, t. y. kiek jis buvo lojalus bendrovės interesams, rūpestingas, kiek jo sprendimai buvo sąžiningi ir kvalifikuoti, ar buvo pasitelkiama kvalifikuotų specialistų pagalba ir pan.[56]

Vertinant visas aplinkybes, matyti, kad tyčinio bankroto subjektais, atsakingais už įmonės privedimą prie bankroto, gali būti visi iki įmonės bankroto buvę vadovai bei juridinio asmens dalyviai. Reikėtų vertinti ir oficialiai įmonei valdyti įgaliojimų neturinčių, bet įmonės valdymui įtaką turinčių asmenų veiksmus. Remiantis ĮBĮ 2 str. 12 dalimi, už įmonės privedimą prie bankroto atsakingas yra tas asmuo, kuris sąmoningai (veikimu, neveikimu) blogai įmonę valdo. Tad tyčinio bankroto atveju vertintini visų asmenų veiksmai, kurie prisideda prie įmonės valdymo. Patartina visus tuos asmenis įtraukti į tyčinio bankroto bylos nagrinėjimą.

2.2. Bankroto administratorių reikšmė nustatant tyčinio bankroto atvejus

Administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktų nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai. Dėl to bankroto administratorius,

[55] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841.
[56] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1626/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=24258478-7eb9-46c1-95c9-07cbcb3cc917.

atstovaudamas kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesams, turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir skolininkui (bankrutuojančiai įmonei).[57] Taigi, administratorius turi maksimaliai ginti tiek kreditoriaus, tiek bankrutuojančios įmonės interesus. Ši administratoriaus pareiga yra svarbi ir tyčinio bankroto atvejais, kadangi tyčiniai, sąmoningi įmonės vadovų (valdymo organų) veiksmai, siekiant įmonę privesti prie bankroto, daro didelę žalą tiek kreditoriams, tiek bankrutuojančiai įmonei. Todėl administratorius privalo būti aktyvus, siekiant išaiškinti tyčinio bankroto atvejus, tačiau ne visada bankroto administratoriai šių pareigų laikosi. Kokios priežastys lemia, kad administratoriai kartais yra nemotyvuoti kelti tyčinio bankroto bylas bei taip ginti kreditorių ir įmonės interesus?

Administratorius yra bene svarbiausias asmuo tiek bankroto, tiek tyčinio bankroto bylose. Būtent todėl darbo autorius atliko bankroto administratorių apklausą apie tyčinį bankrotą (Priedas Nr. 3. 1 apklausa), kurioje savo nuomonę apie tyčinį bankrotą pareiškė 65 bankroto administratoriai.

Bankroto administratoriai, gana dažnai kelia tyčinio bankroto bylas. Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 1, 1 lentelė), net 37 bylų iš 50, tyčinio bankroto iniciatoriumi buvo bankroto administratorius, o tai sudaro net 74 proc. bylų. Nepaisant to, kad bankroto administratoriai yra patys aktyviausi tyčinio bankroto iniciatoriai, jie susiduria su įvairiausiomis problemomis, kurios galimai riboja jų dar didesnį aktyvumą.

Bankroto administratoriai, be to, kad turi ginti bankrutuojančios įmonės bei jos kreditorių interesus, yra ūkio subjektas, kurio vienas svarbiausių tikslų yra pelno siekimas. Vadovaujantis, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 str., kiekvienas žmogus turi gauti teisingą apmokėjimą už jo atliktą darbą.[58] Remiantis administratorių apklausos rezultatais (Priedas Nr. 3, 1 apklausa), į klausimą „Su kokiomis problemos dažniausiai susiduriate tyčinio bankroto atveju ir kaip siūlytumėte šias problemas spręsti?“, keli administratoriai atsakė, kad tyčinis bankroto procesas yra brangus ir dažniausiai administratorius bei kreditoriai negauna jokių lėšų tyčinio bankroto bylose. Tai patvirtina ir bankroto administratorius Alvydas Mogenis. Anot jo, tyčinio bankroto atveju, lėšos ir turtas dažniausiai būna išgrobstytas dar iki įmonės bankroto, todėl bankroto administratoriai dažnai tokiu atveju dirba neatlygintinai.[59] Remiantis atliktų tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), bylose, kuriose buvo sprendžiamas bylinėjimosi išlaidų klausimas, bei administratorius pateikė prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų, administratoriaus išlaidos vidutiniškai

[57] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=70072acf-56d1-4fe5-9f58-51d3b577adf4.
[58] Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992. Lietuvos Aidas. 220 (0).
[59] „Praktiniai tyčinio bankroto nustatymo sunkumai.“ 2017. ukmin.lrv.lt. http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/A%20Mogenio%20prane%C5%A1imo%20skaidri%C5%B3%20apie%20ty%C4%8Dinio%20bankroto%20administravimo%20sunkumus.pdf.

siekė 799,14 Eur. Dažniausiai tai būna lėšos, kurios sumokamos advokatui už atstovavimą bylose bei dokumentų suruošimą. Kartais administratorius samdo auditorius, kurie atlieka tyrimą dėl svarstomo klausimo. Tai jau papildomos išlaidos administratoriui. Remiantis bankroto administratorių pateiktais atsakymais (Priedas Nr. 3. 1 apklausa), išieškoti žalą iš vadovų taip pat sudėtinga, dažnai išieškoma nebent dalinai, vadovų (valdymo organų) turtas būna paslėptas. Tad abejotina ir tai, ar teismuose priteistos bylinėjimosi išlaidos yra apmokamos. Be šių oficialiai skelbiamų išlaidų, administratorius privalo tinkamai pasiruoši tyčinio bankroto bylai, t. y. analizuoti turimus duomenis, rinkti įrodymus, jei įmonės vadovai užsieniečiai, tai dokumentus turi išversti į jų kalbą ir t.t. O tai taip pat yra darbas, už kurį turi būti teisingai apmokėta. Įrodžius, kad įmonė bankrutavo tyčia, administratoriui atsiranda papildomų pareigų bei galimai neapmokamo darbo. Remiantis ĮBĮ 20 str. 5 d. bankroto administratorius turi peržiūrėti įmonės sandorius, sudarytus per 5 metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo. O pradėtame ikiteisminiame tyrime dėl nusikalstamo bankroto, administratorius yra apklausiamas kaip liudytojas, bei turi aktyviai dalyvauti ikiteisminiame tyrime. Negana to, tyčinio bankroto proceso metu administratorius dažnai patiria psichologinį spaudimą, stresą ir kitus neigiamus padarinius.[60] Todėl suprantama, kad administratoriai negaudami atlygio arba kai atlygis, lyginant su įdėtu darbu yra sąlyginai mažas, kartais yra nesuinteresuoti inicijuoti tyčinio bankroto procesus.

Administratorių apklausoje (Priedas Nr. 3. 1 apklausa) administratoriai ne kartą mini, kad jie dažnai susiduria su sunkumais teismuose. Teismai dažniau palaiko vadovų pozicijas nei administratoriaus, be to, teismai visada suinteresuoti greičiau baigti bylas, neįsigilindami į situaciją. Tačiau ši administratorių pozicija kelia abejonių, kadangi analizuojant teismų praktiką (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), 37 bylose prašymus pateikė bankroto administratorius ir iš 37 bylų net 33 prašymai buvo tenkinami, t. y. net 89,19 proc. administratorių prašymų buvo patenkinti ir bankrotas buvo pripažintas tyčiniu. Be to, net 46 proc. administratorių apklausoje (Priedas Nr. 3. 1 lentelė) į klausimą „Kaip dažnai teismai tenkino Jūsų prašymą ir bankrotą pripažino tyčiniu?“ atsakė, kad teismai tenkino visus jų prašymus. Dar 10 proc. atsakė, kad tenkina daugiau nei pusę prašymų. Iš rezultatų, reikėtų spręsti, kad teismai dažnai palaiko administratorių poziciją bei pripažįsta bankrotą tyčiniu. Vis dėlto teismai, nepaisant viešojo intereso bankroto bylose, bei aktyvaus teismo vaidmens, privalo laikytis ir nešališkumo principo, kuris reiškia, kad teisėjas negali turėti asmeninio išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas, taip pat turi pateikti pakankamas garantijas, pašalinančias bet kokią abejonę dėl galimo teismo šališkumo.[61] Taigi, iš esmės, teismai neturi palaikyti nei administratoriaus nei vadovų (valdymo organų) ir įrodymus

[60] *Ibid.*
[61] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-846-381/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c5e14ee7-cbd6-400b-aa67-dd4b2fb5570f.

vertinti pagal vidinį savo įsitikinimą. Teismas gali padaryti išvadą apie tam tikrų aplinkybių buvimą, kai byloje esančių įrodymų visuma leidžia teigti, kad labiau tikėtina, jog atitinkamas faktas buvo, nei, kad jo nebuvo.[62] Todėl teismas, tik būdamas labiau įsitikinęs, kad tyčinio bankroto faktas buvo, nei jo nebuvo, gali pripažinti bankrotą tyčiniu.

Pasitaiko tokių atveju, kad siekiant išvengti atsakomybės, buvę įmonės akcininkai bei vadovai, akcijas perleidžia bei vadovais paskiria asocialius asmenis arba užsieniečius. Dažnai tokie veiksmai būna formalūs, tuomet nei įmonės dokumentai nei antspaudai ar turtas neperduodami. Tokiu atveju apsunkinamas bankroto administratorių darbas, kadangi įprastai dokumentai ir turtas nebūna perduoti, o tai jau iš esmės yra tyčinio bankroto požymis. Remiantis bankroto administratorių apklausa, tai yra viena iš problemų, kurie apsunkina jų darbą, kadangi įprastai tie asmenys yra nerandami ir todėl dažnai išvengia atsakomybės. Tokių tyčinio bankroto požymių teigia pastebėję ir policijos atstovai. Anot jų, šiuo metu vis labiau populiarėja toks modelis, kai įmonės akcijos perrašomos asocialiems asmenims. Dažnai tie fiktyvūs įmonės direktoriai ir akcininkai būna Latvijos piliečiai, be nuolatinės gyvenamosios vietos.[63] Taigi, tokios situacijos yra žinomos ir teisėsaugos institucijoms. Tad kartais, nustatę nusikalstamų veikų požymių, bankroto administratoriai galėtų dažniau kreiptis į teisėsaugos institucijas. Be to, kasacinis teismas yra pasisakęs, kad bankroto administratorius, atlikęs bendrovės veiklos analizę, pats savo pasirinkimu nustato, kokiam asmeniui turi būti priskirti konkretūs veiksmai ar sprendimai, lėmę bankroto situaciją bendrovėje, t. y. privedimą prie tyčinio bankroto, todėl suinteresuotų asmenų dalyvavimas byloje dėl bankroto pripažinimo tyčiniu yra bankroto administratoriaus diskrecija.[64] Taigi, administratorius turi teisę laisvai pasirinkti, kurie asmenys, anot jo, yra atsakingi už tai, kad įmonė buvo privesta prie bankroto. Dažniausiai, dar iki fiktyviai perleidžiant akcijas, įmonės turtą bei dokumentus, galima nustatyti įmonės blogo valdymo požymių, tačiau, suprantama, tai, kad administratorius neturi dokumentų ir negali patikrinti visų sandorių, apsunkina administratoriaus darbą renkant įrodymus dėl ankstesnių vadovų veiklos. Tokiu atveju įprastai padeda iš trečiųjų šalių surinkti duomenys. Dar galima bandyti įrodyti, kad dokumentų bei turto ar akcijų perleidimas buvo fiktyvus, apgaulingas sandoris, tačiau tam dažniausiai reikia surasti tuos „naujuosius“ įmonės vadovus, akcininkus. Pvz. jau minėtoje civilinėje byloje Nr. 2-1344-236/2015 teismas rėmėsi baudžiamoje byloje nustatytais faktais dėl akcijų pirkimo-pardavimo sutarties suklastojimo pagal BK 300 str. Šiuo atveju buvo įrodinėjama, kad akcijos, įmonės dokumentai bei antspaudas buvo perduoti Armėnijos pilietei.

[62] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2010. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cf03b63b-866b-41dd-87df-51444f151909.
[63] „Pakeičiau pavadinimą ir atsikračiau skolų?“ 2016. Kauno diena. Rugsėjo 30 d. http://m.kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/pakeiciau-pavadinima-ir-atsikraciau-skolu-773851.
[64] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-236-686/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1d30626d-c48e-4d94-9d35-922807a21790.

Tačiau ją apklausus, išaiškėjo, kad ji niekada nebuvo Lietuvoje bei jokių dokumentų nepasirašinėjo. Remiantis tuo, įmonės bankrotas buvo pripažintas tyčiniu pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p.[65]

Būna ir kitokių situacijų, kai bankroto administratorių darbas yra apsunkinamas naujų kreditorių, kurie prieš įmonei bankrutuojant arba jau bankrutavus, superka bankrutavusios įmonės skolas. Dažniausiai skolos superkamos „savų“, t. y. vienaip ar kitaip, su buvusiais įmonės vadovais susijusių asmenų. Anot bankroto specialistų, tokie nauji įmonės kreditoriai visais įmanomais būdais trukdo administratoriui dirbti, jei superka pakankamą kiekį skolų, daro įtaką kreditorių susirinkimo ar komiteto sprendimams.[66] Suprantama, kad tokiu būdų siekiama išvengti buvusių vadovų, akcininkų atsakomybės ir tuo pačiu tyčinio bankroto inicijavimo.

Bankrotų administratorių darbą kartais taip pat lydi „juodos dėmės“ bei įtarimai įvairiomis neteisėtomis veikomis. Pvz. vienas įmonių bankroto administratorius yra įtariamas įmonės vadovui padėjęs tyčia inicijuoti jos bankrotą, taip išvengiant turtinės prievolės – grąžinti kreditoriams bendrovės pasiimtas paskolas. Tokie administratoriaus veiksmai vertinami kaip piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi.[67] Atsižvelgiant į šiuos faktus, galima teigti, kad administratoriai, paveikti (galbūt už tam tikrą atlygį) buvusių įmonės vadovų, net ir matydami akivaizdžius tyčinio bankroto požymius, nesikreips į teismą dėl tyčinio bankroto nustatymo. Tokia rizika ypač išauga neteisminio bankroto proceso metu, kai bankroto administratorius „savas“, kreditoriai „savi“, t. y. kaip jau minėta, supirkę kitų kreditorių skolas. Įmonė tokiu atveju tyliai ir ramiai bankrutuoja, nekeliant buvusių vadovų atsakomybės klausimo.

Yra ir teigiamų aplinkybių, kurios bankroto administratorius skatina dažniau kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu. Dažniausia tokia aplinkybė būtų kreditorių, ypač didžiųjų, aktyvus dalyvavimas bankroto ir administratoriaus kontroliavimo procese. Dažnai pasitaiko tokių atvejų, kai kreditoriai reikalauja administratorių kreiptis dėl tyčinio bankroto nustatymo. Pavyzdžiui, civilinėje byloje B2-598-883/2016 administratorius teigė, kad nustačius tam tikrus tyčinio bankroto požymius, inicijuoti tyčinio bankroto bylą jį įpareigojo didžiausias kreditorius – bankas.[68]

Naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą bankroto administratoriai vertina prieštaringai. Remiantis atlikta jų apklausa (Priedas Nr. 3. 1 apklausa), 65 proc. apklaustų administratorių

[65] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344-236/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b08db987-4778-4869-97de-fca7bde662a7.
[66] „Praktiniai tyčinio bankroto nustatymo sunkumai.“ 2017. ukmin.lrv.lt. http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/A%20Mogenio%20prane%C5%A1imo%20skaidri%C5%B3%20apie%20ty%C4%8Dinio%20bankroto%20administravimo%20sunkumus.pdf.
[67] „Suimtas panevėžietis bankroto administratorius.“ 2017. Naujienos.lt. Vasario 9 d. https://www.naujienos.lt/leidinys/sekunde/suimtas-panevezietis-bankroto-administratorius/.

[68] Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-598-883/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8e05fab8-069a-45a7-be09-170263e169d6

teigia, kad jie vertina teigiamai naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą, tačiau jį dar reikia tobulinti, 10 proc., atsakė, kad tik teigiamai. Tačiau net 21 proc. apklaustųjų naująjį reglamentavimą vertina neigiamai. Ir nors net 46 proc. sako, kad nuo 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojusi ĮBĮ redakcija palengvino tyčinio bankroto administravimo procedūrą, tik 25 proc. apklaustųjų teigia, kad į teismą dėl tyčinio bankroto inicijavimo kreipiasi dažniau. Iš šių duomenų galima daryti išvadą, kad palengvėjusi tyčinio bankroto nustatymo procedūra ne visada lemia didesnį bankrotų administratorių aktyvumą dėl tyčinio bankroto inicijavimo.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, tyčinio bankroto bylose bankroto administratoriaus vaidmuo yra kertinis. Būtent bankroto administratoriai dažniausiai kreipiasi dėl tyčinio bankroto nustatymo teismuose. Kad bankroto administratoriai būtų dar labiau suinteresuoti inicijuoti tyčinio bankroto bylas bei siekti atsakingų asmenų atsakomybės, reikėtų nustatyti teisingą atlygį už jų darbą, jei lėšų administruojant įmonę nėra gaunama. Bankroto administratorių netenkina teismų požiūris į tyčinio bankroto bylas, tačiau tyčinio bankroto procese, nepaisant teismų aktyvaus vaidmens bei viešojo intereso gynimo, teismai turi išlikti nešališki. Reikia nustatyti paprastesnę tvarką, kaip Lietuvoje už tyčinį bankrotą atsakingus asocialius asmenis ar užsieniečius būtų galima įtraukti į procesą. Tai būtų paprasčiau padaryti, jei dažniau šiuo klausimu būtų pasitelkiamos teisėsaugos institucijos. Administratorių veiklą bankroto procese, ypač neteisminio bankroto procese, turėtų dažniau tikrinti įgaliota tai daryti institucija. Teismai, revizuodami administratorių veiksmus, turėtų visada įvertinti ar tie veiksmai yra teisėti. Siekiant, kad kreditoriniai reikalavimai nebūtų superkami nesąžiningų asmenų, reikėtų apriboti jų pardavimo, supirkimo teisę, pvz. leisti perleisti kreditorinius reikalavimus tik baigiamoje bankroto proceso stadijoje. Bankrotų administratoriai teigiamai vertina naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą, tačiau mano, kad įstatymo leidėjas jį turėtų dar tobulinti.

2.3. Naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo įtaka bankroto procesui

Vienas iš svarbiausių tikslų bankroto procese yra ginti viešąjį interesą. Tam, kad jis būtų tinkamai apgintas, bankroto procesas turi vykti operatyviai bei koncentruotai. Įstatymo leidėjas 2013 m. balandžio 18 d. priimdamas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13-1, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, tikėjosi, kad įstatymo pataisos leis sutrumpinti bankroto procesą. Be to, buvo nustatyta, kad lyginant su Europos sąjungos vidurkiu, Lietuvoje yra itin neaktyviai keliamos tyčinio bankroto bylos. Todėl, kaip viena iš kertinių įstatymo pataisų buvo tyčinio bankroto reglamentavimas. Naujuoju reglamentavimu buvo siekiama supaprastinti tyčinio bankroto įrodinėjimo procesą bei paskatinti proceso dalyvius dažniau kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu. Šiuo metu nėra

atsakymų ar visi šie tikslai buvo pasiekti ir ko galimai dar trūksta, kad jie būtų pasiekti. Minėtas įstatymas įsigaliojo 2013 m. spalio 1 d., tad jo įtaką tyčinių bankrotų procesui galima pamatyti jau 2014 metais. Remiantis diagramos Nr. 1 duomenimis, 2014 metais tyčinių bankrotų skaičius išaugo beveik trigubai, nuo 16 tyčinio bankroto atvejų 2013 metais, iki 47 2014 metais. Tai sudarė 2,8 proc. tarp visų 2014 metais pradėtų bankroto procesų. Jei palygintume 2014 ir 2016 m., tai matytume, kad tyčinių bankrotų skaičius išaugo dar beveik dvigubai iki 91. Tarp visų 2016 metais pradėtų bankrotų procesų, tai sudarė 3,4 proc. bankrotų. Taigi, galima daryti išvadą, kad tiek teismai, tiek kiti bankroto proceso dalyviai vis labiau apsipranta prie naujojo teisinio reglamentavimo bei tyčinio bankroto institutą naudoja kaip interesų gynimo priemonę. Didelė tikimybė, kad per artimiausius kelis metus bus pasiektas ir jau minėtas 4-6 proc. tyčinių bankrotų Europos sąjungoje vidurkis. Be abejonės, tai, kad tyčinio bankroto bylos inicijavimas yra dažniau naudojamas, kaip teisių (teisėtų interesų) gynimo būdas, didelę įtaką turėjo ir naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas.

Diagrama Nr. 1.

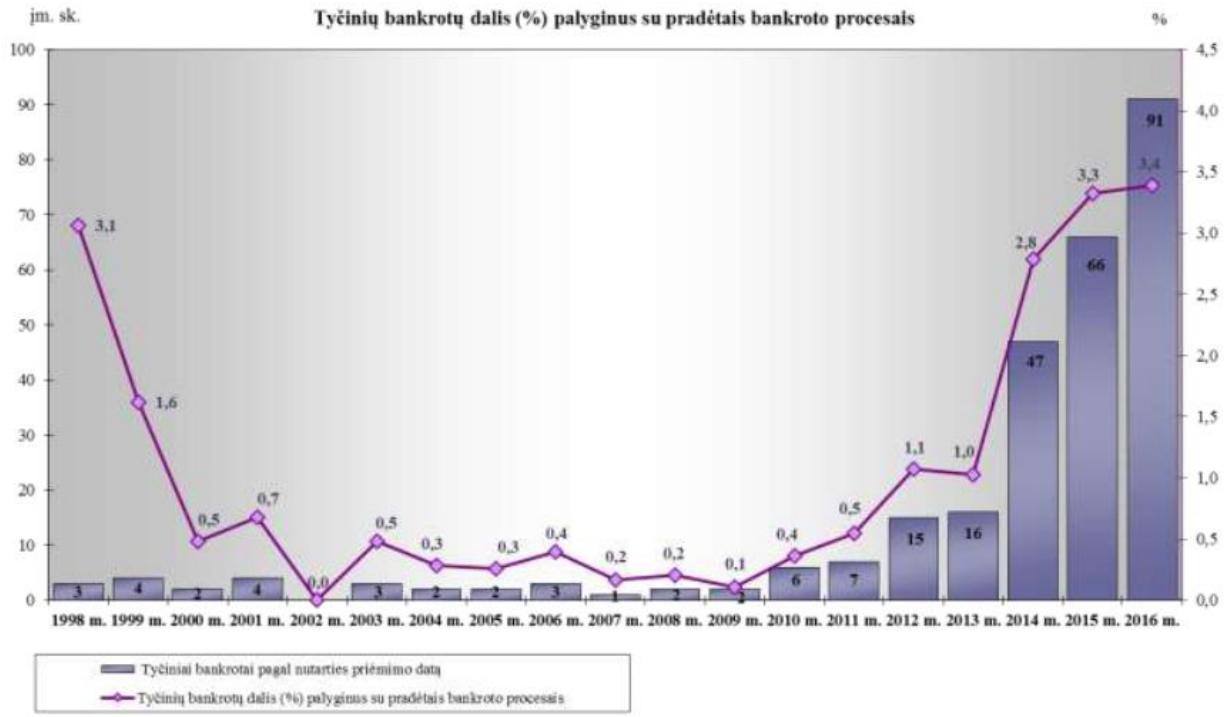

Manytina, kad naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas turėjo įtaką ir visam bankroto procesui. 1993-2011 metais tyčinio bankroto procesai nuo bankroto bylos iškėlimo iki įmonės išregistravimo vidutiniškai truko 4,7 metus.[69] O štai 2016 metais užbaigtų tyčinio bankrotų bylų procesas vidutiniškai truko 3,27 metus (Priedas Nr. 6. 5 lentelė). Tai yra net 1,43 metais trumpiau. Galimai trumpesnį tyčinio bankroto procesą įtakojo ir naujasis tyčinio bankroto

[69] „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga(1993-2011 metų).“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 12 d. http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#bankrotu.

reglamentavimas, tačiau šių duomenų nepakanka, kad galėtume nustatyti naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo įtaką visam bankroto procesui. Po 2013 m. spalio 1 d., kai įsigaliojo naujos redakcijos ĮBĮ, bankroto proceso trukmė nuolat trumpėja, pvz. 2014 metais vidutiniškai bankroto procedūros truko 2,5 metų, 2015 metais – 2,4 metų, o 2016 metais tik 2,1 metų.[70] Todėl galima teigti, kad naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas turi įtakos ir visam bankroto procesui. Žinoma, įtaka nėra didelė, kadangi iš 2016 metais pradėtų bankroto procesų tik 3,4 proc. yra tyčiniai. Tikriausiai ženkliai didesnę įtaką turėjo tai, kad išaugo supaprastintų bei neteisminių bankrotų skaičius, kurių bankroto procesai įprastai yra daug trumpesni. Be to, 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojus įstatymo pataisoms, buvo apribota ir teisė vykdyti ūkinę – komercinę veiklą bankroto proceso metu. Šių pataisų tikslas taip buvo paspartinti įmonių bankrotų procesą. Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 5. 4 lentelė), 2016 metais nuo bankroto proceso pradžios iki bankroto pripažinimo tyčiniu, užtrunka panašiai, kiek vidutinė bankroto proceso trukmė, t. y. 2,06 metų.

Bankroto proceso trukmei įtaką daro ir tai, ar tyčinio bankroto bylos yra operatyviai nagrinėjamos teismuose. Tam, kad nustatyti teisminių ginčų dėl tyčinio bankroto trukmę, atliktas tyrimas (Priedas Nr. 5. 4 lentelė), kurio objektas yra 88 įmonės, kurių bankrotas 2016 metais buvo pripažintas tyčiniu. Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar dažnai yra apskundžiami pirmosios instancijos sprendimai, kiek laiko trunka kol nutartis įsiteisėja. Taigi, remiantis tyrimu, nuo nutarties pirmosios instancijos teisme iki nutarties bankrotą pripažinti tyčiniu įsiteisėjimo, vidutiniškai užtrunka 51,86 dienos. Paprastai, jei nutartis pirmosios instancijos teisme nėra apskundžiama, ji įsiteisėja per 7 dienas. Analizuojant teisminius procesus, galima daryti išvadą, kad 40 iš 88 procesų teismo nutartis nebuvo skundžiama apeliacinėje instancijoje, tai sudaro 45,45 proc. visų procesų. Taip pat įtaką proceso trukmei daro ir tai, ar proceso šalys aktyviai dalyvauja procese, pateikia prieštaravimus, prašymus. Vadovaujantis teismų praktikos analize (Priedas Nr. 1. 1 lentelė) 6 iš 50 teismo procesų, išskyrus pareiškėją bei teismą, kitos šalys nedalyvavo bei nepasisakė. Dažniausia tokių tyčinių bankrotų priežastis – įmonės dokumentų bei turto neperdavimas bankroto administratoriui. Tai tik įrodo, kad vadovai (valdymo organai) ignoruoja ne tik administratoriaus prašymus, bet ir teismo pranešimus. Nustatyta, kad tik 4 nutartys, kuriomis 2016 metais bankrotai buvo pripažinti tyčiniais, buvo apskųstos Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.

Įstatymas nenurodo termino iki kada galima pateikti prašymus dėl tyčinio bankroto nustatymo. Teismų praktika buvo prieštaringa šiuo klausimų. Vienais atvejais nurodoma, kad

[70] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 12 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

tyčinio bankroto klausimas gali būti nagrinėjamas iki įmonės likvidavimo stadijos pradžios, kitais atvejais ir įmonės likvidavimo metu. Mokslinėje literatūroje buvo laikomasi tokios nuomonės, kad tyčinio bankroto bylų kėlimo ir nagrinėjimo klausimas neturi būti formaliai siejamas su formalia likvidavimo stadijos pradžia.[71] Išanalizavus 59 2016 metais baigtus bankroto procesus, kurių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais, galima daryti išvadą, kad daugumoje procesų bankrotai buvo pripažinti tyčiniais jau likvidavimo stadijoje (Priedas Nr. 6. 5 lentelė). Vidutiniškai bankrotas buvo pripažįstamas tyčiniu praėjus 1,06 metams nuo įmonės likvidavimo pradžios. Tik 5 bankroto procesuose iš 59, tyčinio bankroto klausimas buvo išspręstas dar iki įmonės likvidavimo pradžios. Įprastai įmonės likvidavimo stadija turėtų trukti ne ilgiau kaip 2 metus. Šis terminas kildinama iš ĮBĮ 33 str. 7 dalies, kurioje nurodoma, kad administratorius privalo panaudoti įmonės turtą kreditoriniams reikalavimams tenkinti per 24 mėnesius nuo teismo nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo dienos. Šis terminas gali būti teismo pratęstas. Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 6. 5 lentelė), darytina išvada, kad Lietuvoje tyčinio bankroto bylose likvidavimo stadija dažniausiai užtrunka ilgiau nei du metus. Kadangi vidutiniškai likvidavimo stadija iki bankroto pripažinimo tyčiniu užtrunka 1,06 metus, o nuo tyčinio bankroto bylos iki proceso pabaigos 1,46 metus, tai likvidavimo stadijos vidutinė trukmė maždaug 2,5 metų. Iš šių duomenų, galima daryti išvadą, kad tyčinio bankroto procese dažniausiai likvidavimo stadija užtruko ilgiau nei 2 metus ir teismo buvo prašoma pratęsti likvidavimo terminą. Jei Lietuvoje likvidavimo procedūra turi pasibaigti per du metus, tai Didžiojoje Britanijoje šis terminas yra trumpesnis. Ten bankroto administratorius viršijęs vienerių metų terminą, turi atsakingai Didžiosios Britanijos institucijai pateikti argumentuotą paaiškinimą, kodėl įmonės likvidavimas užtruko ilgiau nei metus. Už šių reikalavimų nesilaikymą, administratoriui gali būti skiriama bauda.[72]

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas įtakojo reikšmingą tyčinių bankrotų skaičiaus augimą. Taip pat naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas prisidėjo ir prie trumpesnės vidutinės bankroto proceso trukmės. Tačiau siekiant, kad tiek tyčinio, tiek visas bankroto procesas dar labiau sutrumpėtų, reikalinga užtikrinti teismų darbo operatyvumą. Teismo procesai truktų trumpiau, jei teismai aktyviau prisidėtų prie įrodymų rinkimo bei visų proceso šalių įtraukimo į bylos nagrinėjimą. Tyčinio bankroto procesų trukmė būtų trumpesnė, jei teismų nutartys būtų rečiau apskundžiamos. Teismai turi būti pakankamai kompetentingi, kad jų priimtos nutartys būtų gerai motyvuotus ir todėl proceso šalys nesiryžtų jų skųsti. Prie to galėtų prisidėti teisėjams ir teisėjų padėjėjams rengiami mokymai apie tyčinį bankrotą. Nepaisant skirtingų nuomonių bei teismų praktikos, tyčinių bankrotų klausimą

[71] Kavalnė, Salvija ir Rimvydas Norkus. 2011. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, p. 278.
[72] „Didžiosios Britanijos bankroto įstatymas“ 2017. Legislation. Žiūrėta kovo 15 d. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/section/192

teismai gali spręsti ir įmonės likvidavimo stadijoje. Tyčinių bankrotų procesinė pasekmė – ilgiau nei nustatyta įstatyme trunkanti įmonės likvidavimo stadija. Tad teismai dėl tyčinio bankroto gali pratęsti įmonės likvidavimo stadiją.

3. TYČINIO BANKROTO POŽYMIŲ IR PREZUMPCIJŲ TAIKYMO ANALIZĖ

Tyčinis įmonės privedimas prie bankroto, kaip reiškinys valstybėje, turi nemažai neigiamų pasekmių visuomenėje. Pirmiausia sumenkęs verslo subjektų pasitikėjimas tiek tarpusavyje, tiek visuomenės pasitikėjimas verslu. Antra, dažniausiai turi didelę žalą kreditoriams (verslo partneriams), kartais net esminę, dėl kurios ir jie yra priversti bankrutuoti. Tokiu atveju tyčinis bankrotas gali būti „domino efekto“ priežastis, kai nuo vieno bankrutavusio subjekto, susiklosčius itin nepalankioms sąlygoms, bankrutuoja dar keliolika verslo subjektų, kurie buvo glaudžiai susiję tarpusavyje. Siekiant išvengti tokių padarinių, padidinti tyčinių bankrotų išaiškinamumą ir tuo pačiu palengvinti įrodinėjimo naštą, įstatymų leidėjas ĮBĮ 20 str. 2 bei 3 dalyse įtvirtino požymius bei prezumpcijas, kurias nustačius, bankrotas pripažįstamas tyčiniu. Įstatyme nustatyti požymiai bei prezumpcijos nebuvo visiškai naujas reiškinys Lietuvos teisėje. Kaip pažymėjo kasacinis teismas, vertinant teisinio reglamentavimo raidą matyti, jog įstatymų leidėjas ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtino tokius bankroto kilimo požymius, kurių bent vieną nustačius yra pagrindas bankrotą pripažinti tyčiniu, kokiais iš esmės ir buvo remiamasi teismų praktikoje.[73] Taigi remiantis kasacinio teismo suformuota praktika, po naujojo įstatymo įsigaliojimo (2013 m. spalio 1 d.), sprendžiant klausimus dėl tyčinio bankroto, galima vadovautis ir tais teismų praktikos išaiškinimais, kurie atlikti galiojant senajai ĮBĮ redakcijai. Manytina, kad įstatymo leidėjas tyčinio bankroto požymius bei prezumpcijas įtvirtino siekiant aiškumo, kad tyčinio bankroto nustatymas būtų mažiau priklausomas nuo teismo valios, vidinio įsitikinimo bei interpretacijos. Be to, ĮBĮ 20 str. 2 d. nurodyta, kad pakanka nustatyti bent vieną iš įstatyme nustatytų požymių, tam, kad bankrotas būtų pripažintas tyčiniu. Darytina išvada, kad šia nuostata įstatymo leidėjas tyčinio bankroto iniciatoriui siekė palengvinti įrodinėjimo naštą. Su šia nuomone sutinka ir teismai, pvz. apeliacinės instancijos teismas pažymi, kad teismui nustačius vieną iš tyčinio bankroto požymių, teisiškai nėra reikšmingas kitų tyčinio bankroto požymių vertinimas.[74]

Darbo autorius siekdamas nustatyti kokią įtaką padarė naujos tyčinio bankroto sampratos, požymių bei prezumpcijų įtvirtinimas naujos redakcijos ĮBĮ įstatyme, atliko tyrimą. Pirmiausia buvo analizuojama 2016 metų teismų praktika (Priedas Nr. 1. 1 lentelė). Tyrimui atsitiktinai buvo pasirinktos 50 įvairių teismų nutartys. Iš 50 atsitiktinai pasirinktų nutarčių, 43 nutartyse teismai patenkino tyčinio bankroto iniciatorių prašymą pripažinti bankrotą tyčiniu, 7 nutartyse buvo atsisakyta tenkinti prašymus. Šiuo tyrimu buvo siekiama nustatyti būtent dabar

[73] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6308d0bf-ff22-4342-b222-b7e48e39709b

[74] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-824-943/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1e721046-cf21-4e68-9630-f4819cde09f5

aktualią praktiką, aktualias problemas ir tendencijas. Be to, buvo pasitelktas ir Įmonių bankroto valdymo departamento prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos (šiuo metu Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Tarnyba)) 2011 metais atliktas tyrimas (Priedas Nr. 2. 2 lentelė). Tyrimas atliktas siekiant nustatyti, kokios priežastys lemia tyčinį bankrotą. Tarnyba išanalizavo 41 nutartį (1993-2011 metų), kuriose teismas tenkino prašymus dėl tyčinio bankroto pripažinimo. Šie du tyrimai padės palyginti, kokios priežastys lėmė tyčinio bankroto nustatymo faktą iki naujojo įstatymo įsigaliojimo (2013 m. spalio 1 d.) bei po jo. Taip pat buvo atliktas socialinis tyrimas, t. y. buvo apklausti bankroto administratoriai (Priedas Nr. 3. 1 apklausa). Bankroto administratorių nuomonė tyrimui yra svarbi, kadangi būtent jie bankroto procese gina tiek įmonės, tiek įmonės kreditorių interesus, o tyčinio bankroto nustatymas yra dar viena priemonė apginti bankroto administratoriaus ginamųjų teises (interesus). Be to, kaip matyti iš lentelės (Priedas Nr. 1, 1 lentelė) būtent bankroto administratoriai dažniausiai kreipiasi į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu. Taigi, bankroto administratoriai bene dažniausiai susiduria su tyčinio bankroto atvejais. Tyrimui tikslinga pasitelkti ir papildomus statistinius duomenis, kadangi tokiu atveju tyrimas bus įvairiapusiškas bei išsamus. Tyrimas atliekamas, analizuojant tyčinio bankroto sampratą, požymius bei prezumpcijas, nustatant bei sprendžiant teorines ir praktines problemas. Sekančiuose trijuose poskyriuose, pradedant 3.1. poskyriu, analizuojami tyčinio bankroto požymiai. O 3.4. poskyris skirtas tyčinio bankroto prezumpcijų analizei.

3.1. Valdymo organo (organų) veiksmai ir (arba) neveikimas lemiantys tyčinį bankrotą

Pagal Arną Petriką, ĮBĮ 20 str. 2 d. suformuotus tyčinio bankroto požymius būtų galima skirstyti į tris grupes: valdymo organo (organų) veiksmus ir (arba) neveikimą, prieštaringus sandorius ir ydingus veiksmus su turtu.[75] Pagal šį tyčinio bankroto požymių skirstymą į pirmąją požymių grupę patenka ĮBĮ 20 str. 2 d. 1, 4, 5 p., t. y. įmonės valdymo organas (organai) nevykdė arba netinkamai vykdė įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu; įmonės veikla buvo organizuojama taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos ir (arba) išieškojimo pirmenybė buvo sąmoningai teikiama tos pačios eilės pagal Civilinio kodekso (toliau – CK) 6.930^1 straipsnį kreditoriams, kuriems įsipareigojimai atsirado vėliau ir (arba) buvo nepradelsti arba mažiau pradelsti, žinant, kad kreditoriai, kuriems įsipareigojimai pradelsti arba daugiau pradelsti, faktiškai neturės į ką nukreipti savo išieškojimo, nes įmonė nebeturės

[75] Petrikas, Arnas. 2014. „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ Privatinės teisės doktrina ir praktika : Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui, p. 185.

pakankamai turto; teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai (paslėpti, sunaikinti, sugadinti įmonės apskaitos dokumentai arba netvarkyta ar aplaidžiai tvarkyta teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita arba įstatymų nustatytą laiką neišsaugoti buhalterinės apskaitos dokumentai) ir dėl to negalima visiškai ar iš dalies nustatyti įmonės veiklos, jos turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros, ir (arba) mokesčių administratoriaus patikrinimo akte nustatytas pridėtinės vertės mokesčio (PVM) arba kitų mokesčių mokėjimo vengimas.

3.1.1. Įstatymuose ar įmonės steigimo dokumentuose nustatytų pareigų, susijusių su įmonės valdymu, nevykdymas ar netinkamas vykdymas

Įmonės vadovas privalo žinoti ir laikytis gausybės įstatymų, kuriuose yra įtvirtintos pareigos įmonės vadovams. Vadovui aktualias pareigas gali nustatyti įstatymai, kurie reglamentuoja buhalterinę apskaitą, mokesčius, darbų saugą, darbo teisę, aplinkos apsaugą ir t. t. Tačiau bendras, visa tai apimantis principas yra nustatytas CK 2.87 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta, kad vadovas privalo elgtis protingai ir sąžiningai. Be to, CK 2.87 str. 2 d. vadovui nustatyta ir lojalumo pareiga, mokslinėje literatūroje ši nuostata suprantama kaip vadovo pareiga veikti pagal įmonės steigimo dokumentus, bendrovės organų sprendimus, ir kitus įmonės vidaus dokumentus.[76] Taigi, pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 1 p. įtvirtintą požymį, kurį nustačius įmonės bankrotas pripažįstamas tyčiniu, įmonės vadovo atsakomybės ribos – plačios. Galbūt dėl to, kai kurie kituose ĮBĮ 20 str. 2 d. punktuose nurodyti tyčinio bankroto požymiai gali būti siejami ir su įmonės vadovo pareigomis susijusiomis su įmonės valdymu. Nepaisant to, kad teoriškai vadovui yra daug įstatymuose ar įmonės steigimo dokumentuose nustatytų pareigų, susijusių su įmonės valdymu, tačiau praktiškai, nustatant tyčinį bankrotą, dominuoja viena.

Remiantis 2016 metų teismo nutarčių analize (Priedo Nr. 1. 1 lentelė), matyti, kad viena iš dažniausių priežasčių, kodėl bankrotas pripažįstamas tyčiniu, yra būtent vadovo pareigų nevykdymas. Tačiau iš jų absoliučiai didžiąją dalį sudaro pareigos, nustatytos ĮBĮ 8 str. 1 d. nevykdymas, t. y. kai vadovas įmonei esant nemokiai nesikreipia į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Įmonės vadovui nustatyta pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo todėl, kad šis subjektas įmonės finansinę būklę geriausiai žino, o pavėluotas bankroto bylos iškėlimas gali pažeisti tiek jau esamų įmonės kreditorių, tiek potencialiai naujų kreditorių interesus. Tačiau remiantis statistika, šią pareigą įmonės vadovai vykdo retai. Statistiškai 2016 metais iš visų inicijuotų bankroto procesų, tik 7 proc. jų buvo inicijuoti vadovų bei 8 proc. įmonės savininkų,

[76] Mikelėnas, Valentinas, Gintautas Bartkus, Vytautas Mizaras, Šarūnas Keserauskas. 2002. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, p. 193.

kartu sudėjus jie inicijuoja 15 proc. bankroto bylų.[77] Nesavalaikis bankroto bylos iškėlimas daro didelę žalą kreditoriams, kadangi pavėlavus iškelti bankroto bylą, turto lieka nedaug, o įsipareigojimai dar labiau išauga. Pastaruoju metu santykis tarp įmonės turėtų turto ir įsipareigojimų bankroto proceso pradžioje vis mažėja (2 diagrama). Pavyzdžiui 2011 metais bankroto proceso pradžioje įmonės turto ir kreditorinių reikalavimų santykis buvo 70,7 proc., šis santykis, išskyrus 2013 metus, vis mažėja, ir 2016 metų pirmąjį pusmetį sudarė tik 23,8 proc. Galbūt dalinai tai būtų galima paaiškinti kodėl, Tarnybai išanalizavus 41 nutartį (Priedas Nr. 2. 2 lentelė) 1993-2011 metais, tik dviejose, tyčinio bankroto priežastimis buvo nurodytos kaip pavėluotas bankroto bylos iškėlimas. Tikriausiai tai lėmė ir tai, kad įmonių vadovų bei įmonių savininkų dalis iš visų 2010-2011 metais inicijuotų bankrotų buvo žymiai didesnė nei 2016 metais – 30,6 proc.[78] Tai turėjo įtakos ir didesniam turto ir kreditorinių reikalavimų santykiui. Vis mažėjantis turto bei įsipareigojimų santykis įtakojo ir kitą neigiamą reiškinį bankroto procese, t. y. vis didėjantį supaprastintų bankrotų skaičių. 2016 metais buvo iškeltos 1083 supaprastinto bankroto bylos ir tai sudarė 40,4 proc. nuo visų bankroto bylų, kai palyginus 2015 metais buvo iškelta 665 tokios bylos, santykis – 33,5 proc., t. y. vien per vienerius metus šis skaičius išaugo 62,9 proc. O jei lygintume su 2011 metais, tai supaprastintų bankrotų iš viso buvo tik 284 ir jų dalis visų bankrotų skaičiuje – 22,3 proc.[79] Supaprastinto bankroto atveju įmonė įprastai būna beturtė, t. y. nėra lėšų padengti net administratoriaus išlaidoms. Tokiu atveju administratorius gali prisiimti riziką ir bankroto proceso metu administruoti įmonę iš savo lėšų arba teismas pasiūlo lėšas, reikalingas bankroto proceso metu, sumokėti bankroto bylą inicijavusiam asmeniui (ĮBĮ 10 str. 10 d.). Įmonei neturint turto, dažnai lieka vienintelis būdas atgauti „investuotas“ lėšas, tas lėšas prisiteisti iš įmonės vadovo (valdymo organų). Suprantama, kad tiek administratorius, tiek administravimo lėšas sumokėjęs kreditorius, sieks atgauti sumokėtus pinigus. Kreditorius tai gali daryti tiek savo iniciatyva, tiek darydamas spaudimą administratoriui. Vienas iš būdų atgauti bent dalį lėšų yra tyčinio bankroto bylos inicijavimas. Visi išvardinti faktai įtakojo tai, kad šiuo metu dažniau pripažįstami bankrotai tyčiniais, kaip vieną iš požymių nurodant – įmonės vadovo pareigos kreiptis teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, įmonei esant nemokiai, nevykdymas.

[77] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 8 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

[78] „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eigos 2011 m. sausio–gruodžio mėn. apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/nemokumo-duomenys-ir-analiz/.

[79] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 8 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

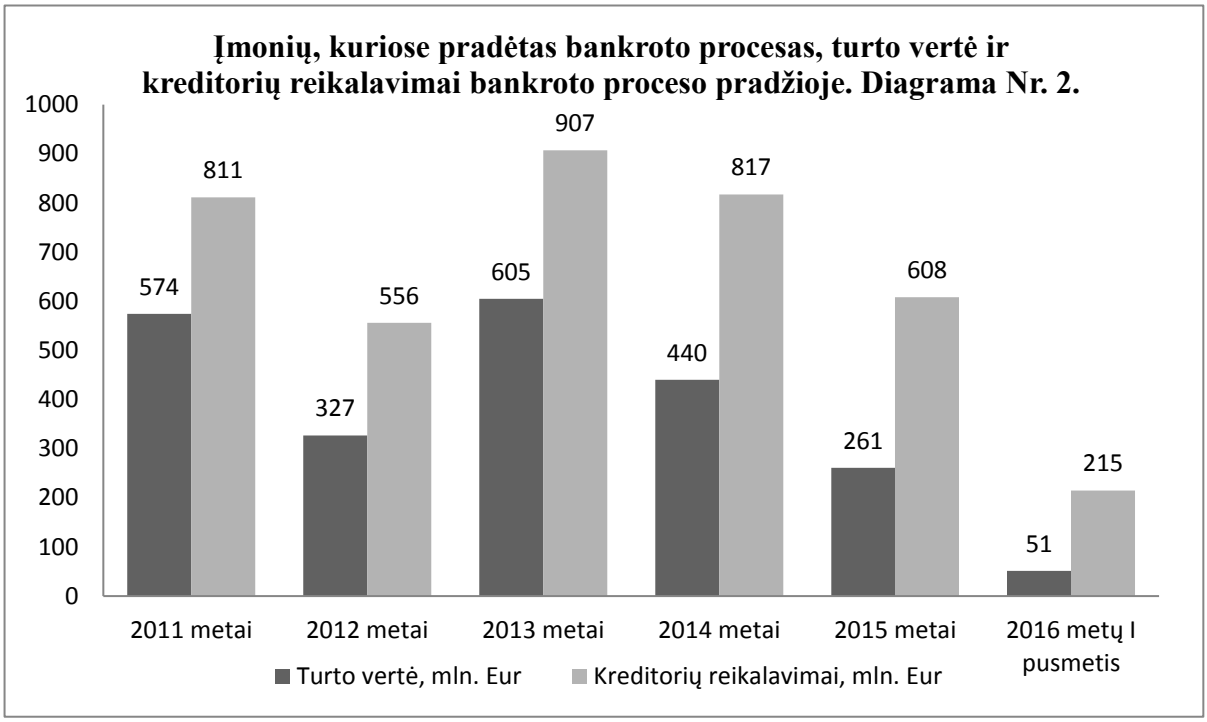

Tai, kad dažniau bankrotai tyčiniais pripažįstami, nustatant vadovo pareigos, įtvirtintos ĮBĮ 8 str. 1 d. nevykdymą, įtaką galėjo daryti ir šio straipsnio pakeitimai. 2016 m. sausio 1 d. įsigaliojo ĮBĮ 8 str. 1 d. pakeitimas, kuris įtvirtino terminą, per kurį įmonės vadovas ar kiti asmenys pagal kompetenciją, privalo pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.[80] Po 2016 m. sausio 1 d. vadovas ar kiti asmenys pagal kompetenciją privalo pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo nedelsdami, bet ne vėliau kaip per 5 dienas po to, kai įmonė tapo nemoki ir įmonės dalyviai per minimalius įstatymuose arba įmonės steigimo dokumentuose nustatytus terminus dalyvių susirinkimui sušaukti, bet ne vėliau kaip per 40 dienų, nesiėmė priemonių įmonės mokumui atkurti. [81] Terminas nėra labai konkretus, kaip pvz. kitose Europos sąjungos valstybėse yra nustatyti tokie terminai: Ispanijoje bankroto byla turi būti iniciuojama per 2 mėnesius nuo tada, kai paaiškėjo arba turėjo paaiškėti, kad įmonė yra nemoki, Prancūzijoje nustatomas 45 dienų terminas nuo tos dienos kai įmonė tapo nemoki.[82] Tačiau remiantis statistikos duomenimis, 2016 metais įmonės vadovų ir savininkų iniciuotų bankrotų dalis, tarp visų bankrotų nepadidėjo, o tik dar labiau sumažėjo. 2015 metais ši dalis sudarė 18 proc., o 2016 metais 15 proc.[83] Tai reiškia, kad nuo 2016 m. sausio 1 d. įstatymo įtvirtintas terminas, kada

[80] „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 4, 5, 8, 9, 10, 11, 23, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymas.“ 2015. Valstybės žinios Nr. 17031.
[81] „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 31 (1010).
[82] „Harmonisation of insolvency law at EU level with respect to opening of proceedings, claims filing and verification and reorganisation plans.“ 2017. Directorate general for internal policines. Žiūrėta vasario 8 d. https://polcms.secure.europarl.europa.eu/cmsdata/upload/b739a20a-b32e-456a-a909-cb86dbd291d5/att_20110622ATT22313-5805532029795595275.pdf.
[83] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos

vadovas ir kiti asmenys pagal kompetenciją privalo kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškėlimo, vadovų bei įmonės savininkų veiksmų neįtakojo. Tačiau manytina, kad aiškus terminas, kada laikoma, jog vadovas netinkamai vykdo pareigą, galėjo įtakoti dažnesnį tyčinio bankrotų nustatymą pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Tiek kreditoriams, tiek bankroto administratoriui, besikreipiantiems dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, taip pat ir teismams yra aiškiau, nuo kada laikoma, kad vadovas nevykdo įstatyme įtvirtintos pareigos. Konkretumas bei tikslumas teisėje visada yra teigiamas dalykas, kadangi paliekama mažiau vietos teisės interpretacijai bei ginčams.

Įmonės vadovai dažniausiai teigia, kad įmonė buvo moki arba nežinojo apie nemokumą, todėl jie neturėjo pareigos kreiptis į teismą. Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad administracijos vadovas yra tas asmuo, kuris geriausiai žino (privalo žinoti) įmonės finansinę būklę, jos galimybę vykdyti prisiimtus finansinius įsipareigojimus suėjus jų vykdymo terminui, todėl privalo nedelsdamas veikti, jei finansinė padėtis pasikeičia taip, kad kyla įmonės nemokumo grėsmė.[84] Taigi, įprastai, vadovas negali pasiteisinti nežinojimu, kadangi būtent jis geriausiai žino įmonės finansinę būklę. Kitiems subjektams, galintiems kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei, informacija apie įmonės finansinė būklę yra sunkiau prieinama, todėl dažniausiai jie kreipiasi į teismą pavėluotai.

Teisinėje literatūroje kyla abejonių dėl tokios pareigos nustatymo, kaip vieno iš tyčinio bankroto požymių. Anot Arno Petriko, pirmiausia nėra nurodomi padariniai, kuriuos turi lemti pareigų nevykdymas, be to, vien formaliai taikant šį požymį, visais atvejais, kai bankrotą inicijuoja ne įmonės vadovas (valdymo organas), visada būtų laikoma, kad bankrotas yra tyčinis.[85] Darbo autorius nesutinka su tokia nuomone. Pažymėtina tai, kad ties kiekvienu tyčinio bankroto požymiu neturi būti nurodomi padariniai. Tyčinio bankroto padariniai yra nurodyti jo sąvokoje, t. y. kreditorių teisių ir (arba) teisėtų interesų pažeidimas. Be to, tarp veiksmų ir padarinių turi būti priežastinis ryšys. Taigi būtent dėl to, kad vadovas (valdymo organai) nepateikė pareiškimo iškelti bankroto bylos įmonei turi kilti padariniai – pažeistos kreditorių teisės ir (arba) teisėti interesai. Lietuvos apeliacinis teismas taip pat laikosi panašios nuomonės. Remiantis apeliaciniu teismu, jei įmonei esant jau nemokiai, įmonės vadovas neinicijavo bankroto bylos iškėlimo, toliau sudarinėjo sandorius, kurie toliau tik didino nemokumą, laikoma, jog įmonė prie bankroto privesta tyčia.[86] Taigi, nemokumo didinimas, kai įmonė yra jau nemoki,

---

finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 8 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

[84] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 3K-3-344/2014, Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=24d4577f-8464-4e44-a7d6-db044e8887cf.

[85] Petrikas, Arnas. 2014. „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ Privatinės teisės doktrina ir praktika : Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui, p. 185.

[86] Lietuvos apeliacinis teismo 2016 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1865-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=17384b4f-6e39-4ed6-81f0-fa5fc9612df9

tai yra vienas iš požymių, kai nustačius ĮBĮ 8 str. 1 d. pareigos nevykdymą, galima pripažinti bankrotą tyčiniu.

Dažnai įvairių pareigų nevykdymas pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 1 p. persipina su kitais toje pačioje straipsnio dalyje nurodytais požymiais. Pvz. pagal ĮBĮ 10 str. 7 d. 1 p. įmonės valdymo organai privalo perduoti administratoriui įmonės turtą pagal balansą bei visus įmonės dokumentus. Lyg ir yra įstatymuose nustatytos pareigos, kurias vadovas privalo vykdyti, tačiau dažniausiai šios veikos kvalifikuojamos pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Kartais teismas, nustatęs tokius požymius, kvalifikuoja iš karto du požymius pagal ĮBĮ 20 str. 2 d.. Pvz., kai vadovas neišsaugojo ir neperdavė įmonės buhalterinių dokumentų, Lietuvos apeliacinis teismas šiuo atveju nustatė du požymius įtvirtintus ĮBĮ 20 str. 2 d. 1 ir 5 p.[87]

Taigi, tyčinio bankroto atvejais vadovai dažniausiai nesilaiko pareigos įtvirtintos ĮBĮ 8 str. 1 d., t. y. nesikreipia į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, įmonei esant nemokiai. Nuo 2016 m. sausio 1 d. ĮBĮ 8 str. 1 d. buvo įtvirtintas terminas, nuo kada įmonės valdymo organams atsiranda pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Tai galimai prisidėjo prie to, kad dažniau bankrotas pripažįstamas tyčiniu, kai vadovas nevykdė ĮBĮ 8 str. 1 d. įtvirtintos pareigos. Galima teigti, kad šiuo metu esantis teisinis reglamentavimas, kuris įpareigoja vadovus inicijuoti bankroto procesus, įmonei esant nemokiai yra nepakankamai veiksmingas, todėl tobulintinas. Nustatyta, kad ne visais atvejais, kai vadovas nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo bankrotas yra pripažįstamas tyčiniu, o tik tais atvejais, kai yra padaroma žala kreditoriams bei yra priežastinis ryšys tarp veiksmų ir padarinių. Teismų praktikoje, kai nevykdomos įstatymuose įtvirtintos pareigos, kartais kvalifikuojamos pagal kelis ĮBĮ 20 str. 2 d. įtvirtintus požymius.

3.1.2. Mokėjimo eiliškumo pažeidimai

ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p. nustatytas tyčinio bankroto požymis, tai iš esmės yra CK 6.930^1 straipsnio dėl atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarkos laikymasis. Tačiau manytina, kad sąmoningai privedę įmonę prie bankroto, šios tvarkos ne visada laikosi ir tai yra gana dažnai pasitaikantis požymis kvalifikuojant tyčinius atsakingų asmenų veiksmus. Tačiau nepaisant aiškios CK 6.930^1 straipsnyje įtvirtintos normos tiek teismams, tiek proceso šalims kyla problemų ją taikant.

CK 6.930^1 straipsnis įsigaliojo tuo pačiu metu, kaip ir nauja ĮBĮ redakcija dėl tyčinio bankroto, t. y. 2013 m. spalio 1 d. Prieš tai 1999-2009 metais galiojo laikinas mokėjimo eilės tvarkos įstatymas, kurio esmė buvo ta pati, t. y. įmonė, kuri neturi pakankamai lėšų atsiskaityti

[87] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1888-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d14501bb-e3ee-4291-97e4-9204a9768ff3.

su visai kreditoriais, privalo laikytis įstatymuose įtvirtinto eiliškumo, nes nesilaikant šios pareigos bus pažeidžiami kitų kreditorių interesai. Tačiau tiesiogiai ĮBĮ įstatyme nebuvo nustatytos pareigos laikytis mokėjimo eiliškumo, kaip yra šiuo metu ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p. Tokios pareigos laikymąsi formavo teismų praktika. Pvz. Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo tyčinį bankrotą tada, kai gresiant įmonės bankrotui, įmonės vadovas, didžiąją dalį turto pardavė, o pajamas, pažeisdamas iki 2009-06-16 galiojusio 1999 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos laikinųjų mokėjimų eilės tvarkos įstatymo Nr. VIII-1463 nuostatas ir siekdamas išvengti įsipareigojimų kreditoriams vykdymo, panaudojo savanaudiškais tikslais, t. y. susigrąžino paskolą sau bei įmonės akcininkui.[88] Tačiau tokie atvejai teismų praktikoje iki įsigaliojant CK 6.930[1] str. bei naujos redakcijos ĮBĮ buvo gana reti. Remiantis Nemokumo tarnybos tyrimu (Priedas Nr. 2. 2 lentelė) už 1993-2011 metų laikotarpį, tyčinio bankroto priežastis – mokėjimo eilės tvarkos pažeidimas buvo nustatytas 3 nutartyse iš 41, t. y. tik 7,32 proc. Kai palyginus vien 2016 metais priimtas nutartis, kuriomis bankrotas buvo pripažintas tyčiniu, mokėjimo eiliškumo pažeidimų buvo 14 iš 43 nutarčių, t. y. 32,56 proc. Remiantis bankrotų administratorių apklausos rezultatais (Priedas Nr. 3. 1 apklausa), mokėjimo eiliškumo pažeidimą pagal CK 930[1] str., kaip dažniausią priežastį dėl kurios jie kreipiasi į teismą dėl tyčinio bankroto nustatymo, nurodė 18 proc. bankroto administratorių. Remiantis bankroto administratorių patirtimi, tai yra trečia pagal dažnumą tyčinio bankroto priežastis.

Kaip priežastį dėl kurios vadovai pažeidė mokėjimo eiliškumo tvarką, dažniausiai nurodo tai, kad siekiant tęsti įmonės veiklą buvo būtinybė atlikti šiuos mokėjimus. Teismai šiuo atveju siekdavo nustatyti priežastinį ryšį tarp neteisėto įmonės vadovo veiksmo bei kitų kreditorių padėties bei pačios įmonės mokumo situacijos pabloginimo.[89] Jeigu neteisėtas mokėjimas prisidėjo prie įmonės nemokumo didinimo ir taip pažeidė kitų kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus, tokį neteisėtą atsiskaitymą, pažeidžiant CK 930[1] str., reikėtų laikyti kaip tyčinio bankroto požymį. Įmonės vadovo sprendimas atsiskaityti su tam tikrai kreditoriais, galėtų būti traktuojamas ir pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p., kai priimti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sprendimai. Tačiau šiuo atveju reikėtų išskirti tai, kad dažniausiai reikalaujama CK 930[1] str. įtvirtinto atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimo. O toks pažeidimas jau traktuojamas pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p., o ne pagal 2 punktą.

Mokėjimo eiliškumas dažnai pažeidžiamas iš savanaudiškų paskatų, t. y. įmonės vadovai, žinodami apie įmonės nemokumą, lėšas, pažeidžiant CK 6.930[1] str., išsimoka sau arba akcininkams, kaip paskolą arba atsiskaito su pasirinktais kreditoriais (įmonėms, kurių vadovais,

[88] Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2010 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-412/2010. Liteko http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e9ea1d71-14ae-40f0-b60b-21f6bc05f8e4
[89] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1634-157/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=69073dc0-f644-4cb0-880f-ad70611786a0.

akcininkais yra jie patys arba giminaičiai, artimieji). Pavyzdžiui apeliacinis teismas bankrotą pripažino tyčiniu, kai akcininkas priėmė sprendimą padengti savo reikalavimo teisę, o su kitais, pirmesnės eilės kreditoriais buvo neatsiskaityta.[90]

Mokėjimo eiliškumo pažeidimo atveju kreditorių teisės gali būti apgintos ir kitais būdais, viena iš jų – sandorių nuginčijimas (*actio Pauliana*). Remiantis CK 6.66 str. 1 d. „kreditorius turi teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti (*actio Pauliana*). Sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, jeigu dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, arba kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės.“[91] Be to, tam tikrais atvejais, už mokėjimo eiliškumo pažeidimus gresia ir baudžiamoji atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (toliau – BK). Pagal BK 208 straipsnio (skolininko nesąžiningumas) 1 dalį baudžiamas tas, kas dėl savo sunkios ekonominės padėties ar nemokumo, kai akivaizdžiai grėsė bankrotas, neturėdamas galimybės patenkinti visų kreditorių reikalavimų patenkino tik vieno ar keleto iš jų reikalavimus arba užtikrino vieno ar kelių kreditorių reikalavimus ir dėl to padarė turtinės žalos likusiems kreditoriams.[92] Tačiau ne visais atvejais pažeidus mokėjimo eiliškumą, kyla baudžiamoji atsakomybė. Sprendžiant, ar skolininko nesąžiningumas laikytinas nusikaltimu ar tik civiliniu deliktu, turi būti įvertina objektyvių ir subjektyvių šios veikos požymių, nuo kurių priklauso veikos pavojingumo laipsnis ir pobūdis, visuma. Vienas iš požymių, kuris atriboja civilinę ir baudžiamąją atsakomybe, yra žalos dydis. Paprastai esant skolininko nesąžiningumui kreditoriams turi būti padaroma didelė turtinė žala, t. y. ne mažesnė nei 150 MGL dydžio žala. Pagal kasacinio teismo suformuotą praktiką, veiksmai, užtikrinant (patenkinant) vieno ar kelių kreditorių reikalavimus, susiję su ypatingu kaltininko nesąžiningumu, sąmoningu kitų kreditorių turtinių teisių pažeidimu, veikimu savanaudiškais tikslais ar kitokiu kaltininko elgesiu šiurkščiai pažeidžiant sąžiningo ūkininkavimo principus dažniausiai, esant kitiems nusikaltimo sudėties požymiams, laikytini skolininko nesąžiningumu BK 208 straipsnio 1 dalies prasme.[93] Tačiau toks kreditorių teisių gynybos būdas pasirenkamas retokai. Per 2016 metus pagal BK 208 buvo pradėti tik 13 ikiteisminių tyrimų.[94] Pažymėtina tai, kad BK 208 str. 2 dalis yra nesusijusi su

[90] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 14 d. civilinėje byloje Nr. 2-824-943/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1e721046-cf21-4e68-9630-f4819cde09f5.
[91] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ 2000. Valstybės žinos 74(2262).
[92] „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas.“ 2000. Valstybės žinios 89(2741).
[93] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-7-181-895/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ffbfe394-34ea-4ff6-a8c8-67aa85094b27
[94] „Pradėti ikiteisminiai tyrimai“ 2017. Informatikos ir ryšių departamentas. Žiūrėtas vasario 9 d. http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/wp-content/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201612_lt/f-sukc-iti-201612.data.txt&ff=%3C%21--%7CSUKC-ITI%7C2%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20nusikalstamas%25.

mokėjimo eiliškumo tvarkos pažeidimais. Todėl realus ikiteisminių tyrimų skaičius ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p. prasme galimai yra dar mažesnis.

Darytina išvada, kad taikant ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p. įtvirtintą tyčinio bankroto požymį, itin svarbu nustatyti priežastinį ryšį tarp veiksmo (atlikto mokėjimo grynaisiais ir (ar) negrynaisiais pinigais) ir pasekmių (kreditorių interesų pažeidimo). Nepaisant to, kad atliktas mokėjimas iš esmės yra sandorio vykdymas ir būtų galima vertinti kaip neteisėtą sandorį pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p., tačiau, jei yra nustatytas CK 930^1 str. pažeidimas, reikėtų kvalifikuoti kaip mokėjimo eiliškumo pažeidimą pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 4 p. Kreditoriai savo pažeistas teises bei interesus gali ginti ir kitomis priemonėmis, kaip pvz. sandorių nuginčijimas ar siekiant baudžiamosios atsakomybės taikymo pagal BK 208 „Skolininko nesąžiningumas“. Tačiau baudžiamoji atsakomybė, pažeidus mokėjimo eiliškumą, turėtų būti taikoma tik esant ypatingam skolininko nesąžiningumui, be to reikalaujama mažiausia kreditorių patirta žala – 150 MGL.

3.1.3. Apgaulingas ir (arba) aplaidus apskaitos tvarkymas ir (arba) mokesčių mokėjimo vengimas

Viena iš įmonės vadovo (valdymo organo) pareigų yra tinkamas įmonės buhalterinės apskaitos organizavimas. Ši pareiga yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 21 str. 1 d. Pagal įstatyme įtvirtintus reikalavimus tvarkoma apskaita yra pagrindinis šaltinis, remiantis kuriuo, galima nustatyti įmonės ūkinės ir finansinės būklės rezultatus, turto sudėtį ir identifikuoti su juo susijusias operacijas. Pažymėtina, kad visos ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai turi būti pagrįsti apskaitos dokumentais.[95] Ta pareiga perteikta ir tyčinio bankroto požymio prasme ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Be to, įstatymuose yra įtvirtinta pareiga mokėti mokesčius į valstybės biudžetą, šios pareigos nesilaikymas taip pat gali būti kvalifikuojamas kaip tyčinio bankroto požymis pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Šių pareigų nesilaikymas vadovams gali užtraukti net baudžiamąją atsakomybę pagal BK. Tačiau vadovų veiksmų kituose įstatymuose įtvirtintos pareigos ar net baudžiamosios atsakomybės grėsmė neįtakoja, ir viena iš dažniausiu tyčinio bankroto priežasčių yra ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. nurodyto požymio nesilaikymas. Kokios priežastys tai lemia, kad teismai nesilaiko jiems nustatytų pareigų? Ar priimti teismo nuosprendžiai baudžiamosiose bylose prisideda prie tyčinio bankroto nustatymo?

Vadovai (valdymo organai) ne visada tinkamai šią pareigą vykdo. To pasekmė – praktikoje netinkamas buhalterinės apskaitos organizavimas gana dažnai pripažįstamas tyčinio bankroto požymiu. Remiantis Tarnybos atliktų tyčinio bankroto priežasčių tyrimu (Priedas Nr. 2. 2 lentelė) net 15 nutarčių, kaip tyčinio bankroto priežastis buvo nurodyta netinkamas įmonės

[95] „Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 99(3515).

buhalterinės apskaitos tvarkymas. Tai sudaro 36,59 proc. tyčinio bankroto atvejų. Remiantis darbo autoriaus atliktu 2016 metų nutarčių tyrimu, 25 iš 43 nutarčių buvo konstatuotas ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. įtvirtintas tyčinio bankroto požymis, t. y. 58,14 proc. tyčinių bankrotų. Tiek Tarnybos, tiek autoriaus atlikto tyrimo nutartyse nebuvo aptikta požymio – mokesčių vengimas. Galimai tai lemia ir tas faktas, kad valstybinius mokesčius administruojančios įstaigos retai kreipiasi dėl tyčinio bankroto nustatymo. Remiantis visomis 50 nutarčių (tiek nutartys, kuriose teismas tenkino prašymą, tiek kur netenkino), kurios buvo darbo autoriaus tyrimo objektas (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), tik vienu atveju buvo nustatyta, kad dėl bankroto pripažinimo tyčiniu kreipėsi Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI). Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (toliau – VSDFV) nesikreipė nei karto. Taigi, mokesčių administratoriai inicijavo tik 2 proc. tyčinių bankrotų tyrimo objekto apimtyje. Nors inicijuojant bankroto procesus šios įstaigos yra itin aktyvios, kartu sudėjus 2016 metais inicijavo net 69 proc. visų įmonių bankroto procesų.[96] Iš šių faktų, galima daryti išvadą, kad įmonės nemoka mokesčių, todėl yra mokesčių administratoriai iniciuoja bankroto bylas, tačiau vengia inicijuoti tyčinio bankroto bylas. To priežastys gali būti įvairios, pvz. darbuotojų trūkumas, arba jie yra nepakankamai kompetentingi, taip pat gali trūkti bendros institucijų strategijos tyčinių bankrotų klausimu. Valstybinės institucijos gina viešąjį interesą, tad turi būti aktyvios bankroto bylose. Analizuojant autoriaus tyrimo medžiagą (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), matyti, kad VSDFV gan dažnai savo poziciją išreiškia kaip suinteresuotas asmuo, tačiau ta pozicija būna pakankamai formali, nurodant tik informaciją apie skolą VSDF biudžetui bei jos susidarymą. Nepateikiama teisiškai susisteminta informacija apie tyčinio bankroto požymius ir panašiai. Iš to galima daryti išvadą, kad tokią informaciją pateikia ne teisinę kvalifikaciją turintys asmenys. Iš dalies tai patvirtina abejonę, kad valstybinių institucijų darbuotojai gali būti nepakankamai kvalifikuoti teisės, bankroto teisės srityje. VMI reikalavimo teises bankroto bylose perleidžia VĮ „Turto bankas“, kad kaip ir įvyko bankroto byloje Nr. B2-2264-653/2016.[97] Tikriausiai tai, kad VMI bankroto bylose dažnai nebeturi kreditorinio reikalavimo, įtakoja jų veiksmus ir tyčinio bankroto atvejais.

Pažymėtina tai, kad apgaulingas ir (arba) aplaidus buhalterinės apskaitos tvarkymas, taip pat ir mokesčių mokėjimo pareigos vengimas, kaip atskiros nusikalstamos veikos yra įtvirtintos BK. Iš to galima spręsti, kad tai yra tikrai pavojingos veikos. Teismų praktikoje gana dažnai pasitaiko tokių atvejų, kad teismai remiasi prieš tai kitose bylose, kuriose dalyvavo tie

[96] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 8 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

[97] Vilniaus apygardos teismo 2016 m. spalio 27 d. nutartis, civilinėje byloje B2-2264-653/2016. Eteismai.lt. http://eteismai.lt/byla/182455897185944/B2-2264-653/2016.

patys asmenys, nustatytais faktais (prejudiciniai faktai). Remiantis Lietuvos apeliacinio teismo praktika, įsiteisėjusiu nuosprendžiu konstatuoti apelianto, kaip buvusio įmonės vadovo, nusikalstami veiksmai, o būtent apgaulingas apskaitos tvarkymas, yra pakankami konstatuoti įmonės tyčinio bankroto požymį, įtvirtintą ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 5 punkte.[98] Remiantis statistika (Priedas Nr. 4. 3 lentelė), 2015 metais buvo pradėti 534 ikiteisminiai tyrimai dėl apgaulingo (pagal BK 222) bei aplaidaus (BK 223) buhalterinės apskaitos tvarkymo bei nustatyti 502 įtariami (kaltinami) asmenys padarę šias veikas. Daugiau nei puse (278) įtariamų (kaltinamų) asmenų, nusikalstamos veikos padarymo metu buvo įmonių vadovais (valdymo organais). Taigi, jeigu visoms jų vadovaujamoms įmonėms būtų iškeltos bankroto bylos, nustačius priežastinį ryšį tarp jų neteisėtų veiksmų (neveikimo) (apgaulingas ir (arba) aplaidus apskaitos tvarkymas) ir padarinių (pažeisti kreditorių interesai), visi 278 vadovai būtų potencialiai atsakingi dėl tyčinio įmonės bankroto. Reikėtų pabrėžti, kad jie tik įtariami padarius nusikalstamą veiką. Taigi, sutiktina su apeliacinio teismo nuomone, jog nesant įsiteisėjusio teismo nuosprendžio pranešimas apie įtarimą negali būti laikomas prejudiciniu nagrinėjamojoje civilinėje byloje CPK 182 straipsnio 2 punkto prasme, tačiau pažymėtina, jog civilinės atsakomybės vertinimas netapatus tų pačių veiksmų vertinimui baudžiamojo proceso požiūriu.[99] Šioje byloje teismas nereikalavo įsiteisėjusio sprendimo baudžiamojoje byloje bei rėmėsi duomenimis turimais civilinėje byloje ir bankrotą pripažino tyčiniu.

Galimai apgaulingą ir (arba) aplaidų buhalterinių apskaitos dokumentų tvarkymą lemia ir žemas kai kurių įmonės vadovų (valdymo organų) išsilavinimas. Kaip jau buvo minėta, didesnioji dauguma įtariamų asmenų, padariusių veikas, nurodytas BK 222 str. bei BK 223 str., buvo vadovai. Taip pat remiantis statistika (Priedas Nr. 4. 3 lentele), nemaža dalis, net 202 asmenys iš 502, kaltinami apgaulingos ir (arba) aplaidžios apskaitos tvarkymu turėjo žemesnį nei aukštąjį išsilavinimą. Tai sudarė 40,24 proc. visų kaltinamųjų skaičiaus. Neišsilavinusių asmenų dalis tarp visų kaltinamųjų aplaidaus apskaitos tvarkymo pagal BK 223 str. atvejais, buvo dar didesnė. Iš 159 kaltinamųjų 74 buvo be aukštojo išsilavinimo, tai sudarė 46,54 proc. Todėl, žinant, kad dauguma įtariamų asmenų padarius tokius nusikaltimus yra įmonių vadovai (valdymo organai), galima daryti išvadą, kad nemažai vadovų yra menkai išsilavinę ir galbūt tai turi įtakos netinkamų sprendimų priėmimui. Tie netinkami sprendimai gali įmonę privesti prie bankroto, o vėliau tokie bankrotai pripažįstami tyčiniais.

Įmonės vadovas dėl apgaulingo ir (arba) aplaidaus buhalterinių dokumentų tvarkymo dažniausiai kaltindavo buhalterę. Tačiau teismų pozicija šiuo atveju būdavo griežta. Remiantis

[98] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2104-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d4f29bcc-8810-4f8e-8b5a-40b9c1fa7a10

[99] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-4161-340/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d1075a3b-058d-4a96-946c-3b30fa57a2e7.

Lietuvos apeliaciniu teismu, vadovas privalo elgtis atidžiai ir rūpestingai, vykdyti nustatytas pareigas, t. y vadovas turi pareigą rūpintis, kad buhalterinė apskaita būtų tvarkoma tvarkingai, o visi buhalterinės apskaitos dokumentai būtų perduoti administratoriui. Priežastis dėl kurių nėra vykdomą ši pareiga, turi įrodyti įmonės vadovas (valdymo organas).[100]

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad taikant tyčinio bankroto požymį, nustatytą ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p., mokesčių administratoriai turėtų būti aktyvesni. Šiuo atveju mokesčių administratoriams turėtų būti nustatytos procedūros ir veiksmų seka, kurie turi būti atlikti, nustačius tyčinio bankroto požymius. Tai pat patartina kelti mokesčių administratorių darbuotojų kvalifikaciją arba priimti darbuotojus jau turinčius reikalingą kvalifikaciją. Mokesčių administratorių aktyvumas paskatintų įmonių vadovus vykdyti pareigas nustatytas įstatymuose. Vadovai, nesilaikydami įstatymuose įtvirtintų reikalavimų, buhalterinę apskaitą tvarko ir todėl, kad yra nepakankamai išsilavinę. Taikant BK 20 str. 2 d. 5 p. įsiteisėjusiuose baudžiamuosiuose nuosprendžiuose nustatyti faktai, laikomi prejudiciniais ir paprastai jų pakanka, kad bankrotas būtų pripažintas tyčiniu.

3.1.3.1. Dokumentų ir (ar) turto neperdavimas kaip tyčinio bankroto požymis

Įmonės valdymo organui ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 1 punkte yra įtvirtinta pareiga, įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, perduoti įmonės dokumentus bei turtą pagal balansą bankroto administratoriui. Galimai šios pareigos nevykdymas yra tyčinio bankroto požymis, tačiau nežinia, ar visada ir visų dokumentų bei viso turto neperdavimas yra tyčinio bankroto priežastis. Be to, manytina, kad turto ir (arba) dokumentų neperdavimas itin pasunkina bankroto administravimo procedūrą.

Teismai savo nutartyse ne kartą yra pažymėję, kad netinkamo buhalterinės apskaitos tvarkymo faktui konstatuoti pakanka nustatyti, kad teismo paskirtam bendrovės bankroto administratoriui valdymo organai be svarbių priežasčių neperdavė apskaitos dokumentų. Tačiau ne visi atvejai, kai neperduodami dokumentai yra laikomi, kad tai tyčinio bankroto požymis, kvalifikuojamas pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Tai priklauso nuo to, kokie dokumentai neperduoti ir dėl kokių priežasčių. Be to, tyčinį bankrotą kvalifikuojantis kriterijus yra sąmoningas įmonės dokumentų neperdavimas (slėpimas, praradimas).[101] Dokumentų bei turto neperdavimas bankroto administratoriui yra gana dažnai pasitaikantis tyčinio bankroto požymis. Tai patvirtina ir atliktas 2016 m. tyrimas (Priedas Nr. 1. 1 lentelė) bei bankroto administratorių apklausa

[100] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1888-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d14501bb-e3ee-4291-97e4-9204a9768ff3
[101] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-217-381/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea7ec8dc-052f-4f2f-8b10-b7bd5609d3f4.

(Priedas Nr. 3, 1 apklausa). Net 12 proc. administratorių nurodė, kad dažniausiai kreipiasi į teismą dėl tyčinio bankroto nustatymo tada, kai įmonės vadovas (valdymo organas) neperdavė turto ir buhalterinių dokumentų. Taip pat 11 nutarčių, kaip tyčinio bankroto požymis buvo nustatytas dokumentų ir (arba) turto neperdavimo faktas. Tai sudarė 25,58 proc. visų nutarčių. Remiantis Tarnybos atliktu tyrimu (Priedas Nr. 2, 2 lentelė), toks požymis buvo nustatytas tik vienoje nutartyje. Galima daryti išvadą, kad po naujosios redakcijos ĮBĮ įstatymo įsigaliojimo, įtvirtinus tyčinio bankroto požymius, dažniau bankrotas pripažįstamas tyčiniu, kai neperduodami administratoriams buhalteriniai dokumentai. Galimai tai paaiškina ir bankroto administratorių aktyvumą keliant tyčinio bankroto bylas. Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), net 34 bylose iš 43, tyčinio bankroto iniciatoriumi buvo bankroto administratorius, tai sudarė 79,07 proc. bylų. Administratorius, neturėdamas įmonės buhalterinių dokumentų, negali nustatyti įmonės ūkinės ir finansinės būklės rezultatų, turto sudėties ir identifikuoti su juo susijusias operacijas. Neturi galimybės vykdyti ir jam ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. nustatytos pareigos per 6 mėnesius patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo. Be to, negali įvertinti įmonės sudarytų sandorių ekonominio naudingumo ir jų įtakos įmonės mokumui. Administratoriaus darbas yra iš esmės apsunkintas, kadangi informacijos apie įmonę reikia ieškoti pas trečiuosius asmenis. Visi šie veiksmai vilkina bankroto procesą. Todėl yra neabejotinai žalingi tiek įmonei, tiek įmonės kreditoriams.

Pasitaiko ir tokių atvejų, kai įmonei esant nemokiai, įmonės akcijos perleidžiamos kitiems asmenims, vadovais paskiriami kiti asmenys, kurie dažnai būna asocialūs arba iš trečiųjų šalių. Šią problemą, kaip vieną iš esminių nurodė ir bankroto administratoriai (Priedas Nr. 3. 1 lentelė). Tokiu atveju bankroto administratoriams turto ir buhalterinės apskaitos dokumentų reikia reikalauti iš asocialių asmenų, kurie dažniausiai teigia nieko nežinantys, arba iš trečiųjų šalių asmenų, kuriuos yra itin sunku surasti, o suradus, naudos mažai. Pvz. civilinėje byloje 2-1344-236/2015 buvo nustatytas faktas, kad įmonės akcijos, antspaudas, turtas ir dokumentai buvo perduoti Armėnijos pilietei. Tačiau baudžiamojoje byloje buvo nustatyta, kad akcijų pirkimo-pardavimo sutartis bei turto ir dokumentų perdavimo aktas buvo suklastoti, kadangi Armėnijos pilietė niekada nesilankė Lietuvoje ir tokių dokumentų nepasirašinėjo. Įmonės turtas bei dokumentai buvo tyčia paslėpti ir neperduoti administratoriui. Tokie buvusio vadovo bei akcininko veiksmai buvo kvalifikuojami kaip tyčinio bankroto požymis pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p.[102]

Taigi, buhalterinių apskaitos dokumentų ir (arba) įmonės turto neperdavimas laikomas tyčinio bankroto požymiu pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Ne visi atvejai, kai neperduodamas turtas ir

[102] Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344-236/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b08db987-4778-4869-97de-fca7bde662a7

(arba) dokumentai yra kvalifikuotini kaip ĮBĮ 20 str. 2 d. 5 p. Reikia atsižvelgti į tai, koks turtas ir (arba) dokumentai ir dėl kokių priežasčių jie yra neperduoti. Bankroto administratoriams yra sudėtinga administruoti įmones, kai jos dokumentai ir turtas yra neperduoti. Todėl reikalinga inicijuoti įstatymų pataisas, kad administratoriams būtų paprasčiau išsireikalauti duomenis iš trečiųjų sandorio šalių arba įmonės būtų įpareigojamos saugoti savo dokumentus bendroje informacinėje erdvėje, kad juos vėliau būtų galima lengviau rasti. Įrodinėti tyčinio bankroto faktą būtų paprasčiau, jei įmonei jau esant nemokiai, įmonės akcijų, dokumentų ir (ar) turto perleidimas naujiems vadovams ir akcininkams, ypač asocialiems asmenims ir užsieniečiams, būtų laikomas kaip tyčinio bankroto požymis.

3.2. Nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi sandoriai

Bankrotas prižįstamas tyčiniu, jei buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai, įskaitant ir sandorius, susijusius su akcijų ar kito finansinio turto pirkimu, pardavimu ir (arba) perdavimu, ar priimti kiti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sprendimai. Šis požymis yra įtvirtintas ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p. Tačiau galbūt dėl pakankamai sudėtingo įrodinėjimo, šis požymis yra taikomas nepakankamai dažnai.

Analizuojant Tarnybos atliktą 41 nutarties tyrimą (Priedas Nr. 2. 2 lentelė), galima daryti išvadą, kad daugumoje nutarčių, kurios buvo tyrimo objektas, buvo nustatyti požymiai, kurie vienaip ar kitaip yra susiję su įmonės ydingais sandoriais. Tokių požymių pavyko aptikti 28 nutartyse iš 41, t. y. 68,29 proc. Tačiau remiantis Tarnybos atlikta tyčinių bankrotų apžvalga už 1993-2011 metus, matyti, kad ydingiems sandoriams priskiriami ir veiksmai, kurie po naujojo ĮBĮ 20 str. įsigaliojimo, vertinami kitų požymių ribose. Tai pvz. toks veiksmas, kai įmonės lėšos panaudojamos be pagrįstų apskaitos dokumentų, pagal dabartinį tyčinio bankroto reglamentavimą, būtų priskirtas apgaulingam ir (arba) aplaidžiam apskaitos dokumentų tvarkymui. Taip pat ir toks veiksmas, kai įsteigiama dukterinė įmonė, kuriai perduodamas turtas, bankrutuojančiai įmonei paliekant skolas, pagal naująjį reglamentavimą, būtų kvalifikuojamas pagal ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p. Remiantis 2016 metų nutarčių analize (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), matyti, kad tyčinis bankrotas dėl ydingų sandorių pripažįstamas ne taip dažnai. Iš viso 14 iš 43 teismo nutarčių tyčinį bankrotą lėmė ydingi sandoriai pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p., tai sudaro 32,56 proc..

Manytina, kad nuostolingus ir ekonomiškai nenaudingus sandorius įmonės vadovai sudaro gana dažnai, tačiau ne visi iš jų yra įmonės bankroto priežastis. Tačiau ne visada kreipiamasi į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, kai įmonės bankroto priežastis būna ydingi sandoriai.

Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė) 79,07 proc. tyčinio bankroto bylų inicijavo bankroto administratoriai. Administratoriams ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. yra įtvirtinta pareiga per 6 mėnesius patikrinti įmonės sandorius už 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, ir pareikšti ieškinius teisme pagal įmonės buveinės vietą dėl sandorių, priešingų įmonės tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Taigi, nustačius ydingus sandorius, pirmiausia administratoriai įpareigojami pasirinkti kitą įmonės, bei jos kreditorių teisių ir (arba) interesų gynimo būdą. Administratoriai turi kreiptis į teismą dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais. Teisme nuginčijus ydingą sandorį, bei pripažinus negaliojančiu, taikoma restitucija. Tokiu būdu yra apginamos kreditorių teisės bei teisėti interesai, kurie buvo pažeisti dėl neteisėto sandorio. Remiantis bankroto administratorių apklausa (Priedas Nr. 3. 1 lentelė), į klausimą „Kaip vertinate dabartinį tyčinio bankroto teisinį reguliavimą“ vienas respondentas atsakė, kad tai „Visiškai nereikalingas institutas, dubliuojantis ieškinius dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais“. Tai tik įrodo, kad administratoriai linkę rinktis sandorių pripažinimo negaliojančiais institutą ir laiko tai pakankama priemone, kad pažeistos kreditorių teisės būtų apgintos.

Teismai taip pat kartais teikia pirmenybę sandorių nuginčijimui. Civilinėje byloje Nr. 2-1826-798/2016 dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu buvo sprendžiama ar įmonei jau esant nemokiai atlikti sandoriai: dividendų išmokėjimas akcininkui bei atsiskaitymas su vienu kreditoriumi yra tyčinio bankroto priežastys. Administratorius šiuos sandorius ginčijo kitose civilinėse bylose, remiantis sandoriu nuginčijimo institutu. Teismas šiuo atveju pasisakė, kad dabartiniu momentu nenustatytas nei vienas požymis, leidžiantis konstatuoti bankrotą tyčiniu, kadangi administratorius yra pareiškęs ieškinius teisme. Išnagrinėjus civilines bylas paaiškės ar dividendų išsimokėjimas gali būti vertinamas kaip ekonomiškai įmonei nenaudingas akcininkų sprendimas (ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 2 punktas) ir, ar buvo padaryti atsiskaitymų su kreditoriais eiliškumo pažeidimų (ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 4 punktas).[103] Teismas šioje byloje netenkino prašymo pripažinti bankrotą tyčiniu.

Be to, tyčinio bankroto procesas yra gana ilgai trunkantis procesas, nepaisant to, kad byloje dėl tyčinio įmonės bankroto pripažinimo teismas nesprendžia žalos atlyginimo iš kaltų asmenų klausimo ir nenustatinėja kiekvieno iš kaltų asmenų civilinės atsakomybės sąlygų bei kaltės laipsnio.[104] Šie klausimai sprendžiami kitose bylose (civilinėse, baudžiamose), tyčinio bankroto byloje pripažinus bankrotą tyčiniu. Bankroto administratorių apklausoje (Priedas Nr. 3,

[103] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1826-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=afe3fd96-5aa1-4113-ab1f-ddd49c09154d.
[104] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841.

1 lentelė) į klausimą „Su kokiomis problemos dažniausiai susiduriate tyčinio bankroto atveju ir kaip siūlytumėte šias problemas spręsti?“, vienas iš bankroto administratorių atsakė: „Tyčinis bankrotas smarkiai prailgina įmonės administravimo laikotarpį, lėšų nei kreditoriai nei administratorius negauna, užimtumas padidėja, todėl stengiuosi vengti tokių bylų.“ Galbūt dėl sudėtingo ir ilgai trunkančio tyčinio bankroto proceso, esant ydingo sandorio faktui, kaip kreditorių teisių (teisėtų interesų) apginimo priemone dažniau pasirenkamas sandorių nuginčijimas bei restitucija.

Nuostolingi ir ekonomiškai nenaudingi sandoriai, kaip tyčinio bankroto požymis, yra sunkiau įrodomi. Kaip pvz. jau aptartų požymių nustatymą lengvina tai, kad tinkamo vadovų (valdymo organų) veikimo (neveikimo) standartus numato kiti įstatymai (ĮBI 8str. 1 d., CK 930[1] str., buhalterinės apskaitos įstatymas ir kt.). Dažniausiai norint įrodyti nuostolingą ir ekonomišką sandorį, reikia pasitelkti visomis galimomis įrodinėjimo priemonėmis. Anot Lietuvos apeliacinio teismo, sprendžiant dėl tyčinio bankroto, reikalinga įvertinti sudarytų sandorių ekonominį tikslingumą ir nustatyti, ar jais nebuvo bloginama įmonės finansinė padėtis, didinami įsipareigojimai ir atitinkamai mažinama kitų kreditorių teisė į jų finansinių reikalavimų patenkinimą.[105] Visus šiuos faktus turi įrodyti prašymą dėl tyčinio bankroto padavusi šalis. Tokiu atveju šalis turi būti gerai pasiruošusi, t. y. turėti pagrįstų įrodymų, turi turėti pakankamai žinių teisės srityje, bankroto teisėje, arba samdyti teisininką, kuris jų turi. Apie įrodinėjimo pareigą pareiškėjui tyčinio bankroto byloje pasisako Lietuvos apeliacinis teismas. Teismo nuomone, nagrinėjamu atveju administratorius turėjo pateikti įrodymus, pagrindžiančius ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyto pagrindo taikymą, nesant su materialiu reikalavimu pateiktų įrodymų, teismas nepagrįstai perkėlė įrodinėjimo pareigą apeliantams.[106]

Įrodinėjimą apsunkina ir tai, kad sudėtinga nustatyti ribą tarp rizikingo sandorio ir ydingo sandorio, kadangi verslininkai dažnai priima rizikingus sprendimus norint plėtoti verslą. Su tuo sutinka ir kiti teisės ekspertai, kurie mano, kad privataus juridinio asmens veikla siekiant pelno visada reiškia tam tikrus rizikos veiksnius, o kontrahentai, sudarantys sandorius, turi tai žinoti bei įvertinti.[107] Taigi, ta riba tarp protingos rizikos ir nepamatuotos, žalingos rizikos yra labai trapi. Paprastai vadovai (valdymo organai) kaltinami ydingų sandorių sudarymu remiasi tuo, kad rizikavo siekdami pelno, ar kitų naudingų tikslų įmonei, tačiau jų rizika nepasiteisino, t. y. sudarydami sandorius, nesiekė sąmoningai privesti įmonę prie bankroto, o įmonės nemokumą lėmė verslo nesėkmė. Tačiau remiantis kasaciniu teismu, versle dažniausiai egzistuoja tam tikra

[105] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1144-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=67fe0c72-864c-43d7-964b-53a0fb2b5617.
[106] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1512-117/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b7bd460f-fdb4-4128-b181-e3fe30894327.
[107] Petrikas, Arnas. 2014. „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ Privatinės teisės doktrina ir praktika : Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui, p. 186.

rizika, kad numatytas sandoris, vykdomas projektas gali būti nesėkmingas, tačiau tokiu atveju yra svarbu įvertinti atsakingo už įmonės veiklą subjekto veiksmus, t. y. kiek jis buvo lojalus bendrovės interesams, rūpestingas, kiek jo sprendimai buvo sąžiningi ir kvalifikuoti, ar buvo pasitelkiama kvalifikuotų specialistų pagalba.[108]

Iš esmės, jeigu sudaromi ydingi ir įmonei nenaudingi sandoriai ir to pasekmė – įmonės bankrotas, bei buvo pažeisti kreditorių teisės (teisėti interesai), tyčinis bankrotas kvalifikuojamas pagal požymį, įtvirtintą ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p. ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. įtvirtinta pareiga administratoriams patikrinti įmonės sandorius bei pareikšti ieškinius teisme ydingų sandorių pripažinimo negaliojančiais. Tačiau administratoriai, pasirinkę šį kreditorių gynimo būdą, turėtų būti įpareigojami patikrinti, ar ginčijami sandoriai neturėjo įtakos, kad įmonė buvo tyčia privesta prie bankroto. Siekiant, kad ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p. nurodytas tyčinio bankroto požymis būtų dažniau taikomas, jis turėtų būti lengviau įrodomas. Turi būti nustatyti aiškesni kriterijai, kada sandoris laikomas ydingu tyčinio bankroto atveju bei kada sandoris buvo rizikingas ir jo nesėkmę lėmė verslo nesėkmė, o ne tyčiniai įmonės valdymo organų veiksmai.

3.3. Ydingi veiksmai su turtu

Įstatymo leidėjas ydingus veiksmus su įmonės turtu, kurie laikomi tyčinio bankroto požymiais, įtvirtino ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Remiantis šia įstatymo norma, tokie veiksmai galėtų būti: 1) mažesne nei rinkos kaina turto perleidimas asmenims, su kuriais sieja glaudūs, artimi, giminystės ryšiai; 2) turtas perleistas neatlygintinai; 3) su įmone atsiskaityta veiklos nevykdančių, finansinių ataskaitų neteikiančių įmonių akcijomis. Paskutinįjį požymį būtų galima priskirti ydingiems sandoriams, o ne ydingiems veiksmams su turtu. Galbūt todėl, taikant šį tyčinio bankroto požymį pasitaiko neaiškumų. Be to manytina, kad šį požymį yra pakankamai sunku įrodyti, galimai tą padaryti padeda ir teismų nuosprendžiai baudžiamosiose bylose.

Remiantis Tarnybos atliktu tyrimu (Priedas Nr. 2. 2 lentelė), 7 bylose iš 41 buvo nustatytas požymis, kuris dabar yra įtvirtintas ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Tai sudaro 17,07 proc. bylų. Analizuojant 2016 metų nutartis, toks požymis buvo nustatytas 5 bylose iš 43. Tai sudaro 11,63 proc. bylų dėl tyčinio bankroto nustatymo. Matyti, kad šis požymis yra gana retai nustatomas.

Viena iš priežasčių, kodėl šis požymis teismuose retai nustatomas, galėtų būti tai, kad teismai šį požymį kvalifikuoja kaip ydingą sandorį pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p., o ne pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Pvz. civilinėje byloje Nr. B2-397-569/2016 teismas įmonės vadovo veiksmus, kai su įmonės vadovu susijusiai įmonei buvo parduotos įvairios prekės, kurių pardavimo vertė buvo

[108] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-648/2013.Liteko.http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c2ff9ed-c7cb-4bf1-b9a5-c747fa433c44.

mažesnė, nei prekių savikaina, kvalifikavo pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p.[109] Iš esmės požymiai atitinka ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Prekės parduotos pigiau nei prekių savikaina (rinkos kaina), susijusiai su vadovu įmonei, tačiau teismas šiuo atveju kvalifikavo kaip ydingą sandorį pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 2 p.

Šio požymio įrodinėjimą taip pat apsunkina ir tai, kad reikia turėti papildomos informacijos apie glaudžiais, giminystės ar kitaip susijusius asmenis. Ne visada tokia informacija tiek teismui, tiek prašymą dėl tyčinio bankroto nustatymo pateikusiam asmeniui yra žinoma. Be to, šio požymio įrodinėjimą apsunkina ir tai, kad reikia nustatyti rinkos kainą. Pirmiausiai siekiant įrodyti, kad turtas parduotas už mažesnę nei rinkos kainą, reikalauja papildomų pastangų, kartais net ir išlaidų iš pareiškėjo. Kasacinis teismas nutartyje yra pasisakęs, kad vien byloje dalyvaujančių asmenų nuomonė, abejonės ar nepasitenkinimas turto įvertinimu, nepagrįsti objektyviais duomenimis apie turto rinkos padėtį ar dinamiką, nėra pakankamas pagrindas pripažinti, kad turto vertė nustatyta neteisingai.[110] Kartais gali nepakakti ir vidutinės tokio pobūdžio turto kainos. Anot teismo, neapžiūrint ir nevertinant daikto fizinės būklės, nekonkretizuojant rinkos pokyčių pardavimo metu ir kitų daikto savybių, vidutinė tokio pobūdžio turto rinkos kaina gali neatitikti realios to daikto rinkos kainos.[111] Kiekvienas turtas yra individualus, todėl norint nustatyti tikrąją rinkos kainą, gali tekti pasiremti papildomais įrodymais, pvz. atlikti ekspertizę. Tokie papildomi veiksmai didina laiko bei lėšų sąnaudas prašymą dėl tyčinio bankroto pateikusiam asmeniui.

ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. galėtų būti nustatomas, kai atsiskaitymas už turtą atidėtas ekonomiškai nenaudingam laikotarpiui. Iš esmės tai įmonei ekonomiškai nenaudingas sandoris, kurio nenaudingumą reiktų įrodyti tyčinio bankroto byloje. Remiantis kasacinio teismo išaiškinimu, siekiant konstatuoti sandorio nenaudingumą, reikia įrodyti aplinkybes, leidžiančias ginčijamą sandorį kvalifikuoti kaip akivaizdžiai viršijantį normalią gamybinę-ūkinę riziką, akivaizdų nuostolingumą ar akivaizdų ekonominį nenaudingumą. Sandorio ekonominio nenaudingumo (nuostolingumo) akivaizdumas – vertinamasis kriterijus, kurio turinys teisės aktuose neįtvirtintas, todėl kiekvienu konkrečiu atveju teismas dėl jo sprendžia pagal faktines bylos aplinkybes.[112] Tačiau siekiant pripažinti bankrotą tyčiniu, nepakanka nustatyti vien ekonominį sandorio nenaudingumą. Pagal teismų suformuotą praktiką, sprendžiant ar susijusių asmenų sandoris yra bankroto priežastis, reikalinga įvertinti sudarytų sandorių ekonominį

[109] Šiaulių apygardos teismo 2016 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-397-569-2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3b5f465a-6ae3-44bc-aee6-ad9a666ee54c.
[110] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-285/2009. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4a93e68d-dda9-42a8-a457-84e064959ce1.
[111] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-577/2012. Eteismai.lt http://eteismai.lt/byla/5637604634378/3K-3-577/2012.
[112] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395/2011. Eteismai.lt. http://eteismai.lt/byla/258124378369502/3K-3395/2011?word=ekonomi%C5%A1kai%20nenaudingas%20sandoris.

tikslingumą ir nustatyti, ar jais buvo bloginama įmonės finansinė padėtis, didinami įsipareigojimai ir atitinkamai mažinama kitų kreditorių teisė į jų finansinių reikalavimų patenkinimą.[113] Taigi, įrodyti tyčinį bankrotą, remiantis ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. yra gana sudėtinga. Iš prašymą pateikusio asmens reikalauja nemažai pastangų bei kompetencijos. Todėl, dažnai gali būti pasirenkamas kitas kelias apginti įmonės bei kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus – sandorių nuginčijimas, bei nesiekiant dar kartą veltis į ilgą teisminį bylinėjimąsi.

Nustatyti tyčinį bankrotą pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p., kai turtas buvo perleistas neatlygintinai, kartais padeda ir teismų sprendimai baudžiamosiose bylose (prejudiciniai faktai). Kadangi tokie ydingi veiksmai yra kvalifikuojami ir pagal BK 183 str. (turto pasisavinimas) ir 184 str. (turto iššvaistymas). Remiantis teismų suformuota praktika, turto pasisavinimas objektyviai reiškiasi neteisėtu, neatlygintinu kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto ar turtinės teisės pavertimu savo turtu ar turtine teise taip padarant žalos turto ar turtinės teisės savininkui arba teisėtam valdytojui. [114] O turto iššvaistymas – tai kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto ar turtinės teisės neteisėtas, neatlygintinas perleidimas padarant žalos turto ar turtinės teisės savininkui arba teisėtam valdytojui.[115] Iš esmės abi šios veikos atitinka tyčinio bankroto požymį pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. kai turtas yra perleidžiamas neatlygintinai. Įmonės vadovui (valdymo organui) patikėtas arba jo žinioje buvęs svetimas (įmonės) turtas yra neatlygintinai paverčiamas savu arba turtas neatlygintinai perleidžiamas kitiems asmenims ir taip padaroma žala turto savininkui (įmonei, kreditoriams). Galbūt todėl ir teismų praktikoje pasitaiko atveju, kai remiantis baudžiamojoje byloje priimtu sprendimu bankrotas yra pripažįstamas tyčiniu pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Kai pvz. civilinėje byloje Nr. 2-1547-943/2015, teismas pripažino bankrotą tyčiniu pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p., remdamasis tuo, kad baudžiamojoje byloje įmonės vadovas buvo nuteistas pagal BK 183 str. dėl įmonės turto pasisavinimo.[116] Be to, bankroto administratoriai ir kreditoriai turi kur kas mažiau priemonių nei ikiteisminio tyrimo pareigūnai įrodymams surinkti. O ikiteisminio tyrimo metu surinktus įrodymus, galima naudoti ir civilinio proceso metu.

Remiantis statistika (Priedas Nr. 4. 3 lentele) įmonių vadovai (valdymo organai) gana dažnai kaltinami pasisavinę ar iššvaistę turtą pagal BK 183 str. ar BK 184 str. 2015 metais šiomis nusikalstamomis veikomis buvo įtariami 88 įmonių vadovai (valdymo organai). Tai sudaro 29,63 proc. visų įtariamų (kaltinamų) padarius šias nusikalstamas veikas. Suprantama,

[113] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1144-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=67fe0c72-864c-43d7-964b-53a0fb2b5617.
[114] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-138/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=82d2c0b0-b46f-4b5d-8eb7-e104c534617b.
[115] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K–P–89/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e7d6771e-2d58-4c39-9c53-94c219a4044a.
[116] Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1547-943/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7d35c513-4ae1-40aa-8dc9-59b39365f325.

nebūtinai visi įmonės vadovai buvo kaltinami būtent įmonės turto ar lėšų pasisavinimu ir iššvaistymu, tačiau tikėtina, kad didesnioji dauguma jų ydingai elgėsi su įmonių turtu. Be to, ne visų įmonių vadovų tokie nusikalstami veiksmai įmonę sąmoningai priveda prie bankroto, todėl tik nedidelis šių atvejų gali baigtis bankroto pripažinimu tyčiniu. Tačiau tai nepaneigia fakto, kad įmonės vadovai ne visada atsakingai elgiasi su įmonės turtu. Galbūt tai turi įtakos ir tai, kad, anot statistikos, net 154 iš 297 įtariamų nusikalstamomis veikomis pagal BK 183 str. bei BK 184 str. neturi aukštojo išsilavinimo. Tai sudaro 51,85 proc. Todėl vertinant, kad 29,63 proc. tokioms nusikalstamomis veikomis yra kaltinami vadovai, galima daryti išvadą, kad nemažai vadovų yra nepakankamai išsilavinę.

Prekių pardavimą mažesne kaina nei prekių savikaina (rinkos kaina) susijusiai su vadovu įmonei, teismai turėtų vertinti kaip ydingus įmonės valdymo organų veiksmus pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. 3 p. Tyčinio bankroto bylose turėtų būti nustatyta paprastesnė rinkos kainos ir sandorio ekonominio naudingumo nustatymo tvarka. Nustačius faktus, kad įmonės valdymo organai baudžiamosiose bylose buvo nuteisti už įmonės turto pasisavinimą ar išvaistymą, tokie faktai turėtų būti laikomi svariais įrodymais civilinėje byloje dėl tyčinio bankroto.

3.4. Tyčinio bankroto prezumpcijos

Siekiant sumažinti įrodinėjimo naštą, įstatymo leidėjas ĮBĮ 20 str. 3 d. įtvirtino prezumpcijas, kurias nustačius, pareiškėjui jų įrodinėti nebereikia (CPK 182 str. 4p). Pareiga paneigti tokią prezumpciją tenka tai proceso šaliai, kuri atsikerta į atitinkamą aplinkybę. Tyčinio bankroto atveju tai reiškia, jog nustačius bet kurią iš ĮBĮ 20 straipsnio 3 dalyje įvardytų aplinkybių, pareiškėjui nereikia įrodinėti, kad tai lėmė įmonės nemokumą. Pareiga įrodyti, jog tam tikri veiksmai priežastiniu ryšiu nėra susiję su bankroto kilimu, tenka įmonės dalyviui, valdymo organams bei kitiems proceso dalyviams, kurie siekia paneigti tyčinio bankroto aplinkybę.[117]

ĮBĮ 20 str. 3 d. yra nustatytos dvi prezumpcijos, kurias nustačius preziumuojamas tyčinio bankroto faktas. Remiantis ĮBĮ 20 str. 3 d 1 p. tyčinis bankrotas preziumuojamas, kai veikla ir turtas buvo perkelti į kitą įmonę, įmonę reorganizavus arba įmonės dalį atskyrus, kai veiklą vykdo ir finansinius įsipareigojimus prisiima turto nevaldanti įmonė, kita veikianti ar naujai įsteigta įmonė perėmė įmonės nebaigtas vykdyti sutartis ir (arba) reikalavimo teises ir į šią įmonę perėjo dirbti darbuotojai ir (arba) vadovai ir (arba) su jais susiję asmenys. Remiantis ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. tyčinio bankroto faktas preziumuojamas, kai atsiskaitymai iki bankroto bylos

[117] Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-151-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=02527893-8fb6-42c4-b1a5-5db444410ea9.

iškėlimo buvo vykdomi pažeidžiant Civilinio kodekso 6.930[1] straipsnyje nustatytą atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą ir nebuvo vykdomas šio ar kitų įstatymų reikalavimas dėl privalomo įmonės bankroto bylos inicijavimo, kai įmonės darbuotojui (darbuotojams) ilgiau kaip 3 mėnesius iš eilės nemokamas darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos.[118]

3.4.1. Pirmoji prezumpcija: „fenikso sindromas“

Pirmoji tyčinio bankroto prezumpcija yra dar žinoma ir kaip „fenikso sindromas“. Šiai prezumpcijai nustatyti reikia turėti nemažai duomenų apie bankrutavusią įmonę, taip pat ir apie naują įmonė bei įmonių vadovus, akcininkus ir jų giminystės ryšius. Šiuos duomenis yra pakankamai sunku surinkti, todėl būtų naudinga valstybinių institucijų pagalba, tačiau galimai ji yra nepakankama. Be to, pastebima, kad dažniausiai uždarųjų akcinių bendrovių bankrotai pripažįstami tyčiniais, remiantis ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p. Todėl teigtina, kad „fenikso sindromas“ nustatomas dažniau ribotos atsakomybės asmenims.

Įprastai tokiu atveju turtas perduodamas naujai sukurtoms įmonėms, o senoji įmonė paliekama mirti (bankrutuoti). Kitaip tariant, blogų sprendimų našta, kuriuos priėmė bankrutuojantis verslininkas, atitenka įmonės kreditoriams, valstybei, gyventojams. Neginčytina, kad tai žalingi veiksmai. „VMI duomenimis, kasdien aptinkama po tris fenikso užkratus – galimai tyčia bankrutavusias arba siekusias tą padaryti, bet dar nespėjusias bendroves.“[119] Tačiau tokie skaičiai neatsispindi keliant tyčinio bankroto bylas. Tarnybos atlikto tyrimo duomenimis (Priedas Nr. 2. 2 lentelė) „fenikso sindromo“ arba ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p. tyčinio bankroto požymių aptikta 8 nutartyse iš 41. Iš viso 19,51 proc. nutarčių. Remiantis autoriaus atliktu tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), 2016 metų nutartyse, kuriose teismai bankrotą pripažino tyčiniu, ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p požymių aptikta 6 iš 43 nutarčių. Tai sudarė tik 13,95 proc. nutarčių.

Viena iš priežasčių, kodėl tyčinis bankrotas retai nustatomas remiantis ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p., galėtų būti mokesčių administratorių neaktyvumas. Remiantis visomis nutartimis (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), kuriose buvo priimtos teismo nutartys pripažinti bankrotą tyčiniu ir tose, kur buvo atsisakyta, tik vienoje byloje tyčinį bankrotą inicijavo mokesčių administratorius (VMI), t. y. 1 iš 50 nutarčių. O tai sudarė tik 2 proc. Remiantis pateikta statistika, FNTT, prokuratūrai VMI iš viso yra perdavusi 120 fenikso sindromo atvejų iš aptiktų 1420.[120] Tokia statistika buvo 2010 metais, tačiau pastaruoju metu išaugo bankrotų skaičius, nuo 2010 metais buvusių 1637 iki 2016

[118] Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 31 (1010).
[119] „Sunkmečio grimasa – iš savo pelenų atgimstantys verslai.“ 2010. Veidas, spalio 15 d. http://www.veidas.lt/sunkmecio-grimasa-%E2%80%93-is-savo-pelenu-atgimstantys-verslai.
[120] *Ibid.*

metais 2684 bankrotų.[121] Bankrotų skaičius išaugo net 39,01 proc. Galimai ir fenikso sindromo atvejų turėjo panašiai išaugti. Tačiau remiantis tyčinio bankroto nustatymo bylų praktika, tai nesijaučia. Didžiausią įtaką šiuo atveju turėtų būtent valstybinių institucijų (VSDFV, VMI), neaktyvumas tyčinio bankroto bylose. Magistriniame darbe jau buvo nustatyta, kad šios institucijos retai teikia prašymus dėl tyčinio bankroto nustatymo, be to, pateikdamos joms žinomą informaciją, remiasi gana formaliomis aplinkybėmis, kaip pvz. skolos dydis, laikotarpis nuo kada susidarė skola, bei tų institucijų veiksmai, kuriuos atliko, siekiant išieškoti skolą. Be to, dažniausiai lieka neutralios bei prašo teismo, klausimą dėl tyčinio bankroto spręsti teismo nuožiūra.(Priedas Nr. 1. 1 lentelė). Įprastai mokesčių administratoriai turi priėjimą prie duomenų bazių, todėl gali surinkti daug informacijos tiek apie bankrutavusią įmonę, tiek apie atsakingus asmenis (vadovus, akcininkus). Gali surinkti informaciją net apie darbuotojus, t. y. kur jie dirba po įmonės bankroto, ar neperėjo dirbti į su bankrutavusia įmone (atsakingais asmenimis) susijusią įmonę, kas yra aktualu nustatant ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p. Iš esmės tyčinio bankroto bylose yra ginamas viešasis interesas, o valstybinės įstaigos turi pareigą ginti viešąjį interesą, tačiau tai ne visada daro. Nors VMI skelbiasi gana veiksmingai kovojanti su „feniksais“, remiantis specialisto nuomone, inspekcija turi sukūrusi net specialų patikros modelį: stebimi įmonių sandoriai, registruojant naujas bendroves, tikrinamos visos galimos akcininkų ir vadovų sąsajos su veiklą nutraukiančiomis įmonėmis, tačiau verslininkų nuomone kiti bankrutuojančių įmonių kreditoriai VMI nerūpi ir inspekcija mažai prisideda prie tyčinių bankrotų ir su šiuo reiškiniu susijusių nusikalstamų veikų išaiškinimo ir įrodymo.[122] Žiniasklaidoje šie klausimai buvo keliami 2010 metais, tačiau atrodo, kad nuo to laiko padėtis itin nepasikeitė.

Manytina, kad tyčinis bankrotas turėtų būti dažniau nustatomas ribotos atsakomybės juridiniams asmenims. Laisvosios rinkos instituto eksperto nuomone, „tyčinis bankrotas, „fenikso sindromas“ yra neišvengiama ribotos įmonių atsakomybės pasekmė.“[123] Be to, anot jo, tyčinio bankroto negali būti neribotos civilinės atsakomybės, individualiose įmonėse, tose, kuriose įmonės savininkas už įmonės skolas atsako ne tik įmonės, tačiau ir savo asmeniniu turtu.[124] Remiantis tokia nuomone, manytina, kad „fenikso sindromas“ bei tyčinis bankrotas pasitaiko tik ribotos atsakomybės įmonėse (UAB, AB). Tačiau su tokia nuomone galima sutikti

[121] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 12 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

[122] „Tyčiniai bankrotai: akivaizdu, bet neįrodoma.“ 2010. Kauno diena, rugsėjo 16 d. http://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/tyciniai-bankrotai-akivaizdu-bet-neirodoma-497229

[123] „Nuomonė. Feniksai ir tyčinis bankrotas.“ 2010. Delfi, vasario 26 d. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/nuomone-feniksai-ir-tycinisbankrotas.d?id=29410937.

[124] *Ibid*.

tik iš dalies. Remiantis duomenimis (Lentelė Nr. 1), 2016 metais dviejų individualių įmonių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais. Taigi, tokia kategoriška nuomonė, kad tyčinio bankroto negali pasitaikyti neribotos civilinės atsakomybės įmonėse, nepasitvirtino. Tačiau aktualu nustatyti ir santykį tarp įmonės formos ir tyčinio bankroto, t. y. ar įmonės forma turi įtakos tyčinio bankroto nustatymui. Nuo bankroto bylos iškėlimo iki bankroto pripažinimo tyčiniu, 2016 metais vidutiniškai užtruko 2,06 metus (Priedas Nr. 5. 4 lentelė). Tai reiškia, kad įmonė, kurios bankrotas 2016 metais buvo pripažintas tyčiniu, bankroto byla vidutiniškai buvo iškelta prieš 2,06 metų, t. y. maždaug 2014 metais. Taigi iš visų 2014 metais registre esančių uždarųjų akcinių bendrovių 1491 bankrutavo, tai sudaro 1,38 proc. įmonių. Remiantis tyrimu, praėjus vidutiniškai 2,06 metams po įmonės bankroto, 87 uždarųjų akcinių bendrovių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais. Palyginus su visomis 2014 metais registruotomis įmonėmis, tai sudaro 0,08 proc. Reiškia, kad tik 0,08 proc. 2014 metais įregistruotų uždarųjų akcinių bendrovių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais. Iš visų 2014 metais registruotų individualių įmonių bankrutavo 133. Tai sudaro 0,26 proc. 2016 metais tik 2 individualių įmonių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais. Tarp visų 2014 metais registruotų individualių įmonių, tai sudarė 0,004 proc. Matyti, kad tai mažesnė dalis, nei uždarųjų akcinių bendrovių, tačiau jų ir bankrutavo 5,31 karto mažiau, o tyčinių bankrotų 20 kartų mažiau. Tad palyginus bankrotų skaičių, gaunasi, kad individualios įmonės tyčinio bankroto tikimybė 3,77 karto yra mažesnė nei uždarosios akcinės bendrovės.

Tyčiniai bankrotai pagal įmonės formą. Lentelė Nr. 1.

Įmonės forma	Įregistruota 2015 metais	Išregistruota 2015 metais	Įregistruotų įmonių iš viso 2014-01-01	Iškelta bankroto bylų per 2014 metus	Bankrotas pripažintas tyčiniu per 2016 metus
Uždaroji akcinė bendrovė	6129	3618	107829	1491	87
Individuali įmonė	314	1711	50917	133	2
Mažoji bendrija	1723	144	3947	6	0
Akcinė bendrovė	9	40	506	8	1

Remiantis eksperto nuomone, uždarųjų akcinių bendrovių vis daugėja, o individualių įmonių mažėja, o tai didina „fenikso sindromo“ ir tuo pačiu tyčinio bankroto tikimybę.[125] Su tuo galima sutikti. Remiantis lentele Nr. 1, per 2015 metus uždarųjų akcinių bendrovių buvo įregistruota 6129, išregistruota 3618, t. y. uždarųjų akcinių bendrovių per 2015 metus 40,97 proc. įregistruotų įmonių buvo daugiau nei išregistruotų. Pvz. kitų ribotos atsakomybės juridinių

[125] „Nuomonė. Feniksai ir tyčinis bankrotas.“ 2010. Delfi, vasario 26 d. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/nuomone-feniksai-ir-tycinisbankrotas.d?id=29410937.

asmenų: mažųjų bendrijų buvo įregistruota 91,62 proc. daugiau nei išregistruota, akcinių bendrovių išregistruota 77,5 proc. daugiau nei įregistruota, bet akcinės bendrovės nesudaro reikšmingos dalies tarp visų neribotos atsakomybės juridinių asmenų. O štai neribotos atsakomybės asmenų, individualių įmonių ženkliai mažėja, per 2015 metus buvo įregistruota 314, o išregistruota 1711 įmonė, t. y. buvo išregistruota 81,65 proc. daugiau įmonių nei įregistruota. Kadangi prieš tai buvo įrodyta, kad yra didesnė tikimybė, jog ribotos atsakomybės juridinio asmens bankrotas bus pripažintas tyčiniu nei neribotos, tai didėjantis ribotos atsakomybės juridinių asmenų skaičius, neribotos atsakomybės juridinių asmenų skaičiui mažėjant (taip iš dalies pakeičiant juos ribotos atsakomybės, asmenimis), padidėja ir tyčinio bankroto tikimybė. Atlikta 2016 metų tyčinio bankroto nutarčių analizę (Priedas Nr. 1, 1 lentelė) buvo nustatyta, kad 13,95 proc. bylų bankrotas pripažįstamas tyčiniu, remiantis ĮBĮ 20 str. 3 d. 1 p. („fenikso sindromas“). Todėl, jeigu yra nustatyta, kad didesnis ribotos asmenų skaičius didina tyčinio bankroto tikimybę, tai didesnis tyčinių bankrotų skaičius padidins ir „fenikso sindromo“ tikimybę.

VMI specialistų nuomone, kad vis sudėtingiau identifikuoti fenikso požymius, nes bankrutuojančių bendrovių savininkai naujas įmones kuria ne savo, o giminystės ryšiais nesusijusių asmenų vardu.[126] Todėl galima teigti, kad įmonių vadovai, akcininkai kartais itin gerai bei iš anksto suplanavę įmonę priveda prie bankroto. Tokiu atveju, tyčinio bankroto požymius, tuo pačiu ir prezumpcijas yra sunku nustatyti, reikia itin atidžios bei nuoseklios įmonės veiklos analizės iki bankroto. „Fenikso sindromo“ atveju taip pat praverčia kuo daugiau informacijos apie įmones, kurioms buvo perleistas įmonės turtas, bei apie įmonės vadovus, akcininkus ir jų giminystės bei kitus glaudžius ryšius. Administratorius dažniausiai vienas yra nepajėgus surinkti tokios plačios informacijos, todėl labai naudinga pagalba iš valstybinių institucijų, tiek VMI, tiek kai kuriais atvejais ir ikiteisminio tyrimo institucijų.

Apibendrinus galima daryti išvadą, kad valstybinės institucijos turėtų dažniau pateikti turimą informaciją apie bankrutuojančias įmones, jos akcininkus bei vadovus ir net buvusius darbuotojus bankroto bylose. Tokia informacija bankroto proceso šalims turėtų būti pakankamai lengvai pasiekiama. Informacijos viešumas būtų ir prevencinė priemonė prieš įmones „feniksus“. Ribotos atsakomybės juridinių asmenų bankrotai dažniau pripažįstami tyčiniais bei dažniau pasitaiko „fenikso sindromo“ atvejų, todėl reikėtų plėsti tokių juridinių asmenų dalyvių atsakomybės ribas.

[126] „Sunkmečio grimasa – iš savo pelenų atgimstantys verslai.“ 2010. Veidas, spalio 15 d. http://www.veidas.lt/sunkmecio-grimasa-%E2%80%93-is-savo-pelenu-atgimstantys-verslai.

3.4.2. Antroji tyčinio bankroto prezumpcija

ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. yra įtvirtinta tyčinio bankroto prezumpcija, kurios pagrindinis tikslas yra apginti įmonių darbuotojų interesus, iš dalies ir valstybės biudžeto interesus. Tačiau pastebėta, kad darbuotojų ir valstybės interesai, remiantis šia tyčinio bankroto prezumpcija yra ginami retai. Kokios priežastys tai lemia?

Šio požymio esminė dalis yra tai, kad darbuotojams bent tris iš eilės mėnesius nemokamas darbo užmokestis ar kitos susijusios išmokos, jei vadovaujantis CK 930[1] str. buvo atsiskaitoma su paskesnės eilės kreditoriais. Papildoma sąlyga, kad nustačius jog nebuvo mokamas darbo užmokestis ir kitos susijusios išmokos tris mėnesius, turi būti kreipiamasi į teismą dėl bankroto bylos inicijavimo.

Analizuojant Tarnybos atliktą 1993-2011 metų nutarčių tyrimą (Priedas Nr. 2. 1 lentelė), nepavyko aptikti požymių, kurie atitiktų šią prezumpciją. Galbūt todėl, kad iki tol nebuvo teismų praktikos suformuoto tokio požymio, kuris atitiktų ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. prezumpciją. Tačiau nepaisant to, kad dabar šis tyčinio bankroto požymis yra įtvirtintas įstatyme, 2016 metų nutarčių tyrimo ribose (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), buvo aptikta tik viena nutartis, kurioje teismas konstatavo ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. požymį, kaip nulėmusi tyčinį bankrotą. O tai sudaro tik 2,33 proc. bylų, kuriose bankrotas pripažintas tyčiniu.

Prašymų nagrinėjimas darbo ginčų komisijoje. Lentelė Nr. 2,

	2015 metai	2016 metai	Pokytis (proc.)
Gauta prašymų darbo ginčų komisijose	5358	5574	4,03
Prašymai dėl darbo užmokesčio	4792	5123	6,46
Prašymų dėl darbo užmokesčio dalis tarp visų prašymų (proc.)	89,44	91,91	2,47

Kaip jau minėta, nustatant šį požymį buvo siekta apsaugoti „silpnesnės šalies“ – darbuotojo, bei iš dalies valstybės interesus. Tačiau nepanašu, kad ta „silpnesnioji šalis“ darbuotojas, savo teises ir interesus gintų per tyčinio bankroto institutą. Iš 50 tirtų nutarčių (Priedas 1. 1 lentelė) nei viena tyčinio bankroto byla nebuvo inicijuota darbuotojų. Galimai tam įtakos turi tai, kad jie neturi nepakankamai informacijos, kaip gali apginti savo teises, be to, įprastai, nagrinėjant tyčinio bankroto bylas, jiems tektų samdyti kvalifikuotus teisininkus (advokatus), o išlaidos tam sudarytų nemažą dalį šeimos biudžeto. Viena iš priežasčių taip pat galėtų būti, tai, kad darbuotojai savo teises gana aktyviai gina darbo ginčų komisijose, ypač darbo užmokesčio klausimais. Remiantis lentelėje Nr. 2 pateiktais duomenimis, darbuotojai 2016 metais pateikė 5123 prašymus, kurie susiję su darbo užmokesčio ir su juo susijusių išmokų,

mokėjimu. Tai sudarė net 91,91 proc. visų Darbo ginčų komisijoje gautų prašymų. Išties didelis skaičius ir jis tik didėja, 2016 metais tokių prašymų pateikta 6,46 proc. daugiau nei 2015 metais. Iš šių duomenų matyti, kad darbuotojams yra svarbūs darbo užmokesčio klausimai, todėl galbūt dažniausiai nelaukiama kol tris mėnesius iš eilės jis nemokamas ir į Darbo ginčų komisiją kreipiamasi anksčiau. Kai kurie darbuotojai, gali pasinaudoti teisėmis, kurios darbuotojui yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos Darbo kodekso (toliau – DK) 123^1 bei 128 straipsniuose. Pagal DK 123^1 str. darbuotojas gali sustabdyti darbo sutarties vykdymą, jei darbdavys jam ilgiau kaip du mėnesius iš eilės nemoka viso priklausančio darbo užmokesčio.[127] Pagal DK 128 str. darbuotojas gali nutraukti darbo sutartį, jeigu du mėnesius iš eilės jam yra nemokamas darbo užmokestis. Taigi, tiek aktyvus prašymų teikimas Darbo ginčų komisijai, tiek ir DK nustatytos teisės darbuotojui, sumažina darbuotojų skaičių, kuriems darbo užmokestis būtų nemokamas tris mėnesius iš eilės. Dalinai tai, kad pastaruoju metu darbuotojai nelaukdami, kol įmonė atsiskaitys, ar kol bankrutuos bei gaus lėšas iš Garantinio fondo, palieka nemokią įmonę, rodo ir diagrama Nr. 3. Remiantis šios diagramos duomenimis galima daryti išvadą, kad iki darbuotojų atleidimo bankroto byloje momento, vis mažiau lieka dirbančių darbuotojų įmonėje. 2015 metais vienoje įmonėje bankroto proceso pradžioje dirbo vidutiniškai tik 3,1 darbuotojo, kai pvz. 2008 metais šis skaičius siekė 10,1, tai yra daugiau nei 3 kartus. Tai rodo, kad darbuotojai tapo labiau nepakantūs įmonės nemokumui. Galimai dažniau jie patys inicijuoja darbo santykių nutraukimą dar iki įmonės bankroto.

Vidutinis darbuotojų skaičius bankroto pradžioje. Diagrama Nr. 3.

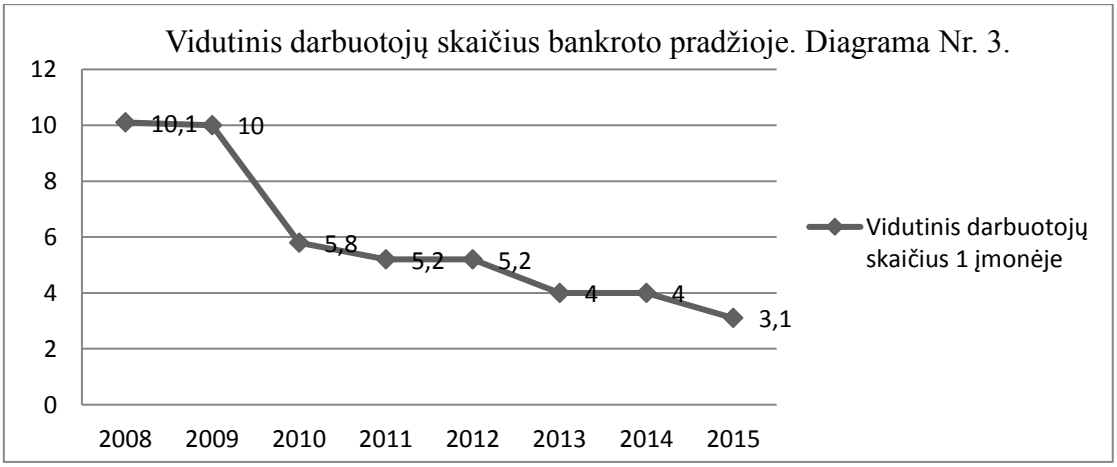

Remiantis ĮBĮ 35 str. 2 dalimi, būtent darbuotojų kreditoriniai reikalavimai bankroto proceso metu yra tenkinami pirmąja eile. Tikriausiai tai turi įtakos, kad būtent darbuotojų patenkintų reikalavimų dalis yra didžiausia. Remiantis diagramos Nr. 4 duomenimis net 57,1 proc. darbuotojų reikalavimų buvo patenkinti. Kai pvz. paslaugų tiekėjų, kurių reikalavimai tenkinami tik trečiąja eile, buvo patenkinti tik 1,6 proc. kreditorinių reikalavimų. Žinoma, įtakoja ir tai, kad darbuotojų kreditorinius reikalavimus nemaža dalimi dengia ir Garantinis fondas.

[127] „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ 2002. Valstybės žinios 64 (2569).

Garantinis fondas 2016 metais iš 8297300,00 Eur prašomų darbuotojams skirti išmokų, išmokėjo 7343000,00 Eur., t. y. išmokėjo 88,50 proc. prašomos sumos.[128] Iš šių duomenų galima daryti išvadą, kad darbuotojų interesai didžiąja dalimi būna apginami ir be tyčinio bankroto inicijavimo.

Garantiniam fondui išmokėjus lėšas, Garantinis fondas įgyja teisę į atgręžtinį reikalavimą, t. y. išmokėtos sumos iš Garantinio fondo biudžeto yra išieškomos iš bankrutuojančios įmonės. Remiantis ĮBĮ 35 str. 3 ir 5 dalimis, toks reikalavimas tenkinamas 2 eile, kaip daugumos mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą, taip pat ir VMI bei VSDFV. Pagal diagramą Nr. 4, VMI ir VSDFV reikalavimus kartu sudėjus vidutiniškai 2 eilės reikalavimai tenkinami tik 6,65 proc. Taigi, panašiu procentu būtų patenkinti ir Garantinio fondo reikalavimai. Kadangi 2016 metais Garantinis fondas skyrė 7393800,00 Eur., tai tik maždaug 6,65 proc. šios sumos bus padengti iš bankrutuojančios įmonės, t. y. apie 491687,70 Eur., likusi nepadengta suma – 6902112,30 Eur. Tokia žala padaryta Garantiniam fondui, o tai iš esmės valstybei, kadangi pagal Garantinio fondo veiklą reglamentuojančio įstatymo 4 str. 1 d., Garantinis fondas yra valstybės išteklių fondas.[129] Galbūt tai nėra itin didelė suma, vertinant valstybės mastu, tačiau valstybinės institucijos, gindamos viešąjį interesą, turi atsižvelgti į visos visuomenės interesą. Garantinio fondo administratoriumi nuo 2017 m. sausio 1 d. tapo VSDFV. Taigi, būtent VSDFV nuo 2017 m. sausio 1 d. bankroto procese atstovaus Garantinio fondo interesus, bei nustačius ĮBĮ 20 str. pažeidimus, galės kreiptis dėl bankroto pripažinimo tyčiniu.

Įmonių, kuriose pradėtas bankroto procesas, kreditorinių reikalavimų tenkinimas 1993-2015 m. Diagrama Nr. 4.

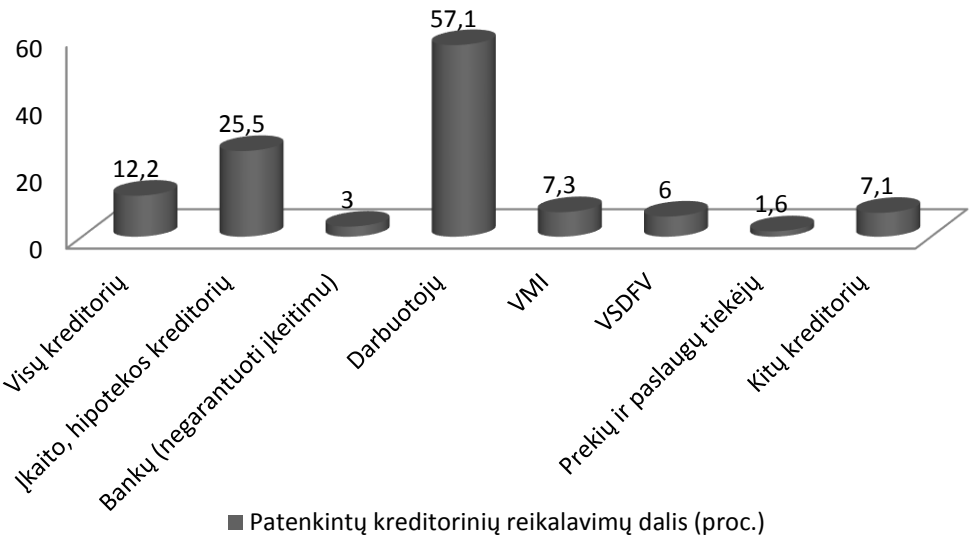

[128] „Garantinio fondo administratoriaus 2016 metų veiklos ataskaita.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 14 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Garantinis-Fondas/Veiklos-ataskaitos/2016-m.-GFVA-3.pdf.

[129] „Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas“ 2016. Valstybės žinios Nr. 23708.

ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. prezumpcija taikoma tik tada, kai darbuotojams yra nemokamas darbo užmokestis tris iš eilės mėnesius. Pagal DK darbuotojas gali sustabdyti arba nutraukti darbo sutarties vykdymą, kai yra nemokamas darbo užmokestis bent du mėnesius iš eilės. Todėl darbuotojai dažnai savo teises siekia apginti remiantis darbo teise. Tiems, kurių teisės yra neapginamos darbo teisės, turėtų būti suteikta galimybė jas ginti civiline tvarka, todėl galbūt verta ĮBĮ 20 str. 3 d. 2 p. vietoj trijų mėnesių, nustatyti dviejų mėnesių terminą. Tyčinio bankroto prezumpcijos turėtų būti lengvai nustatomos, nereikalaujančios sudėtingo įrodinėjimo, tokiu atveju ir darbuotojai dažniau savo pažeistas teises galės ginti per tyčinio bankroto institutą.

4. TYČINIO BANKROTO PASEKMĖS

4.1. Teisinės pasekmės, nustačius tyčinį bankrotą

ĮBĮ 20 straipsnyje yra įtvirtintos pagrindinės tyčinio bankroto teisinės pasekmės. Būtent nuo pasekmių ir atsakomybės taikymo atsakingiems asmenims priklauso ir tyčinio bankroto veiksmingumas. Tačiau pastebėta, kad ne visada atsakingiems už tyčinį bankrotą asmenims šios pasekmės yra pritaikomos arba jos yra neveiksmingos.

Teismui pripažinus bankrotą tyčiniu, vadovaujantis ĮBĮ 20 str. 5 d. teismui bankrotą pripažinus tyčiniu, bankroto administratorius įpareigojamas per 6 mėnesius nuo teismo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos arba nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos, jeigu šie dokumentai perduoti po nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos, patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per 5 metus iki bankroto bylos iškėlimo. Nustačius ydingus, žalingus įmonei ar jos kreditoriams sandorius, bankroto administratorius turi juos ginčyti teisme. Laikoma, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymo gavimo dieną. Remiantis tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė), dokumentų ir turto neperdavimas bankroto administratoriui yra viena populiariausia priežasčių, dėl kurios įmonės bankrotai pripažįstami tyčiniais. Tad administratoriaus pareiga tikrinti įmonės sudarytus sandorius, kai nėra perduodami įmonės dokumentai, yra apsunkinama. Dažnai tokiais atvejais administratorius gali remtis tik tais duomenimis, kuriuos gauna iš trečiųjų šalių. Tačiau kartais kiti gali būti nesuinteresuoti teikti duomenis administratoriui, kadangi nustačius sandorio nenaudingumą įmonei, sandorio nuginčijimas galimai paliestų ir trečiųjų šalių interesus. Todėl, kai administratoriui neperduodami įmonės dokumentai, pasekmė – įmonės sandorių patikrinimas per 5 metus, dažniausiai realiai nepritaikoma.

Remiantis ĮBĮ 20 str. 7 d. pripažinus bankrotą tyčiniu, kreditoriai civilinio proceso tvarka gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Tad ir esant teismo sprendimui pripažinti bankrotą tyčiniu, siekiant konkrečios naudos, kreditoriams gali tekti dar pakovoti. Tokiu atveju, siekiant vadovo civilinės atsakomybės reikia nustatyti visas civilinės atsakomybės sąlygas, t. y. neteisėtus veiksmus, atsiradusią žalą, priežastinį neteisėtų veiksmų ir žalos ryšį. Nustačius, kad įmonės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos (nuostolių) atsiradimą, jo kaltė preziumuojama, todėl ieškovas neturi įrodinėti, kad bendrovės vadovas kaltas. Tačiau nebūtinai visa kreditorių reikalaujama suma gali būti tenkinama. Jeigu nepakanka bendrovės turto šiems reikalavimams patenkinti ir nustatoma, kad šio turto nepakanka dėl to, jog bendrovės valdymo organai pažeidė jiems teisės aktų ir bendrovės dokumentuose nustatytas pareigas, tai bendrovės valdymo organai turi atlyginti bendrovei padarytą žalą, kurią sudaro nepatenkintų kreditorių

reikalavimų dalis. Kreditoriams padaryta žala yra laikoma išvestine iš įmonei padarytos žalos.[130] Tačiau kreditorius net ir prisiteisęs reikalaujamą žalą iš atsakingo asmens, nebūtinai ją atgaus. Įmonės vadovai (valdymo organai), dalyviai dažniausiai numano savo tyčinių veiksmų pasekmes, todėl jau iš anksto turtą paslepia, perleidžia artimiesiems, giminaičiams. Prisiteisus žalą, iš už tyčinį bankrotą atsakingų asmenų, dažnai kyla problemos su lėšų išieškojimu. Tai patvirtina ir atliktos bankroto administratorių apklausos rezultatai (Priedas Nr. 3. 1 apklausa). Net 66 proc. apklaustųjų teigia, kad visada kreipiasi į teismą dėl žalos priteisimo iš atsakingų asmenų, o 28 proc. tai daro ne visada, tik įvertinus išieškojimo galimybes. Tačiau net 55 proc. respondentų teigia, kad priteistos žalos išieškoti visiškai nepavyko, o 21 proc. administratorių žalą pavyko atgauti dalinai. Taigi, ši tyčinio bankroto pasekmė nėra itin veiksminga, kadangi vadovai neturi turto ir lėšų, iš kurių būtų galima išieškoti žalą. Be to, 2013 m. kovo 1 d. įsigaliojus fizinių asmenų bankroto įstatymui, vis dažniau pasitaiko fizinių asmenų bankrotų. Per laikotarpį nuo 2013 m. kovo 1 d. iki 2016 m. gruodžio 31 d. iš viso bankrutavo 1356 asmenys.[131] Dar dalis fizinių asmenų bankrutavo kitose šalyse, kaip pvz. Latvija ar Didžioji Britanija. Galimai nemaža dalis bankrutavusių yra būtent buvę įmonių vadovai, juridinių asmenų dalyviai. Su šia nuomone sutinka ir kai kurie bankroto administratoriai, anot jų daugiausia bankrutuoja buvę smulkieji verslininkai ar jų antrosios pusės.[132] Atsakingiems už tyčinį bankrotą asmenims bankrutavus, nelieka ir galimybės atgauti žalos priteistos kreditoriams ir bankrutavusiai įmonei, kadangi baigus fizinio asmens bankroto procesą, visos bankrutavusios asmens skolos yra nurašomos.

Dar viena galima tyčinio bankroto teisinė pasekmė, tai baudžiamoji atsakomybė už tyčinį įmonės privedimą prie bankroto. Pagal ĮBĮ 20 str. 6 dalį teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos šios nutarties kopiją pateikia prokurorui dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo. Įmonės tyčinis privedimas prie bankroto kvalifikuojamas pagal BK 209 str. „Nusikalstamas bankrotas“. Taikant BK 209 straipsnį, turi būti nustatyti objektyvieji veikos (sąmoningas blogas įmonės valdymas), jos padarinių (bankrotas, didelė žala kreditoriams) ir priežastinio ryšio požymiai. Tačiau galimai todėl, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnams nepavyksta nustatyti visų nusikalstamo bankroto požymių, užregistruojama nedaug veikų pagal BK 209 str. Ikiteisminio tyrimo institucijose 2016 metais tokių veikų buvo už registruota tik tais 30 (Priedas Nr. 7. 6 lentelė). Kaip jau minėta, kad įmonių

[130] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7033e8f5-a444-4af2-970a-a97df44ff2d2.

[131] „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 18 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf.

[132] „Kaip fiziniai asmenys daugiausia bankrutuoja buvę smulkieji verslininkai.“ 2015. Alytaus naujienos, balandžio 16 d. http://www.alytausnaujienos.lt/alytausnaujienos/paskutinionumeriostraipsniai/?nid=11258.

bankrotų, kurie buvo pripažinti tyčiniais, 2016 metais buvo 91. Remiantis ĮBĮ 20 str. 6 dalimi, teismai visais atvejais nutartis dėl tyčinio bankroto turėjo perduoti ikiteisminio tyrimo institucijoms, tačiau, kaip matome, teismų nutartys dėl tyčinio bankroto, retai tampa realiu baudžiamuoju persekiojimu dėl įmonės privedimo prie bankroto. Dar rečiau kaltinamasis aktas dėl nusikalstamo bankroto pasiekia teismą, 2016 metais teismai gavo tik 10 tokių bylų. Kiek iš šių bylų pasibaigė apkaltinamuoju nuosprendžiu nežinia, tačiau manytina, kad ne visose 10 bylų kaltinamųjų kaltė buvo įrodyta. Apie retai taikomą baudžiamąją atsakomybę už įmonės privedimą prie bankroto galima suprasti ir iš bankroto administratorių apklausos (Priedas Nr. 3. 1 lentelė). Nepaisant to, kad 20 proc. bankroto administratorių savo veiklą vykdo jau 7-10 metų, o net 42 proc. daugiau nei 10 metų, net 71 proc. visų apklaustųjų praktikoje nepasitaikė atveju, kai už tyčinį įmonės bankrotą atsakingam asmeniui būtų keliama baudžiamoji atsakomybė. Tad baudžiamoji atsakomybė, kaip tyčinio bankroto pasekmė, yra taikoma retai.

Pažymėtina ir tai, kad jei civiline tvarka bankroto bylą nagrinėjęs teismas nustato tyčinio bankroto požymius, dar nereiškia, jog bylą baudžiamojo proceso tvarka nagrinėjančiam teismui privalu pripažinti, jog bankrotas buvo ir nusikalstamas, nes bankroto procesas civilinėje teisėje ne visais atvejais sudaro galimybes nustatyti visas teisingai šiam klausimui išspręsti bylos aplinkybes, kai tokias galimybes turi teismas, nagrinėjantis bylą baudžiamojo proceso tvarka.[133] Tačiau atsakingų asmenų už įmonės privedimą prie bankroto veiksmai gali būti kvalifikuojami pagal BK 209 str. ir tais atvejais, kai civiline tvarka klausimas dėl tyčinio bankroto nebuvo nagrinėtas arba prašymas pripažinti bankrotą tyčiniu buvo atmestas. Tai įrodo ir atlikta teismų praktikos dėl BK 209 str. taikymo analizė (Priedas Nr. 8. 7 lentelė). Baudžiamojoje byloje Nr. 1-42-530/2016 kaltinamasis buvo nuteistas pagal BK 209 str., nepaisant to, kad civiline tvarka buvo atsisakyta pripažinti bankrotą tyčiniu.

Galbūt Lietuvoje, siekiant paspartinti baudžiamosios atsakomybės taikymą, už tyčinius veiksmus įmonę privedant prie bankroto, reikėtų eiti tuo pačiu keliu kaip ir reglamentuojant tyčinį bankrotą. Reikėtų pateikti veiksmų, požymių sąrašą, kuriuos atlikus, kyla baudžiamoji atsakomybė. Panašiai yra šiuo metu Vokietijoje. Vokietijos baudžiamajame kodekse yra išvardinti veiksmai, požymiai, kada bankrotas laikomas nusikalstamu. Pagal Vokietijos baudžiamąjį kodeksą, netgi tokie veiksmai, kaip balanso nesudarymas ir nepateikimas nustatytu laiku, laikomas nusikalstamo bankroto požymiu ir gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Be to, nurodoma, kad vien bandymas atlikti veiksmus, kurie laikomi nusikalstamu bankrotu, yra baudžiamas. Už nusikalstamą bankrotą Vokietijoje gali būti paskirta iki penkių metų laisvės

[133] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2K-576/2011. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d8625467-1d67-43cd-bc32-fed705e06289.

atėmimo bausmė arba bauda.[134] Kanados bankroto ir nemokumo įstatymas susieja tiek civilinės, tiek baudžiamosios teisės normas susijusias su bankrotu. Jame yra išvardinti veiksmai, kurie laikomi bankroto nusikaltimų. Už tų veiksmų padarymą, atsakingas asmuo gali būti baudžiamas bauda iki penkių tūkstančių dolerių bauda arba laisvės atėmimu iki dviejų metų arba abi bausmės gali būti taikomos kartu. Be to, yra išvardintos ir bankrutuojančio subjekto pareigos, už kurių nevykdymą taip pat yra baudžiama iki vienerių metų laisvės atėmimo arba iki penkių tūkstančių dolerių bauda, arba gali būti taikomos ir abi bausmės kartu.[135] Kai Lietuvoje yra vienintelė bausmė – laisvės atėmimas iki trejų metų. Manytina, kad reikalinga ir alternatyvi bausmė. Nusikalstamas bankrotas yra nesunkus finansinis nusikaltimas, todėl ir alternatyvi bausmė galėtų būti finansinė. Remiantis atlikta teismų praktikos analize (Priedas Nr. 8. 7 lentelė), už nusikalstamo bankroto pagal BK 209 str. padarymą, dažniausiai neskiriama reali laisvės atėmimo bausmė. Dažniausiai, remiantis kitais BK straipsniais, bausmės vykdymas yra atidedamas, apribojant laisvę, paskiriant įpareigojimus atidirbti viešuosius darbus ar tiesiog skiriama bauda.

Apibendrinant, galima teigti, kad tyčinio bankroto teisinės pasekmės yra nepakankamai veiksmingos, todėl yra tobulintinos. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse reikėtų išvardinti nusikalstamo bankroto požymius, kuriuos nustačius, būtų taikoma baudžiamoji atsakomybė. Reikalinga už BK 209 str. nustatyto nusikaltimo padarymą įtvirtinti laisvės atėmimui alternatyvias bausmes.

4.2. Neteisinės tyčinio bankroto pasekmės

Pripažinus bankrotą tyčiniu, dažnai šalia teisinių tyčinio bankroto pasekmių kartu taikomos ir neteisinės, dar kitaip jas galima pavadinti prevencinėmis. Šioje magistrinio darbo dalyje bus nustatyta, kokios yra prevencinės tyčinio bankroto pasekmės bei kaip jos yra taikomos praktiškai ir ar visada jos turi būti nurodytos tiesiogiai ĮBĮ 20 str.

Pirmoji neteisinė pasekmė, pripažinus bankrotą tyčiniu yra įtvirtinta ĮBĮ 20 str. 6 dalyje, t. y. nustatyta pareiga teismui pateikti įsiteisėjusią nutartį ĮBĮ 11 straipsnio 12 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai. Šiuo metu ši institucija yra Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (Tarnyba). Toje pačioje teisės normoje šiai institucijai gavus nutartį, yra nustatyta pareiga per dvi dienas paskelbti informaciją nurodytą ĮBĮ 20 str. 8 d. Taigi, atsidarius už duomenų paskelbimą atsakingos Tarnybos internetinę svetainę aptinkamas „Tyčinių bankrotų sąrašas (1993-2017

[134] „Vokietijos baudžiamasis kodeksas.“ 2017. gesetze-im-internet. Žiūrėta kovo 17 d. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.
[135] „Kanados bankroto ir nemokumo įstatymas.“ 2017. Justice Laws Website. Žiūrėta kovo 17. http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/B-3/page-47.html#h-56

m.)“.[136] Šiame sąraše yra pateiktas visų įmonių, kurių bankrotai buvo pripažinti tyčiniais sąrašas. Remiantis sąrašu, nuo 1993 metų iki 2017 metų vasario 10 d. Lietuvoje iš viso buvo 282 tyčiniai bankrotai. Galima teigti, kad Tarnyba skelbia net platesnę informaciją nei įpareigota pagal ĮBĮ 20 str. 8 d., t. y. skelbiama ir įmonės bankroto, likvidavimo, pabaigos bei išregistravimo datos. Informacija gana operatyviai pildoma. Remiantis šiais faktais galima teigti, kad informacija apie tyčinius bankrotus yra pasiekiama viešai, o būtent viešumas yra prevencinė priemonė prieš tyčinius bankrotus.

Vadovaujantis ĮBĮ 20 str. 8 d., teismų baudžiamosiose bylose pripažinusių asmenis kaltais dėl nusikalstamo bankroto, sprendimus ir pripažintus kaltais dėl nusikalstamo bankroto asmenis bei jiems taikytas sankcijas, ne vėliau kaip per 2 dienas nuo šios informacijos gavimo, viešai skelbia Vyriausybės įgaliota institucija, t. y. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikoje finansų ministerijos. Tačiau šios įstaigos svetainėje atsidarius minėtą sąrašą „Asmenys, pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto“, jis yra visiškai tuščias.[137] Iš esmės, ĮBĮ 20 str. 8 d. įtvirtinta pareiga yra nevykdoma, asmenys, pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto nėra skelbiami. Pasiteiravus Tarnybos priežasčių, kodėl įpareigojimas yra nevykdomas, gautas atsakymas, kad Tarnybai teismai tokios informacijos neteikia. Užklausus teismų bei Nacionalinės teismų administracijos, kodėl teismai nevykdo pareigos pateikti informaciją minėtai institucijai, dažniausiai iš teismų buvo gaunami atsakymai, kad tokios pareigos jie nežinoję ir po paklausimo jie pateiksią turimą informaciją Tarnybai. Taip pat buvo paminėta, kad šios pareigos nenumato baudžiamąją teisę reglamentuojantys įstatymai bei nėra nustatyta kaip šią pareigą teismai turėtų vykdyti. Iš Nacionalinės teismų administracijos buvo gautas atsakymas, kad atsižvelgiant į šią problemą bus inicijuoti teismų informacinės sistemos (Liteko) programiniai pakeitimai, kad teismai, programos pagalba, galėtų tiesiogiai teikti informaciją apie nusikalstamą bankrotą institucijai atsakingai už šių duomenų paskelbimą. Taigi, duomenys apie asmenis, pripažintu kaltais dėl nusikalstamo bankroto, iki šiol nėra skelbiami. Tad ši prevencinė pasekmė, kuri taikoma kartu su teisine pasekme – baudžiamosios atsakomybės taikymu yra nefunkcionuojanti.

Dar viena netiesioginė bei prevencinė tyčinio bankroto pasekmė yra įtvirtinta ĮBĮ 10 str. 14 d. Remiantis šia norma, teismas gali apriboti asmens teisę nuo 3 iki 5 metų eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu, jeigu asmuo, privalėdamas pagal įstatymą: nepateikė pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo arba

[136] „Tyčinių bankrotų sąrašas (1993-2017 m.)“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2017-03-03.pdf.

[137] „Asmenys, pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/PDF.pdf.

pavėlavo jį pateikti per šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus, po teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo neperdavė turto ir (ar) dokumentų, vengė pateikti bankroto procesui reikalingą informaciją ar kitaip trukdė procedūroms. Iš esmės, išvardinti veiksmai yra tyčinio bankroto požymiai pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. ir remiantis atliktu tyrimu (Priedas Nr. 1. 1 lentelė) yra bene dažniausiai taikomi požymiai, pripažįstant bankrotą tyčiniu. Atsakingų asmenų galimybių apribojimas užimti vadovaujančias pareigas yra itin veiksminga prevencinė priemonė siekiant, kad tokių tyčinio bankroto požymius atitinkančių veiksmų atsakingi asmenys nekartotų. Pvz. Ispanijoje kaip tyčinio bankroto pasekmė yra taikomas terminuotas apribojimas įmonės vadovui užsiimti veikla susijusia su prekyba ir turto administravimu.[138] Be to, ĮBĮ 10 str. 14 d. Tarnyba yra įpareigojama skelbti duomenis viešai apie asmenis, kuriems yra taikomi vadovavimo apribojimai. Toks viešas sąrašas yra sudarytas Tarnybos internetiniame puslapyje.[139] Vadovaujantis sąrašu, per 2016 metus apribojimai buvo taikyti 30 asmenų. Tyčinių bankrotų per tą patį laikotarpį – 91. Kaip darbe nustatyta, kad tiek pareigos pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo nevykdymas, tiek turto ir (ar) dokumentų neperdavimas administratoriui yra vieni iš dažniausiai taikomų tyčinio bankroto požymių. Todėl manytina, kad apribojimai įmonių vadovams eiti vadovaujančias pareigas, galėtų būti taikomi ir dažniau. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad ĮBĮ 10 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta teisės norma yra prevencinio pobūdžio ir ja siekiama dvejopo tikslo: pirma, įspėti įmonės vadovą, kad jis tinkamai vykdytų ĮBĮ jam nustatytas pareigas dėl bankroto bylos iškėlimo laiku ir bankroto proceso metu; antra, pašalinti iš verslo rinkos asmenis, kurie, vadovaudami verslo subjektams, nevykdo įstatymo nustatytų pareigų, nesilaiko sąžiningo verslo ir dėl to viešieji, privatūs juridiniai ir fiziniai asmenys patiria normalios verslo rizikos neatitinkančių turtinių praradimų.[140]

Reikėtų apsvarstyti apie atsakomybės taikymą ir kitiems asmenims, kurie prisidėjo prie įmonės tyčinio bankroto. Kurie nesąžiningai sudarinėjo sandorius, padėjo paslėpti įmonės turtą. Ispanijoje tyčinio bankroto bendrininkams neleidžiama dalyvauti bankroto byloje, t. y. jie praranda ekonomines teises bankroto procese.[141] Pvz. jei jie yra įmonės kreditoriai, tokiu atveju negali pateikti savo reikalavimo bankroto byloje. Šiuo metu Lietuvoje panašių tyčinio bankroto pasekmių tretiesiems asmenims nėra numatyta.

[138] „Bankrotas – Ispanija.“ 2017. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Žiūrėta kovo 16 d. http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_spa_lt.htm
[139] „Apribojimai vadovams“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/apribojimai-vadovams/.
[140] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-152-219/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1a78a528-982d-451d-b1c2-c335710d803c.
[141] „Bankrotas – Ispanija.“ 2017. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Žiūrėta kovo 16 d. http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_spa_lt.htm

Iš šių duomenų darytina išvada, kad teismai, vadovaujantis ĮBĮ 20 str. 6 ir 8 dalimis bei ĮBĮ 10 str. 14 dalimi, yra įpareigojami pateikti informaciją apie tyčinį, nusikalstamą bankrotą bei apribojimus taikomus įmonių vadovams, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Ši institucija gavusi duomenis iš teismų, privalo juos paskelbti viešai. Duomenys apie asmenis, pripažintus kaltais dėl nusikalstamo bankroto yra neskelbiami, kadangi teismai neteikia duomenų minėtai institucijai. Kad teismai vykdytų jiems nustatytą pareigą, jie turi būti tinkamai informuoti bei nustatyti būdai ir priemonės. Papildoma, netiesioginė tyčinio bankroto prevencinė priemonė bei pasekmė yra ĮBĮ 10 str. 14 d. įtvirtinta galimybė apriboti atsakingų asmenų teisę eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigų ar būti kolegialaus valdymo organo nariu.

4.3. Naujojo tyčinio reglamentavimo įtaka nusikalstamo bankroto pagal BK 209 str. taikymui

Naujuoju tyčinio bankroto reglamentavimu buvo siekiama suvienodinti nusikalstamo pagal BK bei tyčinio bankroto pagal ĮBĮ sąvokas. Galimai tam įtakos turėjo ir Tarptautinio valiutos fondo rekomendacijos dėl sąvokų suvienodinimo. Pagal šiuo metu galiojančias ĮBĮ ir BK redakcijas, bendrąja prasme tiek tyčinį, tiek nusikalstamą bankrotą galima suprasti kaip sąmoningą blogą įmonės valdymą, privedant įmonę prie bankroto. Abejais atvejais reikia nustatyti neigiamus padarinius kreditoriams. Be to, ĮBĮ 20 str. 6 d. buvo įtvirtinta, kad teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos šios nutarties kopiją pateikia prokurorui dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo. Atrodytų, kad toks sąvokų suvienodinimas bei teismo įpareigojimas nutartį perduoti prokurorui turėjo įtakoti ir dažnesnį baudžiamosios atsakomybės taikymą pagal BK. Tačiau, manytina, kad civilinės teisės aktų pokyčiai, baudžiamosios atsakomybės taikymui didelės įtakos neturėjo.

Tam, kad nustatyti naujosios tyčinio bankroto sampratos įtaką baudžiamosios atsakomybės taikymui, pasitelkiami duomenys apie per metus užregistruotas nusikalstamas veikas bei teismuose nagrinėjimas bylas pagal BK 209 str. (Priedas Nr. 7. 6 lentelė). Iš karto po naujos redakcijos ĮBĮ įstatymo įsigaliojimo 2013 m. spalio 1 d., t. y. 2014 metais matyti, kad užregistruotų nusikalstamų veikų pagal BK 209 str. truputėlį padaugėjo, dar keliomis daugiau jų buvo užregistruota 2015 metais. Toks užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiaus ūgtelėjimas neįtakojo didesnio skaičiaus perduotų kaltinamųjų aktų skaičiaus teismui. Galbūt tai reiškia, kad įsigaliojus naujam tyčinio bankroto reglamentavimui ikiteisminio tyrimo institucijos, gavusios nutartį dėl tyčinio bankroto pripažinimo, dažniau pradėdavo ikiteisminį tyrimą, tačiau surinkti pakankamai įrodymų apie veikos padarymą, kad būtų galima surašyti kaltinamąjį aktą, nepavykdavo. Matyt dėl nesėkmingų ikiteisminių tyrimų pagal gautas nutartis dėl tyčinio

bankroto, 2016 metais buvo užregistruota tik 30 nusikalstamų veikų pagal BK 209 str. Toks skaičius net mažesnis nei buvo iki naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo. Teismui 2016 metais buvo perduoti tik 9 kaltinamieji aktai. Jei lygintume situaciją 3 metai prieš naująjį tyčinio bankroto reglamentavimą ir po to, gautume, kad tiek 3 metai prieš, tiek po, buvo surašyta po 37 kaltinamuosius aktus. Taigi, tiriant nusikaltimus dėl nusikalstamo bankroto, efektyvumas nepadidėjo, netgi sumažėjo, kadangi nusikalstamų veikų pagal BK 209 str. 2014-2016 metais buvo užregistruota daugiau nei 2011-2013 metais, o kaltinamųjų aktų teismui perduota vienodai. Tokius rezultatus turime, nepaisant to, kad tiek bankrotų, tiek tyčinių bankrotų skaičius vis auga.

Vadovaujantis bankrotų administratorių apklausa (Priedas Nr. 3. 1 apklausa) administratoriai taip pat gana dažnai susiduria su problemomis ikiteisminio tyrimo stadijoje. Į klausimą „Su kokiomis problemos dažniausiai susiduriate tyčinio bankroto atveju ir kaip siūlytumėte šias problemas spręsti?“ keli respondentai pažymėjo, kad susiduria su problemomis ikiteisminio tyrimo institucijose, tiriant nusikalstamas veikas dėl nusikalstamo bankroto. Remiantis bankroto administratorių nuomone, ikiteisminiai tyrimai yra netinkamai vykdomi, dažniausiai pradedant tyrimą nuo administratoriaus apklausos. Keli respondentai teigia, kad ikiteisminio tyrimo institucijos į tyčinius bankrotus žiūri formaliai bei laiko neesminiais pažeidimais, todėl neskiria jiems pakankamai dėmesio. Kito respondento nuomone, ikiteisminio tyrimo pareigūnams trūksta kompetencijos tokiems nusikaltimams tirti, todėl reikėtų apmokyti jau esamus arba ieškoti naujų pareigūnų. Bankroto administratorių nuomonė yra svarbi, kadangi jie asmeniškai susiduria su tyčiniu bei nusikalstamu bankrotu. Todėl manytina, kad šios išvardintos priežastys prisideda prie to, kad ikiteisminio tyrimo institucijos ištiria mažai veikų pagal BK 209 str.

Tai, kad ikiteisminio tyrimo institucijos mažai perduoda kaltinamųjų aktų į teismą, prisideda ir tai, kad sudėtinga įrodyti, jog įmonės vadovo veiksmai buvo tyčiniai. Šį faktą patvirtina ir atlikta 2014-2016 metų nuosprendžių analizė (Priedas Nr. 8. 7 lentelė). Remiantis vieša Liteko paieška, 2014-2016 metų laikotarpyje buvo aptikta 26 įvairių instancijų teismo nuosprendžiai. Išanalizavus juos, nustatyta, kad 9 atvejais kaltinamieji buvo išteisinti pagal BK 209 str. Net 5 išteisinamųjų nuosprendžių iš 9 priežastys buvo tai, kad nepavyko nustatyti kaltinamojo tyčios, tikslo, t. y. – nebuvo nustatyta, kad blogai valdant buvo siekiama įmonės bankroto.

Pažymėtina ir tai, kad 2014-2016 metais buvo gauta ir išnagrinėta daugiau bylų teismuose nei 2011-2013 metais, nepaisant to, kad kaltinamųjų aktų buvo surašyta vienodai (Priedas Nr. 7. 6 lentelė). Galimai tai yra todėl, kad ikiteisminio tyrimo institucijos surašo kokybiškesnius kaltinamuosius aktus ir kaltinamieji aktai nėra grąžinami ištaisyti trūkumams ar dėl kitų priežasčių. Pagal kasacinio teismo suformuotą praktiką, teismas kaltinamąjį aktą

perduoda prokurorui esant sąlygų visumai: pirma, kaltinamojo akto turinys neatitinka BPK 219 straipsnyje nurodytų šio procesinio dokumento turinio reikalavimų, antra, kaltinamojo akto trūkumai yra tokie, kurių negalima ištaisyti nagrinėjant bylą teisme ir, trečia, kaltinamojo akto trūkumai trukdo teismui nagrinėti bylą.[142] Nepaisant didesnio išnagrinėto bylų skaičiaus, net 71 proc. apklaustų bankroto administratorių darbo praktikoje neteko susidurti su atvejais, kai yra iškeliama nusikalstamo bankroto byla pagal BK 209 str. (Priedas Nr. 3. 1 apklausa).

Remiantis nuosprendžių analize (Priedas Nr. 8. 7 lentelė), dažniausiai asmenys kaltinami nusikalstamo bankroto įvykdymu, yra kaltinami ir kitais nusikaltimais. Įprastai kaltinami turto pasisavinimu, iššvaistymu, apgaulinga ir (arba) aplaidžia buhalterine apskaita, sukčiavimu, skolininko nesąžiningumu. Kartais vadovai (valdymo organai) vienoje byloje kaltinami net 8 veikų padarymu. Dažniausiai kitų veikų padarymas padeda įrodyti ir nusikaltimo, įtvirtinto BK 209 str. padarymo faktą.

Vienas iš nusikalstamo bankroto, kaip nusikaltimo požymių yra blogas įmonės valdymas. Baudžiamojoje teisėje blogas įmonės valdymas suprantamas, kaip neefektyvus, nerentabilus, nuostolingas ūkininkavimas, o blogai ūkininkauja tas, kuris blogai organizuoja įmonės darbą, atleidžia kvalifikuotus ir priima nekvalifikuotus darbuotojus, įsitraukia į nuostolingus sandorius, nepagrįstai teikia laidavimo ir garantinius raštus, neužtikrina turto saugumo, nepagrįstai rizikuoja rinkoje, nesilaiko sutarčių sąlygų, dėl to patraukiamas civilinėn atsakomybėn, blogai tvarko apskaitą ar netvarkingai moka mokesčius ir dėl to nubaudžiamas didelėmis baudomis, įtraukia įmonę į nusikalstamą veiklą ir pan.[143] Remiantis šia blogo valdymo samprata bei analizuojant teismų nuosprendžius, galima daryti išvadą, kad tokių pareigų, kaip įmonei esant nemokiai, bankroto bylos neinicijavimas pagal ĮBĮ 8 str. 1 d. ar dokumentų ir turto neperdavimas bankroto administratoriui, baudžiamosios teisės požiūriu nelaikomas blogu valdymu, lėmusiu įmonės bankrotą. Nepaisant, kad dėl tokių veiksmų nukentėjo kreditorių interesai (didelė žala) ir civiline tvarka nustačius šiuos požymius bankrotas buvo pripažintas tyčiniu. Kaip jau buvo nustatyta, būtent tokių požymių įtvirtinimas ĮBĮ daugiausiai lėmė didesnį tyčinių bankrotų skaičių, kadangi juos yra paprasta įrodyti. Todėl baudžiamajai teisei nepripažįstant šių požymių, kaip įmonės blogo valdymo, didesnis tyčinių bankrotų skaičius ženkliai neįtakos didesnio nusikalstamo bankroto skaičiaus. Įprastai baudžiamojoje teisėje blogu valdymu laikomi ydingi sandoriai, ydingi veiksmai su įmonės turtu, t. y. dažnai veikos turinčios nusikalstamos veikos požymių, kaip pvz. turto pasisavinimas, iššvaistymas, sukčiavimas ir pan.

[142] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-222/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=264e813b-9033-4ac1-9ae1-a972f965f703.
[143] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 30 d.. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K–352/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0fb80e9f-bc51-4185-af0c-2b24d490c193.

Neretais atvejais pasitaiko, kad kaltinamasis pagal BK 209 str. yra išteisinamas, nes suėjo baudžiamosios atsakomybės terminas. Analizuojant teismų praktiką (Priedas Nr. 7. 6 lentelė), tokių pasitaikė 3 iš 9 nutarčių, kuriomis asmenys buvo išteisinti dėl nusikalstamo bankroto. Nusikalstamas bankrotas yra nesunkus nusikaltimas, o nesunkiems nusikaltimams, vadovaujantis naujausios redakcijos BK 95 str. 1 d., taikomas 8 metų senaties terminas. Iki 2010 m. birželio 29 d. įsigaliojusio Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 95 straipsnio pakeitimo bei papildymo šis terminas buvo 5 metai. Tad įmonėms, kurios bankrutavo po šio įstatymo įsigaliojimo, bus taikomas jau ilgesnis terminas ir ikiteisminio tyrimo institucijos turės daugiau laiko surinkti pakankamai įrodymų įrodančių kaltinamojo kaltę. Be to, baudžiamoji atsakomybė taikoma tik tada, kai jau bankroto byloje yra išsprendžiami visi klausimai dėl atsiskaitymo su kreditoriais, t. y. aišku, kad kreditorių reikalavimai bus nepatenkinti bankroto proceso metu. Kadangi bankroto (taip pat ir tyčinio) procesai pastaruoju metu vis trumpėja, tad tiek senaties termino prailginimas, tiek ir trumpesnė bankroto proceso trukmė, turės teigiamos įtakos baudžiamosios atsakomybės taikymui dėl nusikalstamo bankroto.

Asmenys, įtariami nusikalstamos veikos pagal BK 209 str. „nusikalstamas bankrotas“ padarymu, dažniausiai yra kaltinami ir kitų nusikalstamų veikų padarymu. Civilinių teisės normų dėl tyčinio bankroto pokyčiai ženklios įtakos baudžiamosios atsakomybės pagal BK 209 str. taikymui neturėjo, todėl reikalingi ir baudžiamosios teisės normų pokyčiai. Ikiteisminio tyrimo pareigūnai galimai yra nepakankamai kvalifikuoti tiriant nusikalstamą bankrotą, todėl reikalingi pareigūnų mokymai. Tyčinio bankroto požymių, kaip pvz. pareigos, įmonei esant nemokiai, bankroto bylos neinicijavimas pagal ĮBĮ 8 str. 1 d. ar dokumentų ir turto neperdavimas bankroto administratoriui, baudžiamosios teisės požiūriu nelaikomas blogu valdymu, lėmusiu įmonės bankrotą.

IŠVADOS

Darbo autorius iškėlė šiuos ginamuosius teiginius: 1) tyčinio bankroto ir prezumpcijų įtvirtinimas ĮBĮ palengvino tyčinio bankroto nustatymo procesą, todėl dažniau nustatomi tyčinio bankroto atvejai, 2) naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo dėka tyčinio bankroto procesas tapo efektyvesnis. Atliktas tyrimas parodė, kad ginamieji teiginiai pasitvirtino dalinai. Šis teiginys grindžiamas šiomis baigiamojo darbo išvadomis:

1. Tyčinio bankroto samprata Lietuvoje, atsižvelgiant į teismų formuojamą praktiką, buvo nuosekliai tobulinama bei ieškoma tinkamiausio modelio Lietuvos teisės sistemai. Šiuo metu susiformavusi tyčinio bankroto samprata yra originali ir inovatyvi, detaliai pateikianti tyčinio bankroto požymius ir prezumpcijas ir tokiu būdu ribojanti teismo interpretacijos laisvę bei vienodinanti teismų praktiką pripažįstant bankrotus tyčiniais. Tačiau teismas neturėtų būti saistomas vien įstatyme nustatytų tyčinio bankroto požymių, svarbu iš aplinkybių visumos nustatyti, jog įmonės nemokumas buvo nulemtas sąmoningai.

2. Proceso šalys tyčinį bankrotą inicijuoja dažniau, remiantis tais tyčinio bankroto požymiais, kurie yra įtvirtinti įstatymuose bei aiškiai, konkrečiai apibrėžia vadovo (valdymo organo) veiksmų ribas, rečiau tais, kuriais kreditorių teises ir interesus gali apginti kitais būdais. Jeigu tyčinio bankroto požymiai būtų lengviau nustatomi, aiškūs, konkretūs ir nereikalaujantys sudėtingo įrodinėjimo, tyčinio bankroto subjektai dažniau gintų savo pažeistas teises per tyčinio bankroto institutą.

3. Tyčinio bankroto prezumpcijos būtų nustatomos dažniau, jei valstybinės institucijos dažniau inicijuotų tyčinio bankroto procesus arba aktyviau dalyvautų jau vykstančiame procese. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės tarnautojų darbas ir veiksmai yra griežtai reglamentuoti teisės aktų, reikėtų valstybės institucijų darbo reglamentuose, procedūrose ar kituose valstybės tarnautojų darbą reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtinti privalomus atlikti veiksmus, nustačius tyčinio bankroto požymius.

4. Ribota įmonės vadovų (valdymo organų), dalyvių atsakomybė prisideda prie didesnio tyčinių bankrotų skaičiaus, todėl prevenciškai reikėtų praplėsti šių subjektų atsakomybės ribas.

5. Didesnį bankroto administratorių aktyvumą inicijuojant tyčinio bankroto bylas riboja maža materialinė nauda bei menka pagalba iš valstybinių institucijų. Tai, kad ne visada yra teisingai atlyginama už bankroto administratorių darbą, kartais lemia bankroto administratorių piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi. Būtent todėl įstatymų leidėjas turėtų nustatyti teisingo atlyginimo už atliktą bankroto administratoriaus darbą mechanizmą.

6. Po naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo įsigaliojimo ženkliai padidėjo tyčinių bankrotų skaičius, tačiau tai lėmė ne tik naujas tyčinio bankroto reglamentavimas. Taip pat

didelę įtaką didesniam tyčinių bankrotų skaičiui turėjo išaugęs supaprastintų bankrotų skaičius, ĮBĮ 8 str. 1 d. nustatytas terminas, kada vadovas ar kitas atsakingas asmuo privalo kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškėlimo, CK 6.930[1] str. įtvirtinta nemokaus asmens atsiskaitymo grynaisiais negrynaisiais pinigais tvarka.

7. Naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas prisidėjo prie to, kad bankroto procesas tapo trumpesnis ir efektyvesnis, tačiau tyčinio bankroto ir nusikalstamo bankroto sąvokų suvienodinimas ženklios įtakos dažnesniam baudžiamosios atsakomybės taikymui už tyčinį privedimą prie bankroto neturėjo. Tam, kad už tyčinius veiksmus, kuriais įmonė buvo privesta prie bankroto, baudžiamoji atsakomybė būtų taikoma dažniau, reikalingi baudžiamosios teisės normų pakeitimai bei ikiteisminio tyrimo institucijų pareigūnų kvalifikacijos kėlimas.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į kylančias problemas tyčinio bankroto proceso metu bei siekiant tyčinio bankroto prevencijos tikslų, teikiami šie pasiūlymai:

1. Siūloma steigti specialų fondą, iš kurio būtų dengiamos bent minimalios administravimo išlaidos, kai bankrutuojančios įmonės turto joms padengti neturi. Šis fondas galėtų būti susietas su Garantiniu fondu, vietoje 0,2 proc., reikėtų mokėti 0,3 proc., t. y. trečdaliu daugiau.

2. Siūloma pakeisti BK 209 str. ir jį išdėstyti taip:

<Tas, kas sąmoningai blogai valdydamas įmonę nulėmė jos bankrotą ir dėl to padarė didelės turtinės žalos kreditoriams ***ir jos dalinai ar visiškai neatlygino***, ~~baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų~~ ***baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda,*** arba laisvės atėmimu iki trejų metų.>

3. Įpareigoti apie tyčinius bankrotus bei už nusikalstamą bankrotą atsakingus asmenis skelbti ne tik Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, bet ir kitas valstybines institucijas – VMI, VSDFV, FNTT, bei kitas ikiteisminio tyrimo institucijas.

Darbas baigtas 2017 m. balandžio 25 d.

Marius Ignatavičius

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ 1992. Lietuvos Aidas. 220 (0).
2. „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 1992. Lietuvos aidas. 191 (0).
3. „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 1997. Valstybės žinios 64 (1500).
4. „Lietuvos Respublikos įmonių bankrotų įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 31 (1010).
5. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas.“ 2013. Valstybės žinios 46 (2244).
6. „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios Nr. 31(1012).
7. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas.“ Baudžiamasis kodeksas. 2000. Valstybės žinios. 89 (2741).
8. „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ Civilinis kodeksas. 2000. Valstybės žinos 74(2262).
9. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ Civilinio proceso kodeksas. 2002. Valstybės žinios. 36(1340).
10. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 4, 5, 8, 9, 10, 11, 23, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymas.“ 2015. Valstybės žinios Nr. 17031.
11. „Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas.“ 2001. Valstybės žinios 99(3515).
12. „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ 2002. Valstybės žinios 64 (2569).
13. „Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas.“ 2016. Valstybės žinios Nr. 23708.
14. „Vokietijos nemokumo įstatymas.“ 2017. Gesetze im Internet. Žiūrėta kovo 15 d. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html#p0107.
15. „Vokietijos baudžiamasis kodeksas.“ 2017. gesetze-im-internet. Žiūrėta kovo 17 d. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.
16. „Didžiosios Britanijos bankroto įstatymas“ 2017. Legislation. Žiūrėta kovo 15 d. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/section/192
17. „Kanados bankroto ir nemokumo įstatymas.“ 2017. Justice Laws Website. Žiūrėta kovo 17 d. http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/B-3/page-47.html#h-56

Specialioji literatūra

18. Kavalnė, Salvija ir Rimvydas Norkus. 2011. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia.
19. Mikelėnas, Valentinas, Gintautas Bartkus, Vytautas Mizaras, Šarūnas Keserauskas. 2002. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia.
20. Petrikas, Arnas. 2014. „Įmonių bankroto reglamentavimo naujovės: tyčinis bankrotas“ Iš knygos „Privatinės teisės doktrina ir praktika : Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui“, Juozas Žilys, Ramūnas Birštonas, Virginijus Bitė ir kt., 181-192. Vilnius, Mykolo Romerio universitetas.
21. Marčauskienė, Agnė. 2016 „Ar Lietuvos Respublikos bankroto įstatyme nustatyti kriterijai įmonės nemokumo įvertinimui užtikrina, kad nebūtų pradėta bankroto procedūra įmonėms turinčioms laikinų finansinių sunkumų?“ Teisės apžvalga. 1(13).
22. Spaičienė, Jurgita. 2006. „Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais.“ Jurisprudencija 11(89), 83-88.
23. V. Višinskis ir kt. 2006 „Nemokumo samprata ir jo reglamentavimo analizė“. Vilnius. Nacionalinė verslo administratorių asociacija.

Teismų praktika

24. „Konsultacija kai kuriais Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo ir Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo normų taikymo klausimais.“ 1997. LAT.
Žiūrėta vasario 1 d.
http://www.lat.lt/lt/biuletenis-teismu-praktika_112.html
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-680/2004. Teisės gidas.
http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=27445
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1045/2003. Teisės gidas.
http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=24263
27. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-230-302/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1a1bb651-a6af-4052-a4f8-4e1f4f15727b

28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-236-686/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1d30626d-c48e-4d94-9d35-922807a21790
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2013. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6308d0bf-ff22-4342-b222-b7e48e39709b
30. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1152-798/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8114eb28-865b-4ff4-a87a-df9b525931ee
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2010. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=68b05718-8acd-473c-b452-44f6a2ca827c
32. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-277-313/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5572af21-e5b7-4da0-b593-93d2ab1d0010
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-346/2012. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1ba7b301-a5fe-46f7-b62b-5e3dab25f3a3
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9
36. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1583/2014. Liteko.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d8a4d50c-75d7-427c-8323-4131f9f1eb99

37. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-104/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a5e8a0f8-aa06-449c-9679-c889a4bda977

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-219/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b5cf584c-6f2c-48cb-a661-92c5827242cc

39. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1133/2014. eteismai.
http://eteismai.lt/byla/39369735521760/2-1133/2012

40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cdab21f8-c4d1-415f-bf3b-fdebbdff80c6

41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6935b29a-3e21-4a5d-aca3-54349852d349

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2009. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e09b59e1-26e8-4d49-b729-f5714de3f915

43. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841

44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-449/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=54bbe1a7-8d0e-4071-b90a-2ca1bfdcbf5b

45. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1977-241/2016. Liteko.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=77969eb3-c165-44a1-9fc3-c1c4d146f1b3

46. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1626/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=24258478-7eb9-46c1-95c9-07cbcb3cc917

47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=70072acf-56d1-4fe5-9f58-51d3b577adf4

48. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-846-381/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c5e14ee7-cbd6-400b-aa67-dd4b2fb5570f

49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2010. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cf03b63b-866b-41dd-87df-51444f151909

50. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344-236/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b08db987-4778-4869-97de-fca7bde662a7

51. Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-598-883/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8e05fab8-069a-45a7-be09-170263e169d6

52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2013. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6308d0bf-ff22-4342-b222-b7e48e39709b

53. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-824-943/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1e721046-cf21-4e68-9630-f4819cde09f5

54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 3K-3-344/2014, Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=24d4577f-8464-4e44-a7d6-db044e8887cf
55. Lietuvos apeliacinis teismo 2016 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1865-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=17384b4f-6e39-4ed6-81f0-fa5fc9612df9
56. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2010 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-412/2010. Liteko http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e9ea1d71-14ae-40f0-b60b-21f6bc05f8e4
57. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1634-157/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=69073dc0-f644-4cb0-880f-ad70611786a0
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-7-181-895/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ffbfe394-34ea-4ff6-a8c8-67aa85094b27
59. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2104-798/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d4f29bcc-8810-4f8e-8b5a-40b9c1fa7a10
60. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-4161-340/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d1075a3b-058d-4a96-946c-3b30fa57a2e7
61. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1888-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d14501bb-e3ee-4291-97e4-9204a9768ff3
62. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-217-381/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea7ec8dc-052f-4f2f-8b10-b7bd5609d3f4

63. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344-236/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b08db987-4778-4869-97de-fca7bde662a7
64. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1826-798/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=afe3fd96-5aa1-4113-ab1f-ddd49c09154d
65. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1991/2014. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=10e9d17e-a2e9-416f-b99d-a974ae900841
66. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1144-370/2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=67fe0c72-864c-43d7-964b-53a0fb2b5617
67. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1512-117/2015. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b7bd460f-fdb4-4128-b181-e3fe30894327
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-648/2013.Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c2ff9ed-c7cb-4bf1-b9a5-c747fa433c44
69. Šiaulių apygardos teismo 2016 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-397-569-2016. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3b5f465a-6ae3-44bc-aee6-ad9a666ee54c
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-285/2009. Liteko.
http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4a93e68d-dda9-42a8-a457-84e064959ce1
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-577/2012. Eteismai.
http://eteismai.lt/byla/5637604634378/3K-3-577/2012

72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395/2011. Eteismai.lt. http://eteismai.lt/byla/258124378369502/3K3395/2011?word=ekonomi%C5%A1kai%20nenaudingas%20sandoris

73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-138/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=82d2c0b0-b46f-4b5d-8eb7-e104c534617b

74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K–P–89/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e7d6771e-2d58-4c39-9c53-94c219a4044a

75. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1547-943/2015. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7d35c513-4ae1-40aa-8dc9-59b39365f325

76. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-151-370/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=02527893-8fb6-42c4-b1a5-5db444410ea9

77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7033e8f5-a444-4af2-970a-a97df44ff2d2

78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-152-219/2016. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1a78a528-982d-451d-b1c2-c335710d803c

79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K-222/2013. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=264e813b-9033-4ac1-9ae1-a972f965f703

80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 30 d.. nutartis baudžiamoje byloje Nr. 2K–352/2014. Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0fb80e9f-bc51-4185-af0c-2b24d490c193

81. „Lietuvos Aukščiausiasis Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33.“ Teisės gidas. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=26361.

Kiti šaltiniai

82. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2017 . E-seimas. Žiūrėta vasario 1 d.
https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.435275

83. „Harmonisation of insolvency law at EU level with respect to opening of proceedings, claims filing and verification and reorganisation plans.“ 2017. Directorate general for internal policines. Žiūrėta vasario 8 d.
https://polcms.secure.europarl.europa.eu/cmsdata/upload/b739a20a-b32e-456a-a909-cb86dbd291d5/att_20110622ATT22313-5805532029795595275.pdf

84. „Bankrotas – Ispanija.“ 2017. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Žiūrėta kovo 16 d.
http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_spa_lt.htm

85. „Bankrutuojančių bei bankrutavusių įmonių sąrašas, kuriose bankrotas pripažintas tyčiniu.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d.
http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2017-02-02.pdf

86. „Įmonių bankrotų tendencijų analizė.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.
Žiūrėta vasario 1 d.
http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/Imoniubankrototendencijuanalize140321.pdf.

87. „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.
Žiūrėta vasario 1 d.
http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#bankrotu

88. „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga(1993-2011 metų).“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 12 d.

http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#bankrotu

89. „Įmonių bankrotų bei restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio-gruodžio mėn. apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 12 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf

90. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eigos 2011 m. sausio–gruodžio mėn. apžvalga.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/nemokumo-duomenys-ir-analiz/

91. „Garantinio fondo administratoriaus 2016 metų veiklos ataskaita.“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta vasario 14 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Garantinis-Fondas/Veiklos-ataskaitos/2016-m.-GFVA-3.pdf

92. „Tyčinių bankrotų sąrašas (1993-2017 m.)“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2017-03-03.pdf

93. „Asmenys, pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/PDF.pdf

94. „Apribojimai vadovams“ 2017. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta kovo 3 d. http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/apribojimai-vadovams/

95. „Pradėti ikiteisminiai tyrimai“ 2017. Informatikos ir ryšių departamentas. Žiūrėta vasario 9 d. http://www.ird.lt/statistinesataskaitos/wpcontent/themes/ird/reports/txt_file.php?fv=data/1_201612_lt/f-sukc-iti-201612.data.txt&ff=%3C%21--%7CSUKC-ITI%7C2%7C--%3E&tt=Duomenys%20apie%20nusikalstamas%25

96. „Sunkmečio grimasa – iš savo pelenų atgimstantys verslai.“ 2010. Veidas, spalio 15 d. http://www.veidas.lt/sunkmecio-grimasa-%E2%80%93-is-savo-pelenu-atgimstantys-verslai

97. „Tyčiniai bankrotai: akivaizdu, bet neįrodoma.“ 2010. Kauno diena, rugsėjo 16 d. http://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/tyciniai-bankrotai-akivaizdu-bet-neirodoma-497229

98. „Nuomonė. Feniksai ir tyčinis bankrotas.“ 2010. Delfi.lt. Vasario 26 d. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/nuomone-feniksai-ir-tycinisbankrotas.d?id=29410937

99. Ūkio ministerija nustatė, kas yra tyčinis bankrotas.“ 2012. Delfi.lt. Spalio 30 d. http://www.delfi.lt/verslas/verslas/ukio-ministerija-nustate-kas-yra-tycinis-bankrotas.d?id=59881829

100. „Praktiniai tyčinio bankroto nustatymo sunkumai.“ 2017. ukmin.lrv.lt. http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/A%20Mogenio%20prane%C5%A1imo%20skaidri%C5%B3%20apie%20ty%C4%8Dinio%20bankroto%20administravimo%20sunkumus.pdf.

101.„Pakeičiau pavadinimą ir atsikračiau skolų?“ 2016. Kauno diena. Rugsėjo 30 d. http://m.kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/pakeiciau-pavadinima-ir-atsikraciau-skolu-773851

102. „Suimtas panevėžietis bankroto administratorius.“ 2017. Naujienos.lt. Vasario 9 d. https://www.naujienos.lt/leidinys/sekunde/suimtas-panevezietis-bankroto-administratorius/

103. „Kaip fiziniai asmenys daugiausia bankrutuoja buvę smulkieji verslininkai.“ 2015. Alytaus naujienos, balandžio 16 d. http://www.alytausnaujienos.lt/alytausnaujienos/paskutinionumeriostraipsniai/?nid=11258

104. Lietuvių kalbos žodynas. 2017. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. Žiūrėta vasario 2 d.
http://lkiis.lki.lt/

ANOTACIJA

Magistrinio darbo tikslas – išanalizuoti naująjį tyčinio bankroto institutą Lietuvoje bei nustatyti jo taikymo praktines ir teorines problemas. Baigiamajame darbe daugiausiai dėmesio skiriama tyčinio bankroto požymių bei prezumpcijų analizei. Bet to, siekiama nustatyti ir išspręsti tyčinio bankroto subjektams kylančias problemas bei atskleisti tyčinio bankroto sampratą. Magistriniame darbe tyrinėjamos ir tyčinio bankroto pasekmės.

Išanalizavus tyčinio bankroto institutą Lietuvoje, nustatyta, kad naujasis tyčinio bankroto reglamentavimas palengvino įmonės valdymo organų neteisėtų, tyčinių veiksmų įrodinėjimą. Nepaisant to, yra dar tobulintinas, ypač taikant realią atsakomybę atsakingiems asmenims.

Reikšminiai žodžiai: tyčinis bankrotas, nemokumas, kreditorių teisės ir (arba) interesai, tyčinio bankroto požymiai ir prezumpcijos, nusikalstamas bankrotas.

ANNOTATION

The goal of masters thesis- to analyze the new intentional bankruptcy institution in Lithuania and to identify its application practical and theoretical problems. In the thesis the attention is oriented on intentional bankruptcy features and presumption analysis. Also the aim is to identify and solve the problems of intentional bankruptcy entities and reveal intentional bankruptcy concept. In the Masters thesis there is also explored the consequences of intentional bankruptcy.

After the analysis of the intentional bankruptcy institute in Lithuania it was found that the new intentional bankruptcy regulation made it easier to prove the companies governing bodies illegal and intentional actions. Despite all of that it is still being improved especially by introducing real responsibility to liable persons.

Keywords: intentional bankruptcy, insolvency, creditor rights and/or interests, intentional bankruptcy features and presumptions, criminal bankruptcy.

SANTRAUKA

Magistrinio baigiamojo darbo tema „Tyčinio bankroto požymiai ir prezumpcijos: teorinės ir praktinės problemos“. Daug dėmesio baigiamajame darbe skiriama naujajam tyčinio bankroto reglamentavimui ir jo įtakai tiek tyčinio, tiek visam bankroto procesui. Dėka naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo, susiformavo ir nauja tyčinio bankroto samprata. Vienas iš esminių dabartinės tyčinio bankroto sampratos naujovių yra tyčinio bankroto požymių ir prezumpcijų įtvirtinimas įstatyme. Požymių ir prezumpcijų įtvirtinimas įstatyme, palengvino tyčinio bankroto įrodinėjimo procedūrą. Tačiau išanalizavus tyčinio bankroto požymius ir prezumpcijas, buvo nustatyta, kad dalis požymių yra daug dažniau taikomi praktikoje nei kiti. Buvo nustatyta, kad tyčiniai bankrotai inicijuojami dažniau, remiantis tais tyčinio bankroto požymiais, kurie yra įtvirtinti įstatymuose bei aiškiai, konkrečiai apibrėžia vadovo (valdymo organo) veiksmų ribas. Tyčinius bankrotus dažniausiai inicijuoja bankroto administratoriai, tačiau jie tyčinio bankroto bylose susiduria su įvairiomis problemomis. Viena iš pagrindinių problemų yra tai, kad administratoriams dažnai nėra teisingai atlyginama už jų įdėtą darbą ir pastangas, kita problema, kad bankrutuojančių įmonių dokumentai ir (arba) turtas yra perduodamas asocialiems asmenims arba užsieniečiams, o tai apsunkina bankroto administratorių darbą. Atsakingi už tyčinį bankrotą gali būti tiek buvę, tiek esami įmonės vadovai (valdymo organai), taip pat ir įmonės akcininkai ir net formalūs įmonės vadovai. Svarbiausia yra nustatyti kieno veiksmai privedė įmonę prie bankroto. Viena iš esminių naujojo tyčinio bankroto instituto problemų yra efektyvus atsakomybės taikymas atsakingiems už įmonės privedimą prie bankroto asmenims. Prisiteista žala dažnai yra neišieškoma arba išieškoma tik dalinai, o baudžiamoji atsakomybė taikoma retai. Tyčinio bankroto prevencinės priemonės ne visada tinkamai vykdomos, jas geriau išnaudojus, tos priemonės galėtų būti veiksmingesnės. Tačiau nepaisant problemų, dėka naujojo tyčinio bankroto reglamentavimo, tyčinio bankroto procesas tapo efektyvesnis bei trumpesnis, tyčinio bankroto bylos inicijuojamos žymiai dažniau.

SUMMARY

The topic of the Masters thesis is „The features and presumptions of intentional bankruptcy: its theoretical and practical problems“. A lot of attention in this thesis dedicated to the new intentional bankruptcy regulation and its influence to intentional and the full bankruptcy process. Thanks to the new bankruptcy regulation the new concept of intentional bankruptcy was formed. One of the crucial new current intentional bankruptcy concept is intentional bankruptcy attribute and presumption consolidation in the laws. The attributes and presumptions in the laws made the proving of intentional bankruptcy procedure much easier. But after analyzing intentional bankruptcy attributes and presumptions there was found that some attributes are more used practically than others. There was found that intentional bankruptcy was initiated more often on the basis of those intentional bankruptcy attributes that are consolidated in the law and clearly and specifically define the managers (governing body) action limits. Intentional bankruptcies are usually initiated by bankruptcy administrators but into intentional bankruptcy cases the face all kinds of problems. One of the main problems is that the administrators are not fairly compensated for the work and effort the put into the work, the other problem is that the documents and (or) assets of the firm that is going bankrupt is transferred asocial persons or foreigners which make the work of bankruptcy administrators much harder. Responsible for the intentional bankruptcy can be former and current firm managers (governing bodies), also the companies shareholders and even formal firm leaders. Most important is to identify whose actions led the firm to bankruptcy. One of the essential new intentional bankruptcy institute problems is the effective responsibility application to the liable persons who led the firm to bankruptcy. The damage awarded is often not recovered or partly recovered and criminal charges applicable rarely. Intentional bankruptcy preventive measures not always conducted, if they are more used they would be much more effective. But despite the problems thanks to the new intentional bankruptcy regulation, intentional bankruptcy process became more effective and shorter, intentional bankruptcy cases are initiated less often.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

TEISMO NUTARTYS PRIPAŽINTI BANKROTĄ TYČINIU								
Nr.	Teismas. Nutarties Nr.	Bankroto nutarties data	Tyčinio bankroto nutarties data	Administratoriaus išlaidos	Įmonės forma	Iniciatorius	Teismo nustatyti tyčinio bankroto požymiai	Kitų šalių pozicija
1.	VAT eB2-6465-864/2016	2014-02-24	2016-12-30		UAB	Kreditorius (UAB)	• Įmonės valdymo organai nevykdė įstatymuose jiems nustatytų pareigų, susijusių su įmonės valdymu (nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo); • įmonės veikla buvo organizuojama pažeidžiant CK 6.930[1] str. nustatytą atsiskaitymo su kreditoriais eiliškumo tvarką; • įmonės buhalterinė apskaita buvo tvarkoma netinkamai, apgaulingai.	Bankroto administratorius palaiko reikalavimą dėl tyčinio bankroto, pateikia PVM sąskaitas faktūras, buhalterinės apskaitos dokumentus, kuriais grindžia savo poziciją. Dar pridėjo, kad įmonės direktorius iki šiol neperdavė įmonės dokumentų ir turto.
2.	VAT 2-4212-392/201	2014-05-16	2016-11-23		UAB	Bankroto administratorius	• Lėšų išvaistymas; • vadovai netinkamai vykdė jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu bei darbo organizavimu; • buhalterinė apskaita buvo tvarkoma netinkamai.	Įmonės direktorė prašo bankroto administratoriaus prašymą atmesti. Ji teigė, kad buvo tik formali direktorė, iš tikrųjų vadovavo kiti asmenys, vienas iš jų akcininkas. Jai nebuvo perduoti nei dokumentai nei įmonės turtas.
3.	VAT eB2-1073-577/2016	2015-01-29	2016-10-26		UAB	Kreditorius (asociacija)	• netinkamas įmonės vadovo pareigų vykdymas (nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo);	Bankroto administratorius palaikė poziciją dėl tyčinio bankroto, naujų duomenų nepateikė, abejoju kai

							• aplaidus buhalterinės apskaitos valdymas; • ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymas • pažeista atsiskaitymo su įmonės kreditoriais tvarka (CK 6.930[1]); • veiklos perkėlimas į kitą įmonę.	kuriais pareiškėjo teiginiais ir prašė teismo spręsti savo nuožiūra. VĮ „Turto bankas“ palaikė pareiškimo argumentus Sodros Vilniaus skyrius prašė spręsti teismo nuožiūra. Įmonės vadovė mano, kad įmonės bankrotas – tai nesėkmė įmonės ūkinėje-finansinėje veikloje, o ne jo kaip vadovo tyčiniai veiksmai. Be to, anot jos, dėl įmonės blogai vedamos buhalterinės apskaitos atsakinga buhalterė. O įmonės darbuotojus į naują įmonę perviliojo įmonės meistrė.
4.	VAT eB2-4862-262/2016	2015-09-03	2016-09-30		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės bankroto administratoriui neperdavė įmonės turto ir dokumentų.	Nėra
5.	VAT eB2-5298-794/2016	2015-12-08	2016-09-27		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės dokumentai ir turtas bankroto administratoriui nėra perduoti.	Nėra
6.	VAT eB2-5394-794/2016	2015-12-17	2016-09-19		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės dokumentai ir turtas bankroto administratoriui nėra perduoti. Neteikia finansinės atskaitomybės dokumentų VĮ „Registrų centras“.	Vienas buvęs įmonės vadovas teigia, kad dirbo trumpai, todėl neturėjo pateikti finansinių ataskaitų VĮ „Registrų centras“ (atleistas 2011 m. sausio 6 d.) Kita teigė, kad buvo formali vadovė, jokių, kaip įmonės vadovės funkcijų neatliko.
7.	VAT B2-4698-	2015-12-10	2016-09-14		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės dokumentai ir turtas bankroto	Nėra

	794/2016						administratoriui nėra perduoti.	
8.	VAT eB2-4425-565/2016	2015-07-15	2016-08-26		UAB	Bankroto administratorius	• Neperdavė įmonės dokumentų bei turto Administratoriui; • esant faktiškai nemokiai, vadovas nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; • buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai; • veikla ir turtas buvo perkelti į kitą įmonę; • pažeistas CK 6.930[1] str. įtvirtintą atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą. • su susijusiems asmenims perduotas mažesnėmis nei rinkos kainomis.	Įmonės vadovės pozicija buvo, tokia, kad iki jai valdant, įmonė savo pareigas vykdė tinkamai, turtas parduotas bei nuomojamas už realią rinkos kainą. Su kreditoriumi D. G. buvo atsiskaityta dalimis, ne iš karto. Įmonės veikla sezoninė, todėl kartais susidurdavo su sunkumais. Suinteresuotas asmuo D. G. bei įmonės akcininkas teigė, jog sandėlio pirkimo pardavimo sutartis buvo naudinga įmonei, o kito sandėlio nuomos kaina atitiko rinkos kainas, o įmonės veikla neperkelta į kitą įmonę dirbtinai, nes įmonės darbuotojai buvo kvalifikuoti, todėl juos ir įdarbino.
9.	VAT eB2-5321-866/2016	2016-01-22	2016-08-23		UAB	Bankroto administratorius	• Nuostolingų sandorių sudarymas; • įmonės valdymo organų netinkamas pareigų vykdymas (nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo); • atsiskaitymų su kreditoriais eiliškumo nustatyto CK 6.930[1] straipsnyje pažeidimas.	Nėra

10.	VAT B2-4917-794/2016	2015-11-19	2016-08-11		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės dokumentų ir turto neperdavimas; • netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymas.	Įmonės vadovas teigia, kad visus dokumentus perdavęs buhalterei, ji jų negrąžina. Suinteresuotas asmuo prašo pareiškimą atmesti ir taikyti CPK str. 95 straipsnyje numatytą baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, pateikiant nepagrįstą pareiškimą.
11.	VAT eB2-5110-794-2016	2016-03-18	2016-08-11		UAB	Bankroto administratorius	• Netinkamai vykdė vadovo pareigas, įmonei esant nemokiai, nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo	suinteresuotas asmuo H. K. Paaiškino kad įsigijus įmonę, jis pats negalėjo vadovauti šiai įmonei, kadangi jam teismo sprendimu apribota teisė eiti įmonės vadovo pareigas, todėl pasiūlė įmonės direktoriumi tapti M. M. M. M. patvirtino, kad jo pažįstamo H. K. pasiūlymu jis tapo įmonės vadovu, tačiau iš tikrųjų jokių veiksmų, kaip įmonės vadovas neatliko, net nežinojo kur yra įmonės buveinė. Įmonės vadovas V. P., kuris perleido nemokią įmonę kitam asmeniui ir nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo atsiliepimo nepateikė.
12.	VAT B2-2388-781/2016	2014-11-24	2016-08-09	1505 Eur – 900 Eur advokato 605Eur	UAB	Bankroto administratorius	• Netinkamai vykdė vadovo pareigas, įmonei esant nemokiai, nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; • atsiskaitymo eiliškumo pažeidimas pagal CK 6.930[1]	Suinteresuoti asmenys pažymi, kad pareiškėjo pateikta įmonės veiklos audito ataskaita nėra pirminis informacijos šaltinis, kuris galėtų pagrįsti faktinę aplinkybę dėl BUAB „Novolux“ pradelstų įsipareigojimų

				už veiklos audito ataskaitą			straipsnį.	masto ir įmonės nemokumo 2014 m. sausio 1 d. Įmonės administratorius remiasi tik prielaidomis, o ne faktais, be to, faktų nepagrindžia. Įmonės vadovas prašo pareiškimą atmesti. Informavo, kad įmonės veikla sutriko, nes investuotojas ir verslo partneris iš užsienio nustojo bendradarbiauti su įmonę. Įmonės buhalteriniuose dokumentuose gali būti klaidų, nes buvo atleista buhalterė ir kurį laiką apskaitą tvarkė pats vadovas. Bankroto administratorius nenurodo kokių konkrečiai dokumentų neperdavė. Aiškina, kad bankroto situacija susidarė ne dėl įmonės vadovo kaltės ar tyčinių jo veiksmų, o dėl realios ūkinės rizikos, kuri faktiškai priklausė ne nuo įmonės vadovo, o dėl pagrindinio akcininko ir prekių tiekėjo santykių. Įmonės akcininkui jau daug anksčiau siūlė kelti įmonei bankroto bylą, tačiau jis nesutiko. Vadovas buvo priklausomas nuo akcininko.
13.	VAT B2-3477-450/2016	2014-12-18	2016-05-02		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės valdymo organui nevykdant ir netinkamai vykdant įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose jam nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu;	VSDFV pateikia duomenis apie taikytas sankcijas bei apie įmonės mokumą.

							• teisės aktų reikalaujamą buhalterinę apskaitą tvarkant netinkamai.	
14.	VAT eB2-3646-553/2016	2015-06-19	2016-04-29		UAB	Kreditorius (mažoji bendrija)	• Įmonės veikla buvo organizuojama taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos (neįrodinėjo CK 6.930[1] straipsnio).	Bankroto administratorius palaiko kreditoriaus reikalavimą dėl tyčinio bankroto ir pateikia papildomus duomenys: prieš atleidžiant visus darbuotojus įmonės vadovas P. P. iš įmonės kasos sau išsimokėjo 88 549,37 Lt sumą. VSDFV Vilniaus skyrius prašo teismo sprendimą priimti savo nuožiūrą, pateikia faktines aplinkybes. Įmonės vadovas teigia, kad vykdė visas pareigas pagal susiklosčiusia situacija. VMI prašo klausimą dėl tyčinio bankroto spręsti teismo nuožiūra, informavo, kad reikalavimo teisę perleido VĮ „Turto bankas“

15.	VAT B2-4413-781-2016	2011-07-14	2016-07-19		UAB	Bankroto administratorius	• Bendrovės valdymo organai netinkamai vykdė įstatymuose jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu (nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo); • teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma netinkamai ir apgaulingai. (Remiasi FNTT išvada).	VSDFV Vilniaus skyrius mano, kad yra tyčinio bankroto požymių, prašo teismo spręsti savo nuožiūra. Vadovas: Nurodo, kad su FNTT specialisto išvadoje nurodytomis įmonėmis jis asmeniškai jokių sandorių nesudarė ir sutarčių nepasirašinėjo, nes neturėjo tam įgaliojimų (dirbo vadybininku). Kitas vadovas: pažymi, jog pareiškėjo teiginiai paremti FNTT specialisto išvada, kuri atlikta apgaulingos apskaitos tvarkymo, mokesčių vengimo bei slėpimo aspektu; anot suinteresuoto asmens, minėtoje išvadoje nenagrinėtas tyčinis įmonės privedimo prie bankroto klausimas. Vien fakto, jog buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai arba buvo vengiama mokėti mokesčius, konstatavimas nepakanka spręsti dėl bendrovės bankroto pripažinimo tyčiniu, nes būtina nustatyti ir priežastinį ryšį tarp anksčiau minėtų faktų ir įmonės bankroto. Anot jo, kaltas akcininkas. Teismas: įmonės valdymo organų (įmonės vadovų ir akcininkų) veiksmų (fiktyvių sandorių sudarymo, netinkamos ir (ar) apgaulingos buhalterinės apskaitos tvarkymo, netinkamo savo pareigų

								vykdymo) iki bankroto bylos iškėlimo seka, kuri yra pakankama tyčiniam bankrotui kvalifikuoti, todėl pareiškimas tenkintinas
16.	VAT eB2-4161-340-2016	2014-12-10	2016-06-21		UAB	Kreditoriai (bankas)	• Neperduoti įmonės dokumentai bei turtas; • netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymas (netinkamas PVM sąskaitų - faktūrų išrašymas, nepagrįstų sąskaitų – faktūrų įtraukimas į įmonės buhalterinę apskaitą ir kt.).	Bankroto administratorius prašė netenkinti prašymo, kadangi ir taip jau vykdomi tyrimai VMI, ikiteisminių institucijų. Įmonės vadovas pažymėjo, jog pareiškėjo argumentai yra nepagrįsti ir nurodyti tyčinio bankroto požymiai neįrodyti, faktiškai įmonės finansinius sunkumus lėmė rinkos sąlygų pasikeitimas.
17.	ŠAT eB2-714-372-2016	2015-12-02	2016-06-16		UAB	Bankroto administratorius	• Administratoriui valdymo organai be svarbių priežasčių neperdavė apskaitos dokumentų; • apgaulingas ir (ar) netinkamas įmonės buhalterinės apskaitos	Nėra

							tvarkymas	
18.	VAT eB2-4257-781-2016	2010-09-23	2016-06-14		UAB	Bankroto administratorius	• Netinkamas įmonės vadovo pareigų vykdymas (ne pelno siekimas, o nuostolingas turto perleidimas kitai įmonei); • ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymas (paskolų ėmimas su nepagrįstai didelėmis palūkanomis iš susijusios įmonės); • turto pardavimas mažesnėmis nei rinkos kainomis su įmone susijusiems asmenims; • pažeista atsiskaitymo su įmonės kreditoriais tvarka (CK 6.930[1)] (nemokėtos skolos į valstybės biudžetą, o grąžinamos paskolos susijusiai įmonei).	Įmonės vadovo ir kitų suinteresuotų asmenų pozicija: Nurodyta investicija (kuriai buvo pasiskolintos lėšos) nepasiteisino, nes reikėjo mokėti didelius nuompinigius, o prekių apyvarta smuko dėl prasidėjusios ekonominės krizės. Suinteresuoti asmenys aiškina, kad įmonės paskolos sutartys atitinka įprastinę verslo praktiką, o tokie veiksmai atitiko protingo asmens, veikiančio įmonės interesais tomis aplinkybėmis, elgesį. VSDFV Vilniaus skyrius informavo apie taikytus veiksmus, sankcijas, apie susidariusi įsiskolinimą.
19.	KLAT B2-803-265/2016	2013-08-05	2016-06-07		UAB	Bankroto administratorius	• Neperdavė dokumentų ir turto administratoriui; • apgaulingas ir (ar) netinkamas įmonės buhalterinės apskaitos tvarkymas; • nesikreipė su pareiškimu dėl bankroto bylos iškėlimo.	Įmonės vadovas nurodė, kad administratorė konkrečiai nenurodė, kokias neigiamas ar sunkias pasekmes sukėlė duomenų nepateikimas, formalus duomenų nepateikimas registrui, sunkių ar neigiamų pasekmių kitiems subjektams sukelti negali. Įmonės nemokumą sukėlė ne tyčiniai vadovo veiksmai, o debitoriniai reikalavimai. Bankroto administratorius taip pat teismo prašė nuo teismo nutarties

								pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos ketveriems metams apriboti teisę eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu; skirti įmonės valdymo organams 3 000 Eur baudą, 1 500 Eur priteisiant bankrutuojančiai įmonei, 1500 Eur – valstybei.
20.	PAT e2-440-198/2016	2015-05-08	2016-06-01		UAB	Bankroto administratorius	• Buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai • bankroto administratoriui neperduoti dokumentai ir turtas; • netinkamai (apgaulingai) tvarkoma buhalterinė apskaita.	Nėra.
21.	ŠAT B2-560-357/2016	2015-06-17	2016-05-12		UAB	Kreditorius (fizinis asmuo, verslo partneris)	• Neperduoti dokumentai ir turtas administratoriui; • netinkamai (apgaulingai) tvarkoma buhalterinė apskaita.	Bankroto administratorius negali teigti, kad tikrai buvo tyčinis bankrotas, nes neturi visų finansinių dokumentų, iš kurių galėtų spręsti, ar bankrotas buvo tyčinis. VMI sutinka, kad bankrotas yra tyčinis, dėl to, kad nebuvo perduoti dokumentai administratoriui.
22.	VAT B2-124-258/2016	2014-02-05	2016-04-29		UAB	Bankroto administratorius	• Vadovas, organizuodamas ir vykdydamas atsiskaitymus su kreditoriais, nesilaikė atsiskaitymų eiliškumo tvarkos; • neatliko įmonės vadovo	Vadovas teigia, kad žinojo apie įmonės sunkią padėtį, tačiau turėjo vieną projektą, tikėjosi, kad jis bus pelningas, tačiau pagal tą projektą nebuvo laiku atsiskaitoma, todėl įmonė buvo privesta prie bankroto.

							pareigų kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, žinant, kad įmonė negalės įvykdyti savo finansinių prievolių kreditoriams.	Kreditorius mano, kad valdymo organai netinkamai valdė bendrovę, nevykdė sudarytų sutarčių, pažeidė teisės aktais nustatytą atsiskaitymo tvarką, ignoravo turto areštą, tokiu būdu privedė bendrovę prie bankroto.
23.	VAT B2-122-258/2016	2014-05-08	2016-02-23		UAB	Bankroto administratorius	• Nesilaikė Civilinio kodekso 6.930[1] straipsnyje, nustatytos atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarkos; • neatliko įmonės vadovo pareigų kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, žinant, kad įmonė negalės įvykdyti savo finansinių prievolių kreditoriams.	Vadovas teigia, kad ne jo tyčiniai veiksmai blogai valdant įmonę lėmė įmonės bankrotą, bet verslo nesėkmė bei 2008-2014 m. pasaulinė ekonomikos krizė lėmė, kad sumažėjo statybos, o su tuo ir medienos produkcijos poreikis.
24.	VAT B2-53-881/2016	2014-03-21	2016-02-23		UAB	Bankroto administratorius	• Netinkamai vykdė įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose vadovams nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu; • apgaulingai ir netinkamai tvarkė buhalterinę apskaitą.	Įmonės vadovai teigia, kad įmonei vadovavo trumpą laiką, per tokį laiką jie negalėjo įmonės privesti prie bankroto tyčia.
25.	ŠAT B2-397-569/2016	2010-04-21	2016-01-21		UAB	Bankroto administratorius	• Sistemingai sudarinėjo sandorius, priešingus įmonės veiklos tikslams, kurie turėjo įtakos tam, kad įmonė negalėjo	Kreditorius teigia, kad bankrotą lėmė susiklosčiusi nepalanki ekonominė situacija, jis pats buvo ir yra didžiausias kreditorius, jis labiausiai

							atsiskaityti su visais kreditoriais; • sistemingai buvo siekiama atsiskaityti tik su keliais įmonės kreditoriais (vadovu ir jo žmona). • buvo apgaulingai tvarkoma įmonės buhalterinė apskaita (šis faktas buvo pripažintas ir baudžiamoje byloje).	ir nukentėjo.
26.	ŠAT B2-439-569 /2016	2014-07-18	2016-02-11		UAB	Bankroto administratorius	• Neperdavė visų įmonės dokumentų; • netinkamas, apgaulingas, aplaidus buhalterinės apskaitos tvarkymas.	Vadovas teigia, kad visus dokumentus perdavė. Administratorius prašė skirti iki 2896 eurų baudą už dokumentų neperdavimą. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 1 p.
27.	LAPT 2-399-823/2016	2012-08-08	2016-02-25	800 Eur apeliacinėje instanijoje turėtos išlaidos	UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės veiklos ir turto perkėlimas į kitą įmonę; • mokėjimų eiliškumo pažeidimas (CK 6.930[1)].	Atsakovas dėl darbuotojų perkėlimo į kitą įmonę: minėta aplinkybė tik formaliai gali būti vertinama kaip veiklos perkėlimo požymis, tačiau toks vertinimas yra neteisingas ir nesąžiningas, kadangi įdarbinant žmones buvo siekiama naudos ne naujai įsteigtiems juridiniams asmenims, o būtent įdarbintiems žmonėms. Buvo perkelta ne vien tik turtas, bet ir įsipareigojimai. Veiklos perkelti negalėjo, nes įmonė tos veiklos jau nebevykdė; siekė likviduoti (sušvelninti) neigiamus įmonės verslo nesėkmės padarinius

								kreditoriams, darbuotojams, taip pat jis norėjo iš naujo pradėti ir vystyti verslą, todėl ir buvo įkurtos naujos įmonės. Turtas parduotas už naudingą kainą ir už tuo pinigus atsiskaityta su kreditoriais; Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) CK 6.930[1] straipsnio norma įsigaliojo 2013 m. spalio 10 d., t.y. jau po UAB „Naras“ bankroto. Tai yra materialinės teisės norma, reguliuojanti nemokios įmonės atsiskaitymus, tačiau UAB „Naras“ veiklos metu, t. y. tada, kai ji vykdė atsiskaitymus su kreditoriais, ši norma negaliojo, todėl tokio atsiskaitymo eiliškumo, kaip kad pagal šią normą, įstatymas nenumatė.
28.	LAPT e2-1977-241-2016	2015-07-01	2016-12-22		UAB	Bankroto administratorius	• Sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai; • įmonės veikla buvo organizuojama taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos; • buvo pažeistas CK 6.930[1] straipsnyje įtvirtintas atsiskaitymų eiliškumas	Vieno iš vadovų pozicija: pareiga inicijuoti bankroto bylos kėlimą nekilo, nes įmonė, nors jos pradelsti įsipareigojimai viršytų pusę balansinio turto, kuri tęsia veiklą ir vykdo įsipareigojimus, nėra nemoki. Jis buvo tik formalus vadovas, iš tikrųjų vadovavo kitas asmuo. Kitas vadovas: Jos suteiktos paskolos ne pablogino, o pagerino įmonės mokumą, tad siekio privesti įmonę tyčia prie bankroto nebuvo. Jis nevadovavo įmonei, jį su

								bendrove siejo darbiniai ir paskoliniai santykiai. Patalpos buvo sutvarkytos ir suremontuotos, todėl, priešingai nei vertino teismas, jų nuomos kaina atitiko rinkos kainą. Teismas taip pat neįvertino, jog išnuomotos patalpos buvo pritaikytos dviračių prekybos verslui, taip pat be šių patalpų nuomos įmonės veikla būtų apskritai nutrūkusi.
29.	LAPT 2-2173-798-2016	2012-04-12	2016-12-22		UAB	Akcininkas	• Sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai; • veikla ir turtas buvo perkelti į kitą įmonę; • įmonės vadovas nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, įmonei esant faktiškai nemokiai.	Vadovė: Kadangi UAB „GIEDMINA“ neturėjo piniginių lėšų padengti įsiskolinimą UAB „Eika“, buvusi direktorė priėmė sprendimą tokios nepelningos veiklos atsisakyti ir perleido nuomos sutartį UAB „PUPOS PRAMOGOS“ ir tokiu būdu išsprendė skolų padengimo klausimą. UAB „GIEDMINA“ ir UAB „PUPOS PRAMOGOS“ veiklos nėra tapačios, Susitarimu buvo perduotos ne tik teisės, bet ir pareigos. Bankroto administratorius prašė tyčinį bankrotą pripažinti tyčinį, kadangi nėra pakankamai duomenų.
30.	LAPT	2016-06-	2016-12-		UAB	Bankroto	• Netinkamai vykdė	Vadovas: Teismas nepagrįstai taikė

	2-2104-798/2016	29	15			administratorius	įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose vadovams nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu (nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo); • apgaulingai ir netinkamai tvarkė buhalterinę apskaitą	2013 m. balandžio 18 d. ĮBĮ redakciją pilna apimtimi visam bendrovės valdymui, išimtinai rėmėsi įsiteisėjusiu nuosprendžiu ir jo motyvais ir tuo remiantis sprendė dėl tyčinio bankroto požymio, numatyto ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 5 punkte.
31.	LAPT 2-1865-798/2016	2014-11-24	2016-12-06	1505 Eur bylinėjimosi išlaidų	UAB	Bankroto administratorius	• Nesilaikė Civilinio kodekso 6.930[1] straipsnyje, nustatytos atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarkos; • vadovas, įmonei esant faktiškai nemokiai, nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei.	Vadovo nuomone, teismas nepagrįstai vadovavosi UAB „Veiklos auditas“ audito ataskaita, kadangi akcininkai norėjo tęsti veiklą, jis privalėjo klausyti akcininkų ir toliau dirbti bei nesikreipti dėl bankroto.
32.	LAPT e2-1877-241/2016	2016-03-18	2016-11-24		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės valdymo organas (organai) nevykdė arba netinkamai vykdė įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu (nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo); • įmonės veikla buvo organizuojama taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos. • buvo sudaryti nuostolingi ar	Vadovas: akcijų pirkimo-pardavimo sutartis yra teisėtas sandoris, kurio sudarymas nėra ribojamas laike ar bendrovės turtine padėtimi. Todėl ir UAB „Teatro arena“ akcininkai turėjo teisę parduoti bendrovės akcijas, kai nusprendė nebeužsiimti komercine veikla, neatsižvelgiant į bendrovės turtinę padėtį. Toks sandoris negali būti pagrindu pripažinti bendrovės bankrotą tyčiniu. Faktas, kad bendrovės direktorius nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo 2015 m. birželio 30 d.

							ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai.	savaime nėra pagrindas bendrovės bankrotą pripažinti tyčiniu. V. P. nurodytą dieną neatsirado pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Bendrovės veiklai įtakos turėjo sezoniškumas, t. y. vasaros metu bendrovėje lėšų srautai ir pajamos sumažėdavo, nes vasaros metu kultūrinių/muzikinių renginių buvo rengiama ženkliai mažiau, tuo tarpu didžioji dalis per metus organizuojamų renginių buvo rengiama rudens-žiemos laikotarpiu.
33.	LAPT e2-1938-407/2016	2015-12-02	2016-11-24		UAB	Bankroto administratorius	• Teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai	Vadovas: buhalterinės apskaitos dokumentai yra Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos Šiaulių apygardos valdyboje, kur jie bankroto administratoriaus iniciatyva yra tiriami ir dėl šios priežasties I. Š. negali gauti jokių jo teiginius patvirtinančių dokumentų.
34.	LAPT 2-1888-370/2016	2015-11-19	2016-11-17		UAB	Bankroto administratorius	• Įmonės valdymo organas (organai) nevykdė arba netinkamai vykdė įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu; • teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba)	Vadovas: reikalinga ne tik nustatyti ĮBĮ įtvirtintus tyčinio bankroto požymius, tačiau taip pat ir priežastinį ryšį tarp tyčinių neteisėtų veiksmų ir teisinių padarinių (įmonės nemokumo); Buhalterinius dokumentus yra perdavęs buvusiai bendrovės buhalterei V. V., kuri šių dokumentų

							netinkamai	jam negrąžina, teigia, kad juos yra sunaikinusi.
35.	LAPT 2-1777-241-2016	2011-07-14	2016-11-10		UAB	Bankroto administratorius	• Bendrovės valdymo organai netinkamai vykdė įstatymuose jiems nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu; • teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma netinkamai ir apgaulingai.	Vadovo teigimu, bankroto administratorės nurodyti prašymo pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu pagrindai nebuvo nurodyti įmonės bankroto bylos iškėlimo dieną galiojusioje Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) redakcijoje. Teismas nenustatė priežastinio ryšio tarp įmonės vadovų veiksmų ir įmonės bankroto.
36.	LAPT e2-1686-370-2016	2015-08-28	2016-10-13		UAB	Bankroto administratorius	• Buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai.	Vadovas: jokių sandorių nesudarinėjo, sandoriai įmonėje buvo sudaromi apeliantui nežinant, vyksta ikiteisminis tyrimas ir jis nėra užbaigtas, todėl apeliantas negali būti kaltinamas dėl tyčinio bankroto.
37.	LAPT 2-1629-798/2016	2014-04-04	2016-09-29		UAB	Bankroto administratorius	• Buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai; • sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai; • turtas buvo parduotas mažesnėmis negu rinkos kainomis; • atsiskaitymai vykdomi pažeidžiant CK 6.930[1] straipsnyje nustatytą atsiskaitymų grynaisiais ir	Vadovas ir akcininkas: įmonės akcininkai neturėjo duomenų apie įmonės nemokumą, dividendus buvo nuspręsta išmokėti už 2013 m. Kasos išlaidų orderyje, kuriuo neva J. J. išmokėti dividendai, jo parašo nėra, todėl laikytina, jog dividendai neišmokėti. Kreditoriai buvo tos pačios eilės, todėl eiliškumas nebuvo pažeistas. Už parduotus automobilius gavo didesnę sumą ir įmonė galėjo toliau

							negrynaisiais pinigais eiliškumą, kadangi bent tris mėnesius neatsiskaitė su darbuotojais; • turtas perleistas mažesnėmis nei rinkos kainomis, asmenims, su kuriais sieja glaudūs ryšiai.	šiuo automobiliu naudotis, todėl, apeliantų nuomone, šalių sudaryti sandoriai buvo ekonomiškai naudingi. FNTT dokumentai buvo neperduoti dėl to, kad buvę patalpų šeimininkai užrakino visą įmonės turtą ir dokumentus ir jų įmonei neatidavė.
38.	LAT 3K-3-466-690/2016	2012-08-28	2016-11-14		UAB	Bankroto administratorius	• Veiklos perkėlimas į kitą įmonę, kuriuo siekiama išvengti atsiskaityti su įmonės kreditoriais ar (ir) sužlugdyti įmonę.	Įmonės vadovai akcininkai: Taikant ĮBĮ 20 straipsnio 3 dalį būtina nustatyti, kad veikla ir turtas būtų perkelti į kitą įmonę. Pirmosios instancijos teismas tokių aplinkybių nenustatė, bet šį punktą taikė atsižvelgdamas į tai, kad O. R. ir G. R., pereidami dirbti į UAB „InnoForce“, sudarė konkurenciją UAB „ERP“, pateikdami pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo siekė šią bendrovę pašalinti iš rinkos. Tačiau įstatymų leidėjas nenumatė galimybės nustatyti alternatyvius požymius ar faktus, nei nurodyti teisės normoje.
39.	LAT 3K-3-525-219/2016	2013-01-21	2016-12-23		UAB	Kreditorius (UAB)	• Veikla ir turtas buvo perkelti į kitą įmonę; • buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai.	Vadovas bei akcininkai: Teismai nepagrįstai taikė naujos redakcijos ĮBĮ 20 straipsnio nuostatas. ĮBĮ 20 straipsnyje įtvirtinta teisės norma yra materialinio pobūdžio, todėl negali būti taikoma atgaline tvarka.

								Teismas sutiko su vadovu bei akcininkais, kad norma yra materialinė, tačiau paliko galioti apeliacinės instancijos sprendimą.
40.	LAT 3K-3-514-219/2016	2011-06-30	2016-12-16		UAB	Kreditorius (Fizinis asmuo, verslo partneris)	• Netinkamai tvarkoma įmonės buhalterinė apskaita; • nepagrįstai vykdomas sistemingas įmonės turto nurašymas; • atsiskaitymas su pasirinktais kreditoriais.	Vadovas: iki 2013 m. spalio 1 d. galiojusio ĮBĮ nuostatas tam, kad įmonės bankrotą būtų galima pripažinti tyčiniu, reikėjo nustatyti aplinkybių visumą, o ne vieną konkretų tyčinio bankroto požymį. Dėl šios priežasties teismas privalėjo vertinti ir nustatyti aplinkybių, nulėmusių atsakovės bankrotą, visumą, o ne tyčinio bankroto požymius, įtvirtintus naujoje ĮBĮ 20 straipsnio redakcijoje.
41.	LAT 3K-3-277-313/2016	2009-08-19	2016-05-19		IĮ	Kreditorius (UAB)	• Buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai.	Vadovas: teigia, kad išvada, jog įmonė prie bankroto privesta tyčia. padaryta pažeidžiant įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles, nenustačius atsakovės tikrosios finansinės padėties sudarant ginčo sandorius, nepagrįstai nusprendus dėl įgytos reikalavimo teisės į BAB „Alytaus tekstilė“ įgyvendinimo negalimumo.
42.	LAPT 2-1152-798-2016	2015-01-16	2016-06-16		UAB	Bankroto administratorius	• Pažeidė pareigą privalomai kreiptis į teismą dėl bankroto bylos bendrovei iškėlimo, jai esant nemokiai; • buhalterinė apskaita buvo	Akcininkė: byloje nėra jokių įrodymų, pagrindžiančių, kad A. B. būnant UAB „Autologistic“ akcininke įmonė buvo nemoki. UAB „Autologistic“ apskaitos

							tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai.	dokumentų neperdavimas bankroto administratoriui negali būti laikomas ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytu tyčinio bankroto požymiu.
43.	LAPT 2-1144-370/2016	2013-12-11	2016-06-09	363 Eur	UAB	Kreditorius (VMI)	• Nuostolingų, nenaudingų sandorių sudarymas, pažeidžiant kitų kreditorių teises ir interesus, jų eiliškumą; • nesikreipimas laiku į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, nesiimant protingų priemonių įmonės mokumui atkurti.	Bankroto administratorė palaikė kreditoriaus poziciją: bendrovės vadovų ir dalyvių elgesys – tyčinis blogas įmonės valdymas, neteisinga investicijų politika, ydinga įmonės veikla, blogas vadovavimas įmonės komercinei, ūkinei ir finansinei veiklai, nenaudingų įmonei sandorių sudarymas, suponuoja įmonės tyčinį bankrotą. Vadovų ir akcininkų pozicija: akcijos D. Ž. buvo parduotos siekiant išvengti įmonės bankroto, todėl toks veiksmas negali būti laikomas tyčinį bankrotą kvalifikuojančiu požymiu. Visose nutartyse, kuriose bankrotas pripažįstamas tyčiniu, nurodomas konkretus ĮBĮ 20 str. pagrindas, tačiau skundžiamoje nutartyje jis nėra minimas. Suinteresuotų asmenų pozicija, skundžiamoje nutartyje nurodytos aplinkybės negali būti vertinamos pagal ĮBĮ 20 str. 2 d. įtvirtintus tyčinio bankroto požymius. Nei ieškovė, nei teismas nenurodė, kokiame teisės akte ir kokias teisės normas pažeidė įmonės vadovai.

TEISMO NUTARTYS, KAI ATSISAKYTA BANKROTĄ PRIPAŽINTI TYČINIU								
Nr.	Teismas. Nutarties Nr.	Bankroto nutarties data	Tyčinio bankroto nutarties data	Bankroto administratoriaus išlaidos	Įmonės forma	Iniciatorius	Pareiškime nurodomi požymiai (kodėl bankrotas tyčinis)	Teismo argumentai, kodėl atsisakyta bankrotą pripažinti tyčiniu; kitų šalių pozicijos.
1.	ŠAT B2-484-210-2016	2015-01-20	2016-07-21		UAB	Bankroto administratorius	Administratoriaus pozicija: • Bankroto administratorius teigia, kad įmonės valdymo organai pažeidė LR įmonių bankroto įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą laiku inicijuoti įmonės bankroto bylą. • Sudaryti, priimti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai, sprendimai.	Teismo pozicija: pagrindiniai bendrovės kreditoriai visą bankroto administratoriaus nurodomą laikotarpį buvo bendrovės akcininkai ir su juo susiję asmenys, kurie bylos duomenimis nesiėmė teisinių priemonių skolai išieškoti. Įmonės iš esmės rizikavo įmonės akcininkų lėšomis. Bendrovės akcininkai ir direktorius, skolindami lėšas bendrovei, dėjo

							• Įmonė, būdama skolinga valstybės biudžetui, kitai susijusiais įmonei mokėjo dideles pinigų sumas, dengė jos įsiskolinimus tretiesiems asmenims. • buhalterinė apskaita tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai.	pakankamai dideles pastangas, kad bendrovė galėtų tęsti savo veiklą, t. y. veikė protinga rizika, būtina verslui plėtoti. Bankroto administratoriaus nurodomas aplinkybes teisingomis, tačiau nepakankamomis teigti, kad šiais įmonės administracijos veiksmais buvo siekiama dirbtinai pagerinti įmonės padėtį ir kad šie veiksmai nukreipti privesti bendrovę prie tyčinio bankroto. Byloje nėra jokių duomenų, kad M. N. atžvilgiu būtų pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimai apgaulingai vestos UAB „Baltic Wood“ buhalterinės apskaitos, turtinės žalos jos kreditoriams padarymo ar kitos neteisėtos veikos.
2.	PAT 2-421-277/2016	2015-09-04	2016-06-28	700 Eur	UAB	Kreditorius (UAB)	Kreditorių pozicija: • Buvo pažeistas atsiskaitymo su kreditoriais eiliškumas	Administratorius mano, bankrotas nėra tyčinis, kadangi ginčytini sandoriai yra ginčijami kitose bylose. VSDFV Panevėžio skyrius teigia, kad nėra pagrindo teigti, kad bankrotas tyčinis. Įmonės vadovas su pareiškimu nesutinka, kadangi jis neatliko jokių neteisėtų veiksmų, buvo atliekami įmonės auditai, o įmonei tapus nemokiai jis kreipėsi akcininkų sprendimu kreipėsi į teismą dėl

								bankroto bylos iškėlimo. Teismas: įvertinus pirmiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad šiuo metu nenustatytas nei vienas požymis, leidžiantis konstatuoti bankrotą tyčiniu (CPK 178 str.,ĮBĮ 20 str.).Todėl pareiškimai atmestini.
3.	ŠAT B2-674-569-2016	2012-09-25	2016-06-22	600 Eur	UAB	Kreditorius (Fizinis asmuo, verslo partneris)	Pareiškėjo pozicija: • vadovas nevykdė pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; • netinkamai tvarkoma buhalterinė apskaita; • įmonės veikla perkelta į kitą įmonę; • turtas išvaistytas.	Įmonės vadovas teigia, kad baudžiamojoje byloje jau buvo išteisintas dėl tyčinio bankroto. Prašymas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu buvo pareikštas praleidus ieškinio senaties terminą, dėl to turi būti atmestas, remiantis CK 1.131 straipsnio 1 dalies pagrindu. Bankroto administratorius prašo atmesti prašymą, kadangi įmonės vadovas priimdamas visus verslo sprendimus rėmėsi natūralia verslo rizika, siekė išsaugoti įmonės tolesnę veiklą, ginti kreditorių interesus. Teismo argumentai: Teismas pažymi, jog ĮBĮ nenumato ieškinio senaties termino prašymams dėl bankroto pripažinimo tyčiniu paduoti. Vadovo veiksmuose nematyti ūkinės komercinės rizikos akivaizdaus peržengimo, nerūpestingumo, aiškaus aplaidumo ar kitokio pobūdžio esminio neapdairumo verslo sprendimų rizikų

								vertinimo, spręstina, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog vadovas nuosekliai ir kryptingai siekė įmonės nemokumo, netinkamai organizavo įmonės veiklą, nesistengė sumažinti įsiskolinimų kreditoriams ir laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo.
4.	ŠAT B2-598-883/2016	2010-02-24	2016-05-06		UAB	Bankroto administratorius	Bankroto administratorius: • teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai. (Prašymą pateikė esant kreditoriaus (banko) reikalavimui)	Teismas: nagrinėjamu atveju nėra nustatyta (įrodyta), kad įmonės sudarytais sandoriais ar kitokia jos veikla būtų nuosekliai ir kryptingai siekiama įmonės nemokumo, kad dėl įmonės valdymo organų sprendimų įmonės turtas būtų tyčia paslėptas, iššvaistytas ar pasisavintas.
5.	VAT B2-73-661-2016	2011-08-23	2016-02-22		UAB	Bankroto administratorius	Administratorius: • teisės aktų reikalaujama buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ir (arba) netinkamai; • nurodytų ūkinių operacijų turinys neatitinka tikrovės - įformintos neįvykusios ūkinės operacijos su PVM sąskaitose faktūrose nurodytu ūkio subjektu.	Vadovė: pareiškėjo pateikti argumentai nepatvirtinta, kad buvusios bendrovės vadoves sudarytais sandoriais bei kitokia šios įmonės veikla bendrovė privesta prie nemokumo ar jai esant nemokiai būtų dar labiau pasunkinta jos kreditorių padėtis. Tyčinis bankrotas grindžiamas sandorių fiktyvumu už laikotarpį nuo 2008 m. rugsėjo mėn. iki 2009 m. rugpjūčio mėn. Tačiau atsakovė J. V. bendrovės vadove dirbo nuo 2008 m. liepos 22 d. iki 2008 m. lapkričio 4 d. Kitas vadovas: teigia, kad 2009

								metais FNTT darė kratas, paėmė kompiuterį, buhalterinės apskaitos dokumentus, abu akcininkai bei vadovas buvo suimti, todėl negalėjo tinkamai vykdyti pareigų, t. y. vesti buhalterinės apskaitos. Teismas: Norint įrodyti, kad bankrotas buvo tyčinis, būtina nustatyti šių sandorių reikšmę įmonės bendram mokumui, tačiau byloje nėra jokių duomenų apie sandorių sudarymo bei kratos atlikimo metu įmonei priklausantį turtą/mokumą.
6.	LAPT 2-1894-241/2016	2015-01-20	2016-11-24		UAB	Bankroto administratorius	Administratoriaus motyvai: • vadovas nevykdė arba netinkamai vykdė įstatymuose, įmonės steigimo dokumentuose nustatytas pareigas, susijusias su įmonės valdymu; • sudarė nuostolingus ar ekonomiškai nenaudingus įmonei sandorius; • įmonės veiklą organizavo taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos; • buhalterinę apskaitą tvarkė apgaulingai ir netinkamai.	Teismas: tokie duomenys apie pradelstus įsipareigojimus, jų dydį, palyginus su turto dydžiu, byloje nenustatyti, dėl to pirmosios instancijos teismo išvada dėl bendrovės nemokumo nustatymo tinkamumo ir su tuo susijusios bendrovės vadovo pareigos kreiptis į teismą iškelti bankroto bylą nevykdymo yra pagrįsta. Direktorius veikė protinga rizika, kuri yra būtina konkurencingam verslui plėtoti ir negali būti slopinama. Už prekes ir paslaugas atsiskaitinėjo su įvairiais kreditoriais ir neteikė prioritetų, atsiskaitydama su vienais

								kreditoriais ir neatsiskaitydama su kitais. Bankrotą nulėmė būtent verslo nesėkmė, be kita ko, 2008 m. prasidėjus pasaulinei ekonominei krizei, o ne tyčiniai įmonės vadovo veiksmai, siekiant išvengti įsipareigojimų kreditoriams vykdymo.
7.	LAPT 2-1826-798/2016	2015-09-04	2016-11-15	121 Eur administratoriaus išlaidos apeliacinėje instancijoje	UAB	Kreditoriai (UAB)	Kreditoriai: • buvo pažeista atsiskaitymų su kreditoriais tvarka ir eilė; • skolos buvo grąžinamos trečios eilės kreditoriams, o antros eilės kreditoriui VSDFV ir pirmos eilės kreditoriams (darbuotojams) skolos nebuvo mokamos.	Administratorė nurodė, kad neturi duomenų ir negali patvirtinti sąmoningo įmonės valdymo organų vengimo atsiskaityti su kreditoriais ar įmonės veiklos, turto perkėlimo į kitą įmonę. Taip pat administratorė nenustatė, kad turtas buvo perleistas nuostolingai ar buvo sunaikintas. Teismas: finansiniai sunkumai prasidėjo nuo 2015 m., todėl įmonės vadovas tais pačiais metais kreipėsi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Įvertinus nustatytas aplinkybes, pripažinti, kad vadovas pažeidė jam įstatymais nustatytas pareigas, nėra teisinio pagrindo. Nenustatyta, kad buvo pažeista atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eilė (tvarka).

Priedas Nr. 2.

Eil. Nr.	Įmonė	Tyčinių bankrotų priežastys (pagal teismo nutartis) *
1.	Įmonė A	▪ Vadovai ėmė iš kasos grynuosius pinigus, skolino juos fiziniams ir juridiniams asmenims, padarydami įmonei nuostolių. ▪ Skolinosi iš gyventojų pinigus už dideles palūkanas, kai atsiskaitymui nebuvo turimų lėšų, o skolintos lėšos naudotos ne ūkinei veiklai plėtoti.
2.	Įmonė B	▪ Paimta paskola su labai didelėmis metinėmis palūkanomis. ▪ Lėšos iššvaistytos menkaverčiam inventoriui. ▪ Bendrovė dirbo nuostolingai, nesiėmė jokių veiksmų.
3.	Įmonė C	▪ Faktinis turtas buvo mažesnis už turtą pagal dokumentus. ▪ Pinigai už prekes iš kt. įmonių buvo paimti, tačiau neįnešti į firmos kasą. ▪ Įplaukusios lėšos į kasą buvo išduotos be pateisinamų dokumentų apie pinigų panaudojimą. ▪ Išregistruoti įmonės automobiliai, o pinigai į kasą neįnešti. ▪ Po turto arešto dingo dalis turto.
4.	Įmonė D	▪ Sudaryti neteisėti sandoriai. ▪ Turto perleidimas tretiesiems asmenims. ▪ Neteisingas skolų paskirstymas.
5.	Įmonė E	▪ Likvidavimo stadijoje skolinosi iš banko ir tuos pinigus pervesdavo kitoms bendrovėms.
6.	Įmonė F	▪ Bendrovės turtą naudojo savo asmeninėms reikmėms patenkinti (dalijo akcininkams beprocentes paskolas, be visuotinio akcininkų sutikimo, nors bendrovė tuo pačiu metu skolinosi iš bankų). ▪ Iššvaistė bendrovės turtą (nuo pat bendrovės įsteigimo iki bankroto bylos iškėlimo nebuvo atlikta nė viena materialinių vertybių inventorizacija). ▪ Aplaidžiai tvarkė bendrovės buhalterinę apskaitą, kad nebūtų galima nustatyti ūkinės finansinės veiklos rezultatų (finansinės operacijos ir turto nurašymas buvo atliekami be pateisinamų dokumentų).
7.	Įmonė G	Be visuotinio akcininkų susirinkimo sutikimo sumažino ilgalaikio bendrovės turto kainas, pardavė šį turtą už mažą kainą ir patys perėjo dirbti į tą bendrovę.
8.	Įmonė H	Buvo įpareigoti (kelis kartus) perduoti įmonės turtą pagal finansinę atskaitomybę, tačiau šios pareigos neįvykdė ir paslėpė įmonės turtą, kuris galėjo būti pateiktas skolai grąžinti, ir tuo padarė turtinę žalą kreditoriams.
9.	Įmonė I	▪ Buvo sumokėta už paslaugas, tačiau nebuvo darbų atlikimo akto, asmenys neigė gavę pinigus ir sudarę sutartis. ▪ Pirktas brangus įrenginys parduotas už daug mažesnę kainą. ▪ Pirktas įrenginys nebuvo rastas ir nebuvo įtrauktas į apskaitą. ▪ Įmonės vadovas kelis kartus nepagrįstai ėmė avansą.
10.	Įmonė J	▪ Aplaidžiai tvarkoma buhalterinė apskaita. ▪ Neišieškoma debitorinių įsiskolinimų. ▪ Gyventojams suteiktos paskolos.
11.	Įmonė K	▪ Nepagrįstai didinamas įsiskolinimas. ▪ Nepagrįstai nukainojama produkcija. ▪ Perduotos skolos fiziniam asmeniui trišalės sutarties pagrindu, tačiau žinant, kad šis asmuo neturi jokių finansinių galimybių grąžinti skolą. ▪ Sudaryta išperkamosios nuomos sutartis nutraukta dėl neaiškių priežasčių, prarastas automobilis už jį sumokėjus įmokas.
12.	Įmonė L	▪ To paties savininko neveikiančiai įmonei parduota produkcija, už kurią nebuvo sumokėta.

Eil. Nr.	Įmonė	Tyčinių bankrotų priežastys (pagal teismo nutartis) *
		▪ Parduotos produkcijos kiekis pagal dokumentus kur kas didesnis, negu faktiškai gavo pirkėjas. ▪ Nepagrįstai įsigytas brangus turtas, kuris faktiškai nebuvo naudojamas.
13.	Įmonė M	▪ Buvo atliktas auditas, kuris nustatė, kad mažinant įstatinį kapitalą (išsimokant išmokas) buvo pažeisti įstatymai (kapitalas sumažintas nesant laisvų bendrovės lėšų, sumažinimas ekonomiškai nepagrįstas ir naudingas tik akcininkams, apie sumažinimą nebuvo pranešta kreditoriams). ▪ Neatlygintinai perduotas kt. įmonei prekybos vykdymas, produkcijos receptūra ir technologinis procesas.
14.	Įmonė N	▪ Bendrovei priklausantis automobilis buvo perleistas už 1 Lt. ▪ Už nepagrįstai didelę kainą buvo nusipirkta nuostolingos įmonės akcijų. ▪ Įmonės vadovai suteikė akcininkams beprocentines paskolas tuo metu, kai patys buvo skolingi bankams.
15.	Įmonė O	▪ Įsteigta dukterinė įmonė, kuriai perduotas turtas, o šiai įmonei paliktos skolos. ▪ Nuostolingai parduotas nekilnojamasis turtas, akcijos. ▪ Įmonė tyčia buvo blogai valdoma, įmonės turtas buvo perleidžiamas nepagrįstai maža kaina ir tai akivaizdžiai blogino įmonės finansinę padėtį.
16.	Įmonė P	▪ Patirdami nuostolį suteikė paramą. ▪ PVM deklaracijose buvo parodytos faktiškai neparduotos (neapmokestintos) prekės. ▪ Turtas pagal balansą neatitiko faktinės būklės. ▪ Prisiėmė papildomus nepagrįstus įsipareigojimus (dengė kitos įmonės palūkanas ir delspinigius). ▪ Gautos beprocentės paskolos iš akcininko, tačiau buvo pažeistos sutarties sąlygos, nes lėšos buvo paimtos iš kasos nesibaigus sutarties galiojimo terminui. ▪ Audituotas balansas skiriasi nuo pateikto VMI.
17.	Įmonė Q	▪ Be visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimo buvo pasirašytos paskolos sutartys su keliais akcininkais, nors buvo draudžiama skolintis be banko sutikimo. Galioję įmonės įstatai draudė skolintis iš akcininkų. Iš paskolų sutarčių matyti, kad akcininkas pasirašinėjo sutartis pats su savimi. ▪ Pagal sudarytą patalpų nuomą nebuvo gauta nustatyto nuomos mokesčio. ▪ Iš tų pačių savininkų įmonių pirktos prekės niekaip nesusijusios su tiesiogine įmonės veikla. ▪ Pagal dokumentus mokėta už įrenginio nuomą, nors jis priklausė šiai įmonei. ▪ Turėjo būti atliktas gamybinių patalpų remontas ir įsipareigojimai sumokėti už atliktus darbus, kuris reikalingas kitos įmonės veiklai vykdyti.
18.	Įmonė R	▪ Nenaudingas patalpų nuomos sutarties sudarymas. ▪ Nuostolingai parduotos nekilnojamasis turtas, akcijos. ▪ Įmonės turtas buvo perleidžiamas nepagrįstai maža kaina ir tai akivaizdžiai blogino įmonės finansinę padėtį.
19.	Įmonė S	▪ Nupirktos nemokios įmonės akcijos. ▪ Pervestos nepagrįstos lėšos kt. įmonei, nors ta pati įmonė buvo skolinga. ▪ Neatlygintinai perleido brangią apskaitos sistemą.
20.	Įmonė T	▪ Panaudotos lėšos nėra pagrįstos apskaitos dokumentais. ▪ Blogėjant finansinei padėčiai suteikta paskola (ilgam terminui su mažomis palūkanomis). ▪ Neaiškiu pagrindu atlikti avansiniai mokėjimai.
21.	Įmonė U	▪ Samdė kitą įmonę, nors pati teikia tas paslaugas. ▪ Gresiant bankrotui laidavo už trečiojo asmens prievoles.

Eil. Nr.	Įmonė	Tyčinių bankrotų priežastys (pagal teismo nutartis) *
		▪ Bankroto bylos iškėlimo dieną įsipareigojo pirkti kitos įmonės akcijų. ▪ Laiku nepaskelbė apie bankrotą.
22.	Įmonė V	▪ Parduotas turtas už nieko vertas akcijas. ▪ Neteisėtai paimta 2 mln. Lt paskola, kai tuo metu įmonė jau buvo skolinga 20 mln. Lt. ▪ Nepagrįstai nurašė debitorines skolas, tuo sumažino turtą. ▪ Parduotas turtas mažesnėmis nei likutinės kainomis. ▪ Parduota produkcija mažesnėmis nei savikaina kainomis.
23.	Įmonė W	▪ Nepagrįstai ir neteisėtai perduoti automobiliai. ▪ Prisiėmė kito asmens įsipareigojimus už paimtą paskolą ir įkeitė savo turtą. ▪ Sudarytos nuostolingos finansinės nuomos (lizingo) ir laidavimo (įsipareigojo vykdyti visas kitos įmonės neįvykdytas prievoles) sutartys. ▪ Atgaline data žmogus priimtas į darbą ir prisiimta atsakomybė už šio asmens eismo įvykyje padarytą žalą.
24.	Įmonė X	▪ Įmonei išnuomotos savininkams priklausančios patalpos, kurios 5,5 karto viršijo nuomos rinkos kainą. ▪ Nuostolingi sandoriai su ofšorinėmis kompanijomis. ▪ Perduoti automobiliai, kompiuterinė bei programinė įranga ir kt. trumpalaikis turtas už mažesnę negu balansinė likutinę vertę. ▪ Padidintas darbo užmokestis.
25.	Įmonė Y	▪ Įmonės vadovas suklastojo finansines ataskaitas valstybei dėl gautų pajamų. ▪ Pirkti brangūs automobiliai po metų parduoti susijusiems asmenims už 10 kartų mažesnę kainą. ▪ Įsigytos už 8 kartus didesnę kainą nuostolingos įmonės akcijos. ▪ Įmonės turtas perleistas kitai tų pačių savininkų įmonei.
26.	Įmonė Z	▪ Vadovas pateikė dokumentus, kur neva jis pardavė savo akcijas Airijos įmonei, tačiau ši įmonė nuo 2000 m. veiklos nevykdė. ▪ Įmonės turtas neatlygintinai arba mažesnėmis kainomis buvo perleistas kitai tų pačių akcininkų įmonei.
27.	Įmonė AA	▪ Įmonė vadovas nepagrįstai ilgai delsė kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. ▪ Įmonės turtas buvo perleidžiamas nepagrįstai maža kaina. ▪ Prisiimti normalią verslo riziką viršijantys įsipareigojimai. ▪ Vėlesniems kreditoriams suteiktas nepagrįstas prioritetas prieš ankstesnius.
28.	Įmonė AB	▪ Įmonė reorganizuota atskyrimo būdu, įmonės turtas ir nepaskirstytas pelnas perleistas naujai įsteigtai to paties savininko įmonei.
29.	Įmonė AC	▪ Pagrindinis įmonės turtas buvo parduotas direktoriaus artimiausiems giminaičiams už žymiai mažesnę kainą nei reali vertė, siekiant išvengti savo prievolių įvykdymo biudžetui ir kreditoriams.
30.	Įmonė AD	▪ Bankroto bylą iškėlė buvusios vadovo sutuoktinės įmonė, kuriai bankrutuojanti įmonė nebuvo daug skolinga. ▪ Paskelbus bankrotą, vadovas iš esmės tęsė tokią pat veiklą, įsteigus naują bendrovę sąmoningai neatsiskaitė su bankrutuojančios įmonės kreditoriais, didino skolas.
31.	Įmonė AE	▪ Įmonės gamybinė veikla perkelta į naujai įkurtą, to paties asmens vadovaujamą įmonę, siekiant išvengti atsiskaitymo su kreditoriais.

Eil. Nr.	Įmonė	Tyčinių bankrotų priežastys (pagal teismo nutartis) *
32.	Įmonė AF	▪ Turto pardavimas ženkliai mažesnėmis kainomis nei vidutinės rinkos kainos. ▪ Skolos padengimas neadekvačios vertės bendrovės turtu, pažeidžiant atsiskaitymo su kreditoriais eiliškumą. ▪ Kasos, buhalterinės apskaitos dokumentai nepasirašyti direktoriaus, nepaskirtas už turto ir lėšų apskaitą atsakingas asmuo.
33.	Įmonė AG	▪ Visuotinio akcininkų susirinkimo metu pagrindinės įmonės akcininkės (motininės bendrovės) atstovas nubalsavo, kad motininė bendrovė būtų atleista nuo skolos dukterinei bendrovei. Kadangi pagrindinis dukterinės įmonės paslaugų užsakovas buvo motininė įmonė, atleidimas nuo skolos nulėmė dukterinės įmonės nemokumą.
34.	Įmonė AH	▪ Neapdairus ir nerūpestingas vadovo elgesys. ▪ Lėšų švaistymas – nupirkti du prabangūs automobiliai, nors tuo metu įmonėje dirbo tik vienas darbuotojas, automobiliais naudojosi nesusiję su įmone asmenys. ▪ Vadovas, sudarydamas sandorius, veikė priešingai įmonės interesams – įmonės veikla nukreipta į turto mažinimą, siekiant išvengti atsakomybės.
35.	Įmonė AI	▪ Neatlygintai perleista reikalavimo teisė į skolininką. ▪ Suteiktos ilgalaikės beprocentės paskolos fiziniams asmenims. ▪ Suteikta paskola fiktyvia sutartimi.
36.	Įmonė AJ	▪ Apgaulingas buhalterinės apskaitos tvarkymas (nuslėptos pajamos, nepriskaičiuoti mokesčiai, neaktuoti pagal įvairias sutartis vykdyti darbai, neišrašytos PMV sąskaitos faktūros ir t.t.)
37.	Įmonė AK	▪ Nuostolingas, nebūtinas ir normaliai įmonės veiklai nereikalingas sandoris, didinantis įmonės įsiskolinimus (automobilio įsigijimas). ▪ Manipuliacijos įmonės turtu; turto, kurį realizavus galima sumažinti įsiskolinimus, nuslėpimas.
38.	Įmonė AL	▪ Nuo 2008 m. vadovas nesirūpino įmonės veikla, tinkamai netvarkė turto, apskaitos, dokumentų.
39.	Įmonė AM	▪ Bloginama įmonės turtinė padėtis – darbuotojai perkeliami į naujai įsteigtą įmonę, išparduodamas turtas, vadovas lėšas skolino sau. ▪ Aplaidžiai vedama buhalterinė apskaita, pajamų neapskaitymas.
40.	Įmonė AN	▪ Turtas už ženkliai mažesnę kainą perleistas įmonės dalyvių ir vadovų naujai įkurtai bendrovei. ▪ Be teisinio pagrindo pervestos piniginės lėšos susijusiems juridiniams asmenims. ▪ Dviguba apskaita.
41.	Įmonė AO	▪ Suteiktos paskolos, nesusitariant dėl palūkanų mokėjimo. ▪ Turto perleidimas mažesnėmis nei rinkos kaina. ▪ Vadovo su savimi sudaromi nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sandoriai.

Duomenys iš Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenų bazės.

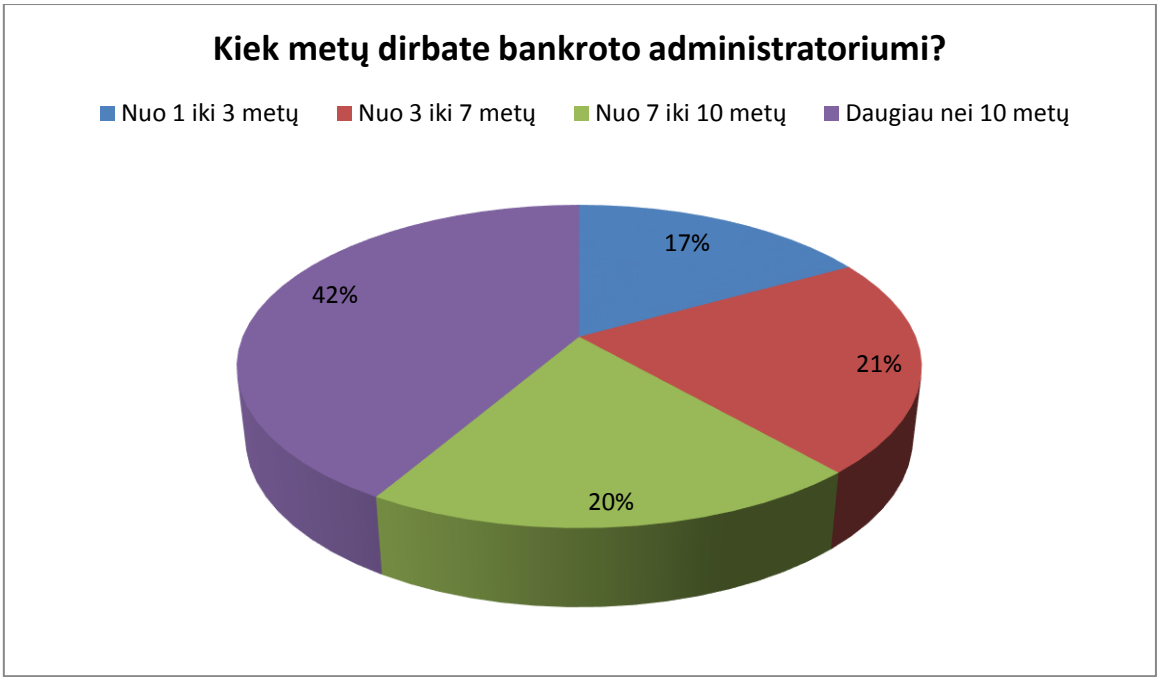
Kiek metų dirbate bankroto administratoriumi?
Nuo 1 iki 3 metų
Nuo 3 iki 7 metų
Nuo 7 iki 10 metų
Daugiau nei 10 metų
17%
21%
20%
42%

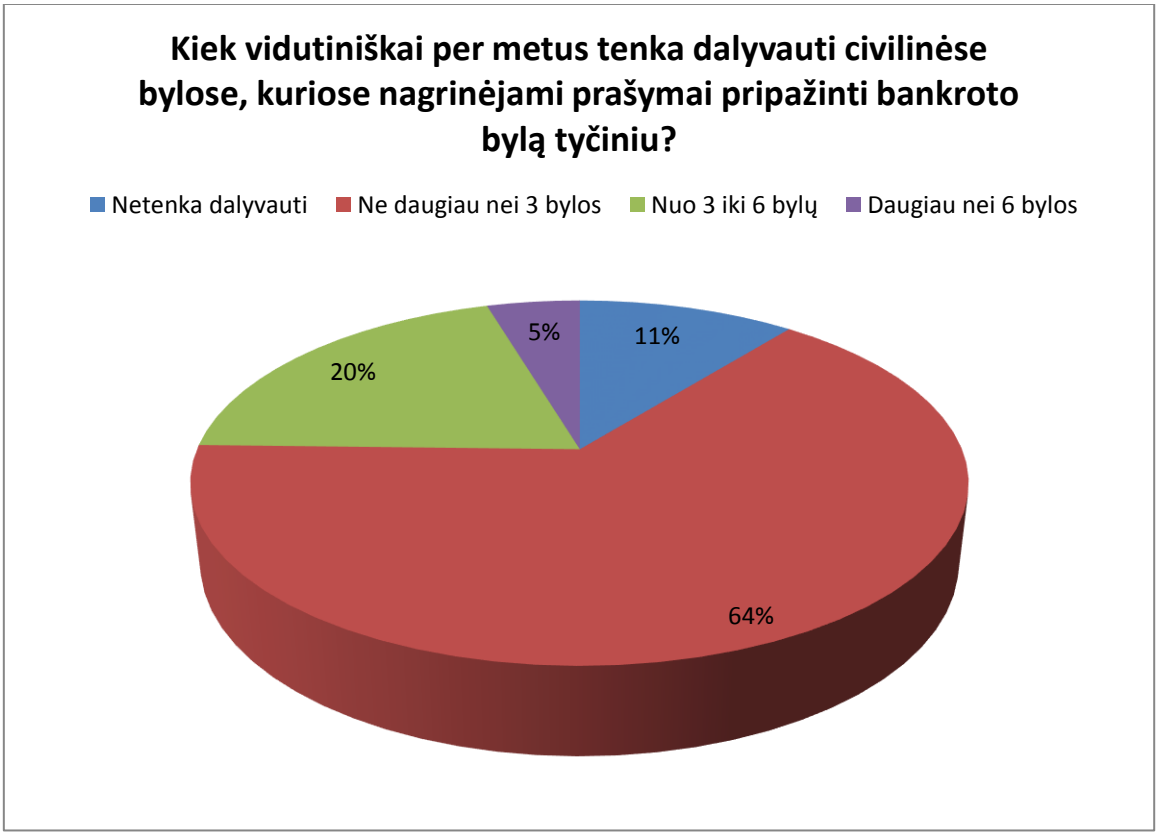
Kiek vidutiniškai per metus tenka dalyvauti civilinėse bylose, kuriose nagrinėjami prašymai pripažinti bankroto bylą tyčiniu?
Netenka dalyvauti
Ne daugiau nei 3 bylos
Nuo 3 iki 6 bylų
Daugiau nei 6 bylos
11%
64%
20%
5%

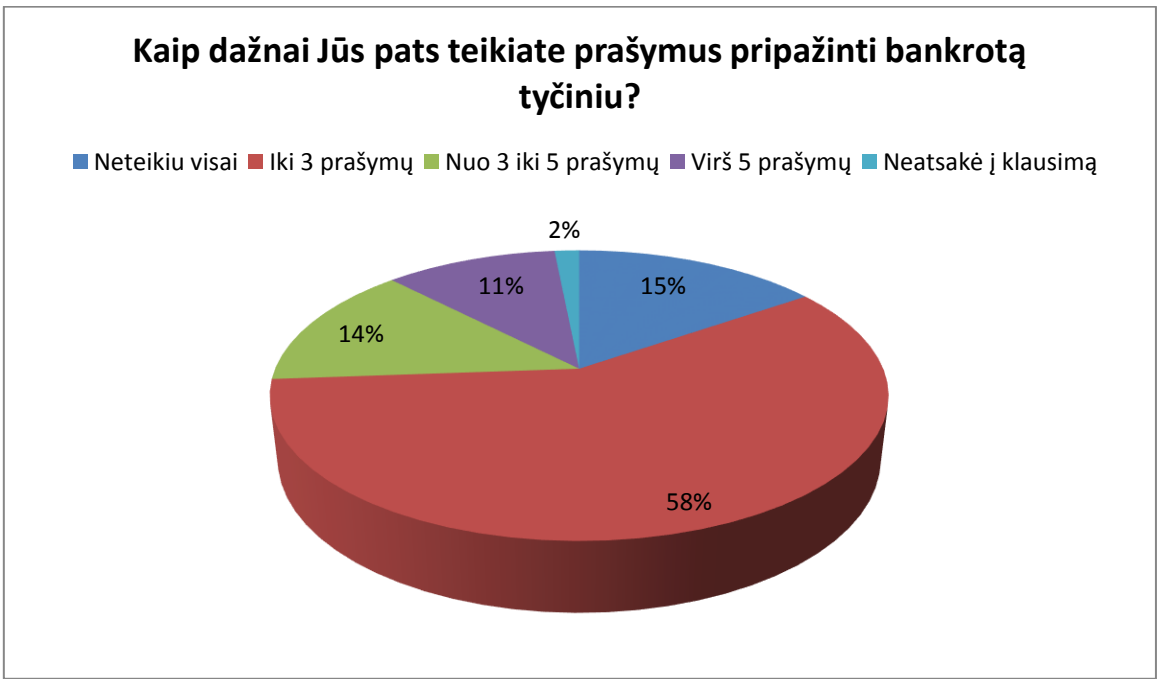
Kaip dažnai Jūs pats teikiate prašymus pripažinti bankrotą tyčiniu?
Neteikiu visai
Iki 3 prašymų
Nuo 3 iki 5 prašymų
Virš 5 prašymų
Neatsakė į klausimą
2%
15%
11%
14%
58%

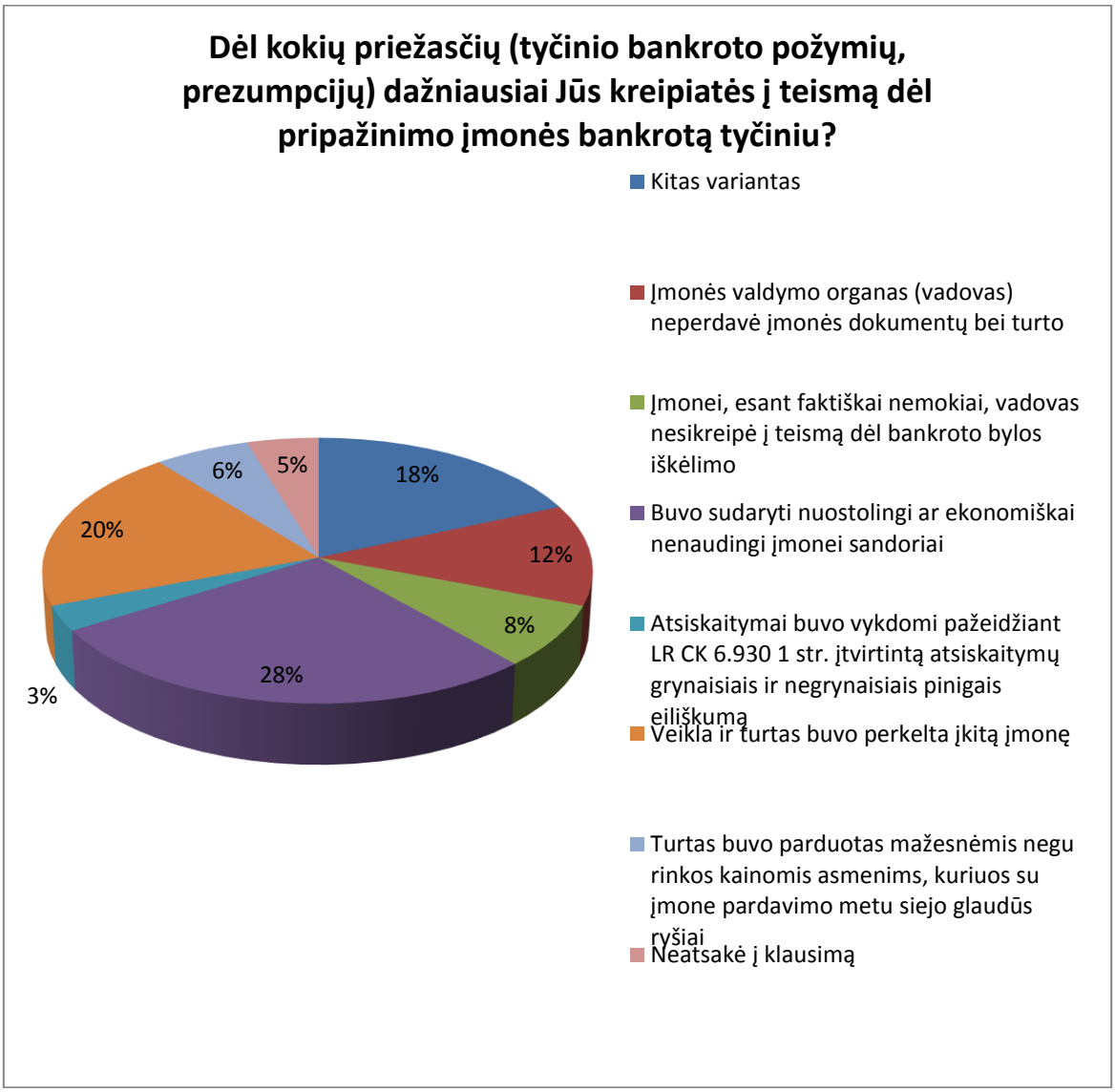
Dėl kokių priežasčių (tyčinio bankroto požymių, prezumpcijų) dažniausiai Jūs kreipiatės į teismą dėl pripažinimo įmonės bankrotą tyčiniu?
Kitas variantas
Įmonės valdymo organas (vadovas) neperdavė įmonės dokumentų bei turto
Įmonei, esant faktiškai nemokiai, vadovas nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo
Buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi įmonei sandoriai
Atsiskaitymai buvo vykdomi pažeidžiant LR CK 6.930 1 str. įtvirtintą atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą
Veikla ir turtas buvo perkelta įkitą įmonę
Turtas buvo parduotas mažesnėmis negu rinkos kainomis asmenims, kuriuos su įmone pardavimo metu siejo glaudūs ryšiai
Neatsakė į klausimą
18%
12%
8%
28%
3%
20%
6%
5%

- Kitas variantas:

- 1, 2.
- Neteisingai suformuluotas klausimas.Nes tyčinis bankrotas tai neteisėtų veiksmų visuma.
- Neteikiu dėl pripažinimo tyčiniu.
- Visi variantai kartu, išskyrus trečią ir ketvirtą. Po vieną niekada nebūna.
- Neteikiu
- Daugumoje būna bent trys ar keturios iš šių išvardintų priežasčių.
- 2-5 punktai.
- Visi variantai, dažniausiai viename pareiškime 2-3 pagrindai.
- Visi aukščiau išvardinti atvejai
- Visi variantai tinkami, jei yra tai pagrindžiančių įrodymų.
- LR ĮBĮ aiškiai numato tyčinio bankroto sąlygas, bent vienai iš kurių galiojant kreipiamės dėl bankroto bylos pripažinimo tyčiniu.
- Dažniausiai būna ne vienas, o keli požymiai.

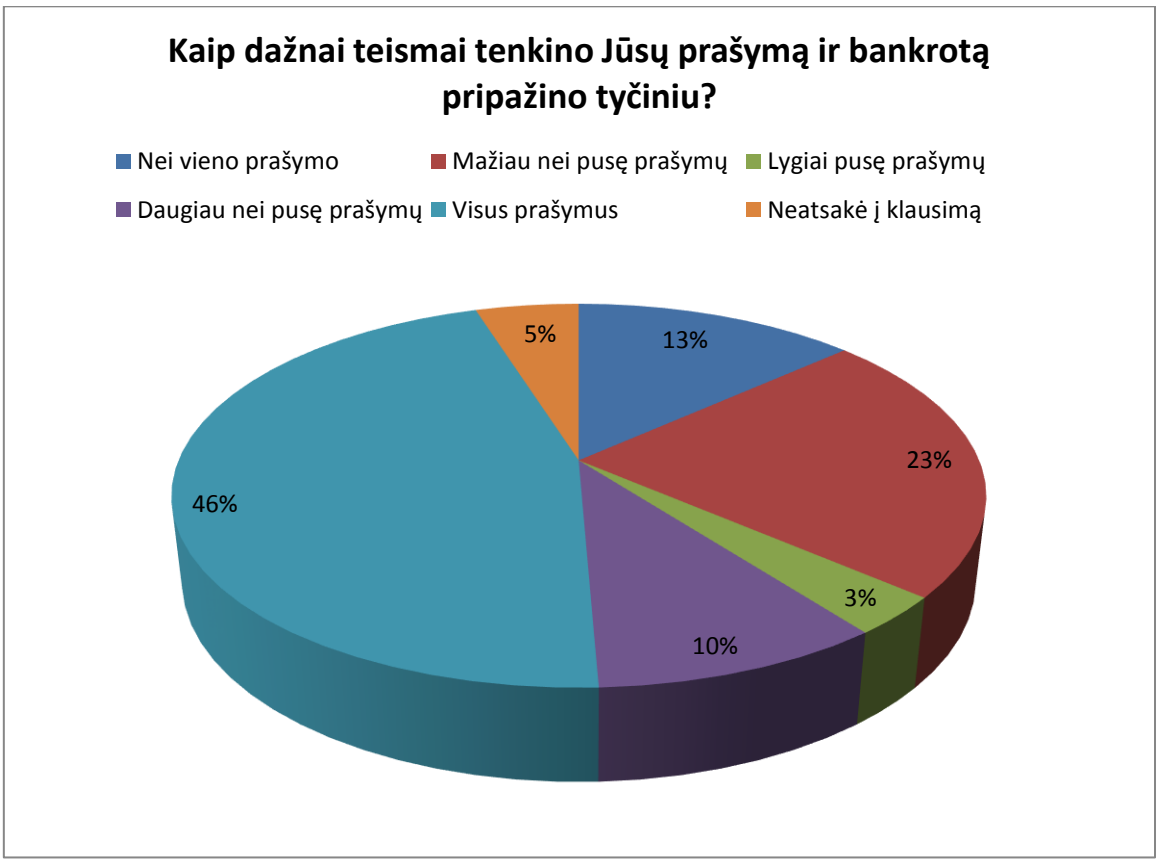

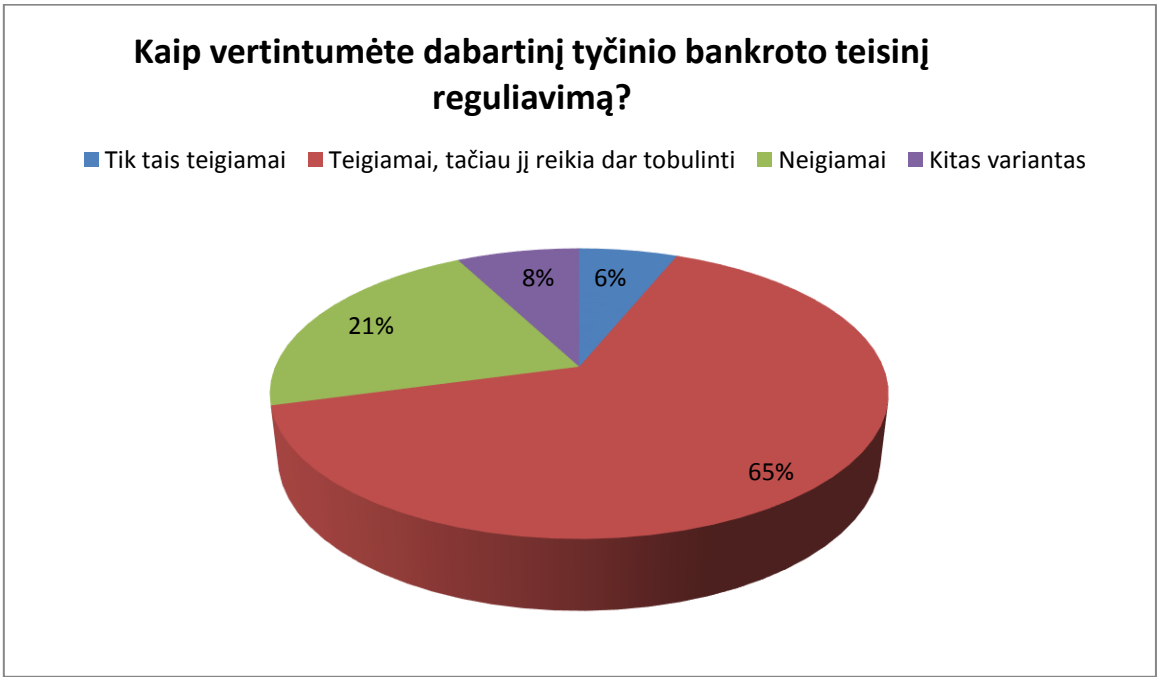

- Kitas variantas:

- Neturiu nuomonės.
- Bankroto pripažinimas tyčinio jokios apčiuopiamos naudos neduoda.
- Neigiamai, kadangi ikiteisminio tyrimo institucijos atsisako pradėti tyrimą
- Toks reguliavimas yra reikalingas, tačiau jis stipriai tobulintinas.
- Visiškai nereikalingas institutas, dubliuojantis ieškinius dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais bei ikiteisminius tyrimus dėl nusikalstamo bankroto. Vilkinantis bankroto procedūrą. Didinantis administravimo kaštus.

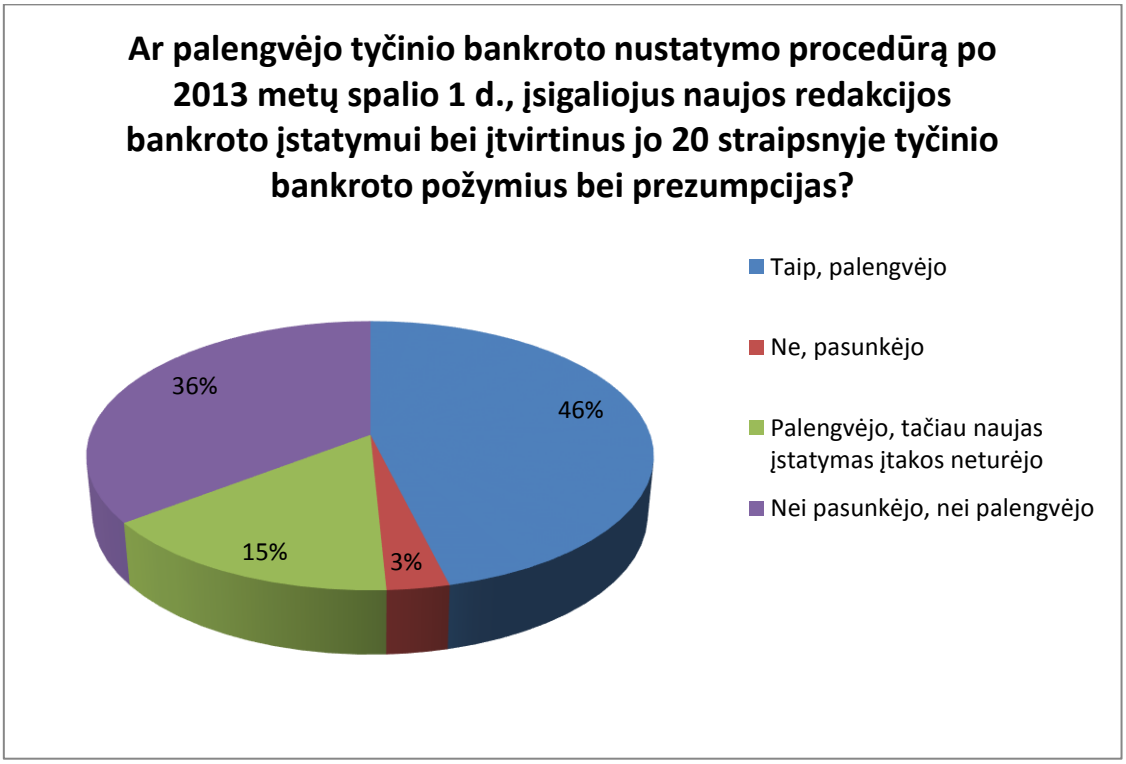

Ar po minėto įstatymo įsigaliojimo Jūs kreipiatės dažniau dėl bankroto pripažinimo tyčiniu?

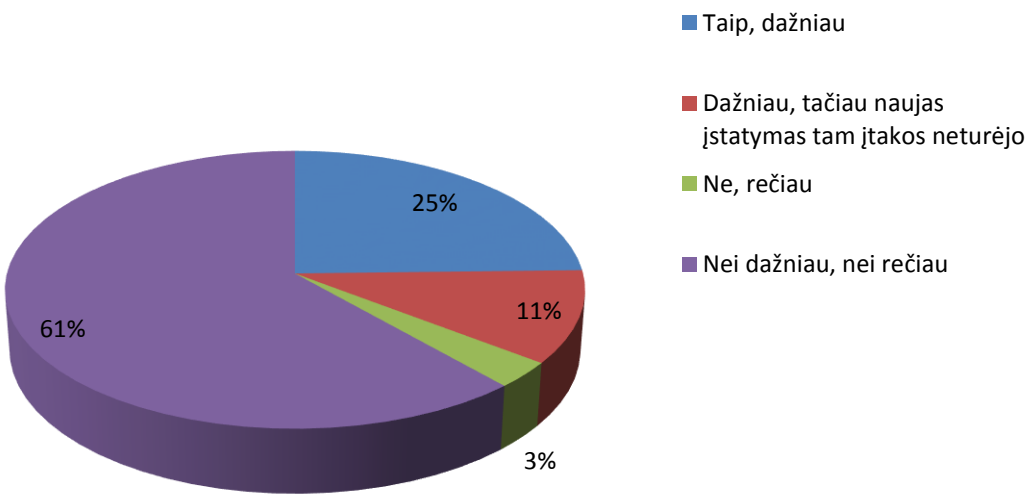

Ar Jūsų praktikoje dažnai pasitaikė atvejų, kad už tyčinį įmonės bankrotą atsakingam asmeniui buvo keliama baudžiamoji byla pagal LR BK 209 str. (nusikalstamas bankrotas)?

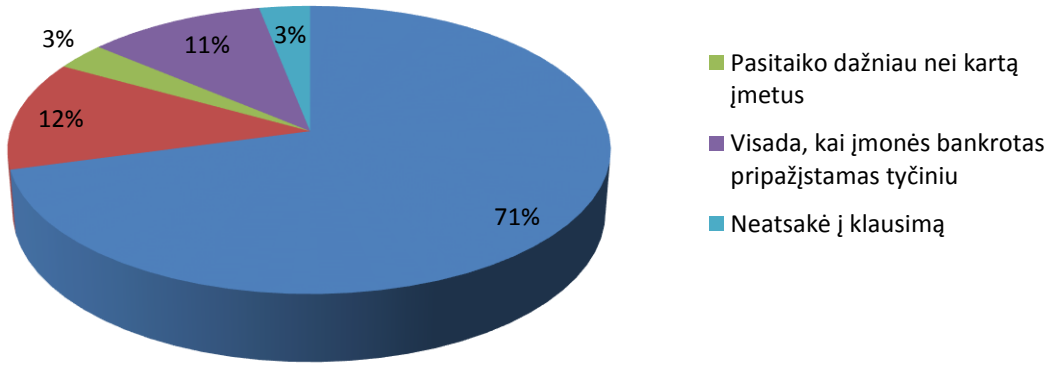

Ar teisminiu būdu reikalavote iš atsakingų asmenų atlyginti įmonei padarytą žalą?

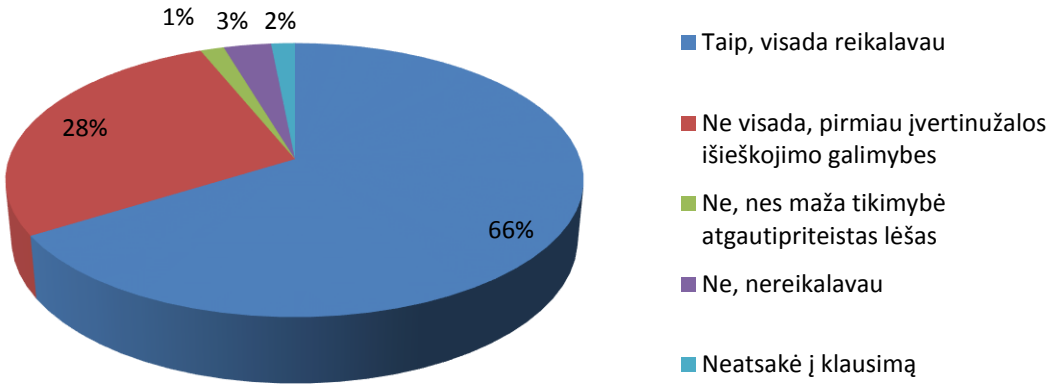

Kaip sekėsi išieškoti teismo priteistą žalą iš atsakingų asmenų?

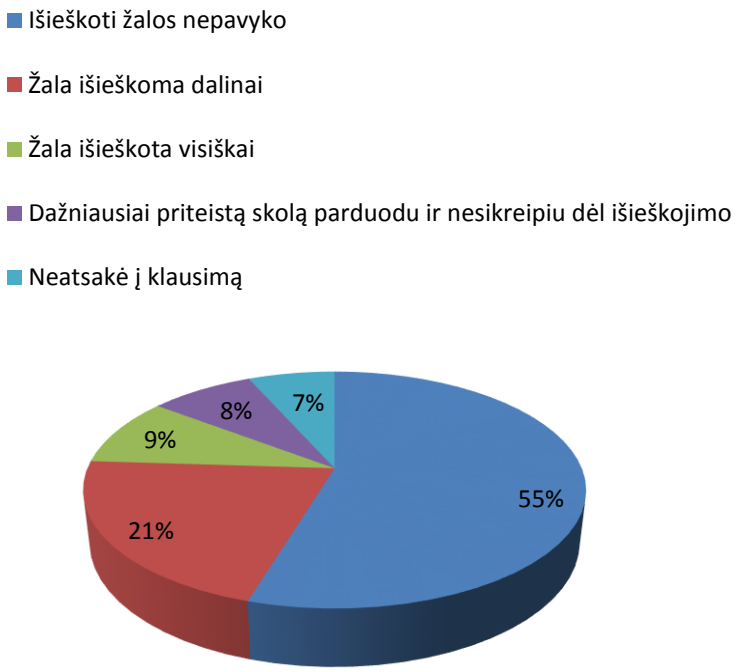

Su kokiomis problemos dažniausiai susiduriate tyčinio bankroto atveju ir kaip siūlytumėte šias problemas spręsti?

- Problematiškas įrodinėjimas, kuris prasideda ikiteisminiame tyrime, kažkodėl nuo administratoriaus apklausos (kaip liudytojo). Paprastuoju būdu taikant BK.
- Problemų neturiu.
- Teismui nesvarbios administratoriaus problemos. Egzistuoja tik vienas interesas, kuo greičiau baigti bylą ir kuo mažiau ieškinių nagrinėti.
- Tyčinis bankrotas smarkiai prailgina įmonės administravimo laikotarpį, lėšų nei kreditoriai nei administratorius negauna, užimtumas padidėja, todėl stengiuosi vengti tokių bylų.
- Tobulinti teisinę bazę.
- Teismai labai nenoriai nagrinėja tyčinio bankroto bylas. Labiau palaiko ne bankroto administratorių ir jo poziciją, o buvusių bendrovės vadovų. Labai sunku įrodyti jų padarytą įmonei žalą, būtent dėl tyčinių nesąžiningų veikų. Motyvuojama, kad buvo verslo rizika.
- Dažniausiai sunku išsiieškoti priteistą žalą, atsakovai dar vis turi būdų kaip savo turtą nuslėpti, perleisti ar jam uždėti areštus ir pan., dėl ko išieškojimas tampa negalimas.
- Sudėtingas ir brangus procesas įrodyti tyčinį bankrotą ir santykinai maža materialinė nauda.
- Kaip ir minėjau ikiteisminio tyrimo institucijos nepradeda tyrimo pripažinus bankrotą tyčiniu. Na, o siūlymas būtų analogiškas, kad ikiteisminio tyrimo institucijos imtųsi iniciatyvos pradėti tyrimus, o ne žiūrėtų į tai formaliai.
- Kaip jau minėjau – tyčinio bankroto reguliavimas turi būti stipriai patobulintas. Paskutinės pataisos šiuo klausimu tik dar daugiau įvedė neapibrėžtumų keliant tyčinį bankrotą – ką konstatavo ir LAT.
- Įmonės vadovas ir akcininkai išvykę iš Lietuvos.
- Ikiteisminį tyrimą atliekantys organai, kuriems vadovauja prokuratūra neskiria tyčinio bankroto bylom reikiamo dėmesio ir laiko jas neesminėmis jų darbe. Dėl to šios bylos labai dažnai nepasiekia teismo.
- Tyčinis bankrotas prailgina bankroto procedūras. Byla užsitęsia iki 3 metų. Ir be tyčinio bankroto administratoriui niekas nekliudo išieškoti žalą iš atsakingų asmenų.
- Priėmus nutartį ir perdavus problemą spręsti ekonominei policijai, kompetencijos stoka. Siūlyčiau ieškoti/keisti naujų/us kadrus.
- Siūlyčiau panaikinti šį institutą Įmonių bankroto įstatyme kaip perteklinę normą, nei dėl to nei kreditoriams, nei bankrutuojančiai įmonei nėra jokios naudos – tik išlaidos.
- Iškėlus tyčinio bankroto bylą, bankroto administratoriui padaugėja darbo, o ekonominės naudos nei sau, nei kreditoriams nepasiekia. Dažniausiai tai yra tik bereikalingas bankroto administratorių laiko švaistymas, nes vadovai, pasisavinę įmonės turtą net 15 proc. GPM nesumoka.
- Egzistuojantis atotrūkis tarp bankroto pripažinimo tyčiniu ir atsakomybės kai reikia traktuoti ir nusikalstamu bankrotu.
- Statistika sako, kad tyčinių bankrotų procentas yra ~4, mano įsitikinimu tyčinių bankrotų procentas yra 96.
- Dažniausiai ilgai trunkantis ir brangus procesas.
- Pavyzdžiui prieš bankrotą ar anksčiau akcininkai perrašo akcijas ir direktorius paskiria užsieniečius,(Baltarusija, Kazachstanas) ir nėra nei dokumentų, nei turto, nei ieškinių. Negali išieškoti iš užsieniečio ar nuginčyti sandorių, nes reikia surasti tą užsienietį ir pakviesti į teismą.

Priedas Nr. 4.

Nusikalstama veika	Užregistruota		Ištirta		Išaiškinta asmenų, įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymų 2015 metais	Užimtumas nusikalstamos veikos padarymo metu 2015 metais			Išsilavinimas (asmenų skaičius) 2015 metais				
	2015	2016	2015	2016		Vadovai (valdymo organai)	Buhalteriai	Kita (kiti darbuotojai, valstybės tarnautojai, pareigūnai, nedirbantys)	Aukštasis		Profesinis	Vidurinis	Pagrindinis
									Universitetinis	Neuniversitetinis			
Mokesčių nesumokėjimas BK 219 str.	29	22	15	15	15	10	0	5	6	4	2	3	
Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 str.	404	301	324	265	343	204	16	123	155	58	16	107	5
Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223 str.	130	72	154	130	159	74	10	75	64	20	15	53	6
Turto pasisavinimas BK 183 str.	397	269	382	321	226	66	9	151	69	30	14	90	20
Turto iššvaistymas BK 184 str.	105	51	94	61	71	22	2	47	34	6	3	23	4

Duomenys iš Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenų bazės.

Priedas Nr. 5

Eilės Nr.	Įmonė	Bankroto bylos iškėlimo data	Teismo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu pirmoje instancijoje data	Teismo nutarties atsisakyti pripažinti bankrotą tyčiniu pirmoje instancijoje data	Teismo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo data	Laikas nuo nutarties pirmoje instancijoje iki nutarties įsiteisėjimo (dienos)	Nutarties Lietuvos Aukščiausiame Teisme data	Proceso trukmė nuo bankroto bylos iškėlimo pradžios iki bankroto pripažinimo tyčiniu
1.	UAB „Elektros tinklų grupė“	2015-01-27	2016-01-05		2016-04-15	100		444
2.	UAB „Germikus“	2014-06-03	2016-01-06		2016-01-14	7		590
3.	UAB „Juodagis“	2011-12-08	2016-01-11		2016-01-19	7		1503
4.	UAB „Vevira“	2010-04-21	2016-01-21		2016-01-29	7		2109
5.	UAB „Tamulionio transportas“	2013-08-19	2016-01-21		2016-01-29	7		893
6.	UAB „Rotransa“	2014-06-30	2016-01-25		2016-04-26	91		666
7.	UAB „Atsagor“	2015-01-26	2016-01-26		2016-02-05	7		375
8.	UAB „Tvorų centras“	2013-10-17	2016-01-29		2016-02-23	24		859
9.	UAB „Ryšio amžius“	2015-01-19	2016-02-02		2016-03-31	57		437
10.	UAB „Senolių gaminiai“	2015-01-28	2016-02-02		2016-02-11	7		379
11.	UAB ESKADA.EU	2014-08-05	2016-02-03		2016-02-11	7		555
12.	UAB „Baltic Metal Group“	2013-10-08	2016-02-04		2016-02-09	7		854
13.	UAB „Velox LT“	2014-02-03	2016-02-08		2016-02-16	7		743
14.	UAB „Nordlita“	2014-07-18	2016-02-11		2016-02-19	7		581

15.	UAB „Aravis”	2011-06-30	2016-02-17		2016-04-14	56	2016-12-17	1750
16.	UAB „HELES Group”	2014-06-27	2016-02-18		2016-06-02	104		706
17.	UAB „Elektrėnų švara“	2015-03-18		2015-11-13	2016-02-18	96		337
18.	UAB „Lietmedis“	2014-05-08	2016-02-23		2016-05-17	83	2017-02-17	740
19.	UAB „NIKY”	2014-03-21	2016-02-23		2016-03-02	7		712
20.	UAB „Auto A-Z”	2013-12-11	2016-03-03		2016-06-09	97		911
21.	UAB „Romstana”	2014-07-16	2016-03-07		2016-05-19	72		673
22.	UAB „Kalipsė”	2013-01-30	2016-03-08		2016-05-19	71		1205
23.	UAB „XPOSEIT EAST"	2013-01-21	2016-03-10		2016-05-12	62	2016-11-14	1207
24.	N. Voronenko įmonė	2014-09-09	2016-03-17		2016-03-25	7		563
25.	UAB „Valstata”	2015-04-29	2016-03-18		2016-06-02	75		400
26.	UAB „MSBR Group”	2014-09-05	2016-03-21		2016-04-16	25		589
27.	UAB „Autologistic”	2015-01-16	2016-03-21		2016-06-16	86		517
28.	UAB „Sunetora”	2015-09-21	2016-03-25		2016-04-04	7		196
29.	UAB „Wallux Godram Group”	2013-11-07	2016-04-01		2016-05-13	41		918
30.	UAB „ALUMINIUM GROUP”	2015-06-03	2016-04-01		2016-04-11	9		313
31.	UAB „Kaldis“	2013-12-02	2016-04-06		2016-07-18	102		959
32.	UAB „Aceo“	2014-05-28	2016-04-06		2016-06-23	77		757
33.	UAB „AURA 1”	2015-06-29	2016-04-22		2016-07-28	96		395
34.	VILNIAUS STATYBOS TRESTAS, UAB	2014-02-05	2016-04-29		2016-10-06	160		974

35.	UAB „Saganas“	2015-06-19	2016-04-29		2016-08-25	117	2017-03-01	433
36.	MP Consulting Group, UAB	2014-10-09	2016-05-02		2016-07-21	79		651
37.	UAB „ALFINAS”	2013-05-07		2016-02-24	2016-05-06	71		1095
38.	UAB „"BOMBOS” įrašai	2014-05-29	2016-05-06		2016-05-27	20		729
39.	UAB „Techniniai inovaciniai sprendimai”	2014-09-18	2016-05-06		2016-08-04	89		686
40.	UAB „PTC-1“	2014-09-19	2016-05-10		2016-07-28	77		678
41.	IĮ „Kapetra“	2014-03-05	2016-05-11		2016-08-25	105		904
42.	UAB „Inresa“	2015-03-04	2016-05-11		2016-06-10	28		464
43.	UAB „Dolvesta“	2015-11-16	2016-05-12		2016-05-23	10		189
44.	UAB „Prentas“	2014-05-20	2016-05-24		2016-09-22	119		856
45.	UAB „German Baltik“	2013-08-05	2016-06-07		2016-09-22	106		1144
46.	UAB „Ginatmeda“	2010-09-23	2016-06-14		2016-09-22	99		2191
47.	UAB „Vasaris“	2013-12-20	2016-06-14		2016-06-22	7		915
48.	UAB „Rojus group“	2014-09-05	2016-06-15		2016-06-23	7		657
49.	UAB „Ramsas”	2015-12-02	2016-06-16		2016-11-24	161		358
50.	UAB „PILOTŲ TRENIRUOČIŲ CENTRAS”	2014-12-10	2016-06-21		2016-10-06	106		666
51.	UAB „Gera Žuvis”	2015-08-28	2016-06-21		2016-06-29	7		306
52.	UAB „Mignetika”	2016-01-26	2016-06-28		2016-07-07	8		163
53.	UAB „Kupčius“	2015-12-17	2016-07-07		2016-10-31	105		319
54.	UAB „Vilkasta“	2015-12-21	2016-07-07		2016-07-15	7		207

55.	UAB „Rationalis”	2015-01-22	2016-07-08		2016-07-18	9		543
56.	UAB „U13“	2015-02-19	2016-07-12		2016-07-20	7		517
57.	UAB „Aušra“	2014-06-09	2016-07-14		2016-11-17	124		892
58.	UAB „Investiciniai ir techniniai projektai, ekspertizės”	2011-07-14	2016-07-19		2016-11-10	113		1946
59.	UAB „NOVOLUX”	2014-11-24	2016-08-09		2016-12-06	118		743
60.	UAB „Vispera”	2015-11-19	2016-08-11		2016-11-17	97		364
61.	UAB „Teatro Arena”	2016-03-18	2016-08-11		2016-12-01	111		258
62.	UAB „Sitransa“	2014-04-16	2016-08-16		2016-11-24	99		953
63.	UAB „Personame”	2016-01-22	2016-08-23		2016-08-31	7		222
64.	UAB „Dvirida"	2015-07-01	2016-08-22		2016-12-22	121		540
65.	UAB „GIEDMINA”	2012-04-12	2016-09-12		2016-12-22	100		1715
66.	UAB „Exprolit”	2015-12-10	2016-09-14		2016-09-22	7		287
67.	UAB „Gera investicija“	2015-12-17	2016-09-19		2016-10-03	12		291
68.	UAB „Project services“	2015-08-24	2016-09-22		2016-09-30	7		403
69.	UAB „SanVenta”	2015-12-08	2016-09-27		2016-10-05	7		302
70.	UAB „Baltic Medical Exchange”	2012-09-17	2016-09-29		2017-01-17	109		1583
71.	UAB „Jazzai“	2015-09-03	2016-09-30		2016-10-08	7		401
72.	UAB „Tartuva“	2011-06-13	2016-10-06		2017-01-12	97		2040
73.	UAB „Dic Baltic“	2013-02-18	2016-10-07		2017-01-12	98		1424

74.	UAB „R-Langai”	2016-02-22	2016-10-13		2016-10-24	10		245
75.	UAB „Pakrova”	2015-06-15	2016-10-19		2016-10-27	7		500
76.	UAB „"Švaros greitis”	2015-01-29	2016-10-26		2016-11-04	7		645
77.	UAB „Lilonija“	2010-04-27		2016-07-14	2016-10-31	129		2379
78.	UAB „GR verslo grupė”	2016-02-12	2016-11-02		2016-11-15	12		277
79.	UAB „Risatas“	2016-03-21	2016-11-08		2016-11-16	7		240
80.	UAB „Bebras ir CO“	2016-05-26	2016-11-15		2016-11-23	7		181
81.	UAB „Nikira”	2014-05-16	2016-11-23		2016-12-14	20		943
82.	VšĮ Šeimos sveikatos centras "Hipokratus"	2014-07-24	2016-11-30		2016-12-28	27		888
83.	UAB „Darbų gama”	2016-01-22	2016-12-07		2016-12-18	10		331
84.	UAB „Abaja“	2016-08-11	2016-12-09		2016-12-28	18		139
85.	UAB „Breta“	2014-12-01	2016-12-14		2016-12-22	7		752
86.	UAB „My Trade Co”	2013-10-11	2016-12-21		2016-12-30	8		1176
87.	UAB „Ginalinas”	2014-10-13	2016-12-22		2016-12-30	7		809
88.	UAB „CVGI”	2014-02-24	2016-12-30		2017-01-09	9		1050
Kiek vidutiniškai dienų prireikia nutartims įsiteisėti 2016 metais:						51,86	Vidutinė proceso trukmė nuo bankroto bylos iškėlimo iki pripažinimo tyčiniu:	751,24 dienos (2,06 m.)

Duomenys iš Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenų bazės.

Priedas Nr. 6.

Eilės Nr.	Įmonė	Bankroto iškėlimo data	Įmonės likvidavimo proceso pradžia	Bankrotas pripažintas tyčiniu	Bankroto proceso pabaiga (įmonės išregistravimas iš JAR)	Bankroto proceso trukmė (dienos)	Trukmė nuo įmonės likvidavimo iki bankroto pripažinimo tyčiniu (dienos)	Trukmė nuo įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu iki bankroto proceso pabaigos (dienos)
1.	UAB „Kavitas“	2008.10.14	2009.01.28	2010.08.13	2016.11.21	2960	562	2292
2.	UAB "Baltic business group"	2009.06.09	2010.04.07	2011.05.31	2016.04.04	2491	419	1770
3.	UAB "Naujienų leidyba"	2011.06.15	2012.08.16	2012.01.27	2016.01.15	1675	-202	1449
4.	UAB "Rymanto medis"	2010.05.06	2011.04.18	2012.05.25	2016.01.08	2073	403	1323
5.	UAB "Caspian freight"	2009.03.20	2010.01.18	2013.10.21	2016.11.17	2799	1372	1123
6.	UAB „Biznio draudimo brokeris“	2012.09.27	2013.02.06	2014.01.15	2016.08.23	1426	343	951
7.	Viešoji įstaiga "Anbikrijus"	2011.06.16	2013.03.01	2014.03.10	2016.07.14	1855	374	857
8.	UAB "NBR"	2013.10.23	2015.01.07	2014.03.24	2016.01.06	805	-289	653
9.	UAB "VIGBADA"	2013.03.21	2013.11.19	2014.04.01	2016.03.04	1079	133	703
10.	UAB „Domus alba“	2013.08.21	2014.05.27	2014.06.03	2016.11.09	1176	7	890

11.	UAB "Milista"	2012.04.18	2012.10.30	2014.06.09	2016.02.08	1391	587	609
12.	UAB "Grandvalis"	2012.01.18	2015.06.29	2014.06.12	2016.06.15	1610	-382	734
13.	UAB "En Group"	2013.07.11	2013.10.15	2014.06.17	2016.02.02	936	245	595
14.	Romualdo Kiselio IĮ "Skarduva"	2012.01.16	2012.05.16	2014.07.22	2016.01.25	1470	797	552
15.	UAB "Butvida"	2013.12.09	2014.04.07	2014.07.24	2016.09.30	1026	108	799
16.	UAB "Remsta"	2012.11.20	2013.04.15	2014.07.29	2016.03.08	1204	470	588
17.	S. Drungilo firma "SAURIMA"	2006.05.29	2012.07.03	2014.08.28	2016.02.04	3538	786	525
18.	UAB "Arnoterus"	2012.02.24	2012.07.03	2014.09.30	2016.12.16	1757	819	808
19.	UAB "GROŽIO NAMAI SFINKSAS"	2013.10.11	2014.08.19	2014.11.18	2016.07.01	994	91	591
20.	UAB "Jokana"	2014.04.24	2015.01.26	2014.11.19	2016.08.16	845	-68	636
21.	UAB "Leus"	2013.06.11	2013.12.12	2014.12.22	2016.08.31	1177	375	618
22.	UAB "Kristima"	2014.04.25	2014.12.30	2015.01.08	2016.11.03	923	9	665
23.	UAB "EURO IT"	2013.01.31	2013.07.03	2015.01.15	2016.07.13	1259	561	545
24.	UAB "EURO IT"	2013.01.31	2013.07.03	2015.01.15	2016.07.13	1259	561	545
25.	International transport	2013.10.11	2014.03.17	2015.02.03	2016.06.13	976	323	496

	company Tange, UAB							
26.	UAB „Geslita“	2013.11.11	2014.06.05	2015.02.20	2016.03.04	844	260	378
27.	UAB Interkons	2013.10.25	2014.04.09	2015.03.06	2016.12.14	1146	331	649
28.	UAB "LUVERTA"	2014.03.14	2014.08.27	2015.03.24	2016.11.15	977	209	602
29.	UAB „Šventinė“	2009.11.09	2010.07.09	2015.04.07	2016.08.22	2478	1733	503
30.	UAB "Litfina"	2014.08.25	2014.12.22	2015.04.22	2016.05.10	624	121	384
31.	A. Žebrausko individuali įmonė	2013.10.28	2014.06.04	2015.05.15	2016.11.15	1114	345	550
32.	UAB "KILDARIS"	2014.02.25	2014.06.06	2015.05.20	2016.10.19	967	348	518
33.	UAB "Rekonstra"	2014.11.24	2015.04.01	2015.06.01	2016.01.20	422	61	233
34.	Virginijaus Packevičiaus paslaugų įmonė	2012.09.04	2013.07.05	2015.06.03	2016.04.26	1330	698	328
35.	VIEŠOJI ĮSTAIGA "ARČIAU VISŲ"	2014.06.27	2014.11.18	2015.06.12	2016.01.20	572	206	222
36.	UAB "Lietpola"	2013.06.17	2013.12.10	2015.06.15	2016.07.19	1128	552	400
37.	UAB "DIALTRA"	2014.11.12	2015.04.03	2015.06.16	2016.02.02	447	74	231

38.	Aleksandro Povilaičio IĮ	2012.12.03	2013.05.22	2015.07.07	2016.04.19	1233	776	287
39.	UAB "PA SERVISAS"	2013.09.23	2014.04.07	2015.07.22	2016.09.16	1089	471	422
40.	UAB "LITAUEN BYGG"	2014.10.21	2014.12.30	2015.09.17	2016.05.06	563	261	232
41.	UAB "Sorina"	2014.02.20	2014.07.10	2015.09.28	2016.10.28	981	445	396
42.	UAB „Juodoji pantera“	2014.09.09	2015.02.09	2015.09.28	2016.06.14	644	231	260
43.	UAB Žvejų baras	2015.02.04	2015.05.25	2015.09.29	2016.07.27	539	127	302
44.	UAB "Gražus Renginys"	2013.11.05	2014.05.12	2015.10.08	2016.03.09	855	514	153
45.	UAB "SKIGRA"	2011.04.14	2012.06.01	2015.11.04	2016.06.15	1889	1251	224
46.	UAB "Kilniva"	2013.09.23	2016.03.23	2015.11.23	2016.11.23	1157	-121	366
47.	UAB "AVIRANA"	2014.07.31	2014.12.29	2015.11.23	2016.11.28	851	329	371
48.	UAB „GETORA“	2015.01.30	2015.06.01	2015.11.23	2016.05.27	483	175	186
49.	UAB LEUS & CO	2014.11.03	2015.03.06	2015.11.30	2016.10.26	723	269	331
50.	UAB „Germikus“	2014.06.03	2014.09.01	2016.01.06	2016.02.29	636	492	54

51.	UAB "Tvorų centras"	2013.10.17	2014.08.29	2016.01.29	2016.05.10	936	518	102
52.	UAB "SENOLIŲ GAMINIAI"	2015.01.28	2015.09.10	2016.02.02	2016.10.26	637	145	267
53.	UAB ESKADA.EU	2014.08.05	2014.09.18	2016.02.03	2016.05.02	636	503	89
54.	UAB "Baltic Metal Group"	2013.10.08	2014.05.09	2016.02.04	2016.11.09	1128	636	279
55.	UJAB „Kalipsė“	2013.01.30	2013.07.03	2016.03.08	2016.10.27	1366	979	233
56.	UAB "Wallux Godram Group"	2013.11.07	2014.09.30	2016.04.01	2016.06.28	964	549	88
57.	UAB "KALDIS"	2013.12.02	2015.01.22	2016.04.06	2016.10.05	1038	440	182
58.	UAB "FEMITRANSA"	2014.12.18	2015.08.18	2016.05.02	2016.10.26	678	258	177
59.	UAB "U13"	2015.02.19	2015.11.09	2016.07.12	2016.11.28	648	246	139
Vidutinė trukmė:						1194 dienos (3,27 metai)	387 dienos (1,06 metai)	533 dienos (1,46 metai)

Duomenys iš Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenų bazės.

Priedas Nr. 7.

Nusikalstamas bankrotas BK 209 str.	Užregistruota nusikalstamų veikų	Kaltinamasis aktas perduotas teismui	Nutraukti tyrimai	Neišnagrinėtų bylų likutis teismuose metų pradžioje	Teismuose gauta bylų	Teisme išnagrinėta	Bylos nagrinėjimas truko		
							Iki 6 mėn.	Nuo 6 mėn. iki 12 mėn.	Virš 12 mėn.
2011metais	36	10	23	4	9	4	1	0	3
2012 metais	31	13	28	9	10	6	2	1	3
2013 metais	33	14	32	12	10	14	4	2	8
2014 metais	49	13	26	8	13	11	3	5	3
2015 metais	52	15	32	10	16	11	4	4	3
2016 metais	30	9	26	15	10	15	5	2	8
Iš viso:	231	74	167	58	68	61	19	14	28

Duomenys iš Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Nacionalinės teismų administracijos duomenų bazės.

Priedas Nr. 8.

2014-2016 m. nuosprendžiai, kuriais asmenys pripažinti kaltais pagal BK 209 str.					
Eilė Nr.	Teismas, nuosprendžio Nr.	Nusikalstamos veikos	Bausmė pagal BK 209 str.	Subendrinta bausmė	Duomenys apie tyčinio bankroto nustatymą civiline tvarka
1.	LAT 2K–352/2014	Turto pasisavinimas BK 183 Turto iššvaistymas BK 184 Nusikalstamas bankrotas BK 209	1 metai	2 metams	Nėra
2.	LAT 2K-358/2014	Nusikalstamas bankrotas BK 209	1 metai ir 6 mėnesiai bausmę atidedant 2 metams		2011 m. rugsėjo 9 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.
3.	LAT 2K-413/2014	Nusikalstamas bankrotas BK 209	1 metai bausmę atidedant metams		Nėra
4.	LAPT 1A-152/2014	Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Turto iššvaistymas]BK 184 Nusikalstamas bankrotas BK 209	3012,05 Eur	10918,67 Eur	Nėra
5.	KAT 1A-464-290-2014	Sukčiavimas BK 182 Nusikalstamas bankrotas BK 209	1 metai	2,6 metai	Nėra
6.	LAPT 1A-244-396/2015	Turto pasisavinimas BK 183 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222	1 metai ir 6 mėnesiai	3,6 metai bausmę atidedant 3 metams	Nėra

7.	KAT 1-23-290/2014	Turto iššvaistymas BK 184 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Nusikalstamas bankrotas BK 209	376,51 Eur	11295,18 Eur	2011 m. spalio 13 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.
8.	Apylinkės 1-105-610/2014	Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Sukčiavimas BK 182 Nusikalstamas bankrotas BK 209	1 metai	2,6 metai	Nėra
9.	PAT 1-67-491/2014	Turto pasisavinimas BK 183 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Mokesčių nesumokėjimas BK 219	3012,05 Eur	9036,14 Eur	Nėra
10.	KAT 1-222-785/2014	Turto iššvaistymas BK 184 Nusikalstamas bankrotas BK 209	Laisvės apribojimas 1 metams. 60 valandų nemokamų viešųjų darbų	Laisvės apribojimas 2 metams. 60 valandų nemokamų viešųjų darbų	2012 m. gegužės 23 d nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.
11.	KAT 1-22-245/2015	Turto pasisavinimas BK 183 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223	1 metai 6 mėnesiai	2 metai bausmės vykdymą atidedant metams. Paskirta 50 val. viešųjų darbų	Nėra
12.	Apylinkės 1-327-899/2016	Nusikalstamas bankrotas BK 209 Mokesčių nesumokėjimas BK 219	10 mėnesių	2 metai 3 mėnesiai bausmės vykdymas atidedant 1 metams ir 6 mėnesiams	2014 m. liepos 24 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.
13.	KLAT	Turto iššvaistymas	6 mėnesiai	2 metai	Nėra

	1-49-380-2016	BK 184 Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223 Skolininko nesąžiningumas BK 208 Nusikalstamas bankrotas BK 209		atidedant vykdymą 1 metams	
14.	KLAT 1-74-361/2016	Turto pasisavinimas BK 183 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222	6 mėnesiai	2 metai ir 6 mėnesiai bausmės vykdymą atidedant 2 metams	Nėra
15.	KAT 1-42-530/2016	Turto iššvaistymas BK 184 Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223 Skolininko nesąžiningumas BK 208 Nusikalstamas bankrotas BK 209	7 mėnesiai	3 metai ir 6 mėnesiai bei 1129 Eur bauda. Bausmės vykdymas atidėtas dviems metams.	2016 m. sausio 4d. nutartimi buvo atsisakyta pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu
16.	ŠAT 1-79-316/2015	Turto pasisavinimas BK 183 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223	6 mėnesiai	3 metais bausmės vykdymą atidedant 3 metams. Paskirta poveikio priemonė: 380 eurų įmoką į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą.	2014 m. sausio 30 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.
17.	ŠAT 1-16-300/2016	Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Turto pasisavinimas BK 183 Skolininko nesąžiningumas BK 208 Nusikalstamas	1 metai ir 6 mėnesiai	2 metai ir 8 mėnesiai bausmės vykdymą atidedant 3 metams. 564 Eur įmoką į nukentėjusių nuo	Nėra

		bankrotas BK 209 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300		nusikaltimų asmenų fondą.	

2014-2016 m. nuosprendžiai, kuriais asmenys išteisinti pagal BK 209 str.				
Eilės Nr.	Teismas, nuosprendžio Nr.	Nusikalstamos veikos	Duomenys apie tyčinio bankroto nustatymą civiline tvarka	Išteisinimo pagal BK 209 str. priežastis
1.	KLAT 1A-99-255-2014	Skolininko nesąžiningumas BK 208 Nusikalstamas bankrotas BK 209	2009 m. lapkričio 24 d. įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu	Nepadaryta veika, turinti šio nusikaltimo požymių (nenustatyta tyčia)
2.	LAPT 1A-375-148/2016	Turto pasisavinimas BK 183 Turto iššvaistymas BK 184 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Nusikalstamas bankrotas BK 209	Nėra	Nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. (nėra tyčios)
3.	Apylinkės 1-16-929/2014	Turto pasisavinimas BK 183 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Sukčiavimas BK 182 Nusikalstamas bankrotas BK 209	Nėra	Nepadaryta veika, turinti šio nusikaltimo požymių (nenustatyta tyčia)
4.	KAT 1-50-348/2014	Turto pasisavinimas BK 183 Turto iššvaistymas BK 184 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Dokumento suklastojimas ar	Nėra	Suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui

		disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Nusikalstamas bankrotas BK 209		
5.	ŠAT 1-9-519/2014	Sukčiavimas BK 182 Turto iššvaistymas BK 184 Turtinės žalos padarymas apgaule BK 186 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Aplaidus apskaitos tvarkymas BK 223 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Nusikalstamas bankrotas BK 209	Nėra	Suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui
6.	KLAT 1-116-361/2014	Turto pasisavinimas BK 183 Turto iššvaistymas BK 184 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Skolininko nesąžiningumas BK 208	Nėra	Suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui
7.	KAT 1-19-582/2015	Sukčiavimas BK 182 Turto pasisavinimas BK 183 Turtinės žalos padarymas apgaule BK 186 Skolininko nesąžiningumas BK 208 Dokumento	Nėra	Nepadaryta veika, turinti šio nusikaltimo požymių (nenustatyta tyčia bei tikslas)

		suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu BK 300 Nusikalstamas bankrotas BK 209 Poveikis liudytojui, nukentėjusiam asmeniui, ekspertui, specialistui ar vertėjui BK 233 Melagingi skundas, pareiškimas, pranešimas, parodymai, išvados ir vertimas BK 235		
8.	Apylinkės 1-191-659/2015	Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Nusikalstamas bankrotas BK 209	2012 m. rugsėjo 6 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.	Nepadaryta veika, turinti šio nusikaltimo požymių (nenustatyta tyčia)
9.	ŠAT 1-16-300/2016	Turto pasisavinimas BK 183 Turto iššvaistymas BK 184 Apgaulingas apskaitos tvarkymas BK 222 Nusikalstamas bankrotas BK 209	Nėra	Nepadaryta veika, turinti šio nusikaltimo požymių (nebaigtos bankroto procedūros, todėl negalima nustatyti žalos dydžio)

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017- 04 - 25
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Privatinės teisės, Civilinės teisės programos studentas Marius Ignatavičius, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Tyčinio bankroto požymiai ir prezumpcijos: teorinės ir praktinės problemos“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____

(parašas) (vardas, pavardė)